HELSINGIN KAUPUNGIN HANKINNAT

SELVITYS 11/2015

19.5.2015

Harmaan talouden selvitysyksikkö		Julkaisuaika 19.5.2015
Tekijä Asiantuntija Olavi Kärkkäinen Analyytikko Kirsi Ristola	Julkisuus Julkinen	
Julkaisun nimi Helsingin kaupungin hankinnat		
Julkaisutapa Sähköinen	Sivuja 55	Liitteitä
Lisätietoja medialle: Johtaja Janne Marttinen, puh. 020 612 6066 Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh. 020 612 6070 Muut yhteydenotot htsy@vero.fi tai www.harmaatalous.fi/Asiakaspalvelu		
Velvoitteidenhoitoselvityksen voi pyytää ilmiöselvityksessä kuvatun ryhmän perusteella (Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) 5:3 §)		

TIIVISTELMÄ

Harmaan talouden selvitysyksikkö on laatinut selvityksen Helsingin kaupungille palveluja tai tuotteita vuosina 2006–2013 tarjonneista yrityksistä. Selvityksessä on kartoitettu lainsäädännön puutteita hankinnan toimittajan taloudellisen luotettavuuden valvonnan kannalta. Selvityksessä on tutkittu myös hankintojen vaikutusta hankintoja toimittaneiden yritysten talouteen. Lisäksi on selvitetty, ovatko Helsingin kaupungin harmaan talouden vastaiset toimenpiteet vaikuttaneet sille palveluja tarjoavien yritysten taloudelliseen luotettavuuteen.

Julkisyhteisöjen tavara- ja palveluostot sekä niiden teettämät rakennusurakat ovat Suomessa vuositasolla 35 miljardia euroa vuonna 2010 eli lähes viidenneksen bruttokansantuotteesta (19,4 %). Julkisten hankintojen merkitys on lisääntynyt jatkuvasti, koska monia julkisia palveluja on ostettu yksityisiltä palveluntuottajilta.

Helsingin kaupungin ulkopuolisten palvelujen ostojen määrä oli vuoden 2013 tilinpäätöksessä 1,6 miljardia euroa. Selvityksen kohdejoukon yritysten Helsingin kaupungille tuottamien palvelujen arvo oli 464 miljoonaa euroa vuonna 2013. Helsinki aloitti oman harmaan talouden torjuntaohjelman vuonna 2011.

Selvityksen kohdejoukko muodostettiin Helsingin kaupungin viiden suurimman hankintayksikön ostoreskontra-aineistoista. Kohdejoukkoon rajattiin yritykset, joiden keskimääräinen vuosiliikevaihto on alle 40 miljoonaa euroa. Lisäksi selvityksessä on huomioitu vain hankinnat, joiden kertamäärä ylittää 7 500 euroa.

Kohdejoukon muodostivat 4 739 yritystä, joista huhtikuussa 2014 toimivia oli 3 991 eli 84 prosenttia. Osakeyhtiöiden osuus toimivista yrityksistä oli 89 prosenttia.

Palveluja tuottavista yrityksistä 89 prosentilla oli liikevaihto alle 10 miljoonaa euroa. Kumpaakin liikevaihtoluokkaan, alle 400 tuhatta euroa sekä 400 tuhatta–2 miljoonaa euroa, kuului noin 1500 yritystä. Yhteensä näihin kokoluokkiin kuului 64 prosenttia kohdejoukon yrityksistä. Helsingin kaupungin hankintojen osuus yrityksen liikevaihdosta oli alhaisin osakeyhtiöillä, joilla hankintojen mediaani oli 2–8 prosentin välillä liikevaihdosta. Henkilöyhtiöillä ja elinkeinonharjoittajilla vastaava mediaani sijoittui luokkaan 15–30 prosenttia liikevaihdosta.

Henkilökunnan määrällä mitattuna yleisin yrityskoko oli 10–49 henkilöä 39 prosentin osuudella yrityksistä. Alle 49 henkilöä työllistäviä yrityksiä oli kohdejoukosta 80 prosenttia.

Kohdejoukon yritysten Helsingin kaupungille tuottamista vuotuisista palveluista 90 prosenttia on yhteiseltä arvoltaan alle 400 tuhatta euroa per yritys.

Helsingin kaupungin kohdejoukolta tekemien hankintojen arvosta 56 prosenttia liittyi rakentamiseen ja rakentamisen tukipalveluihin.

Helsingin suorittamista hankinnoista 72 prosenttia kohdistui yrityksille, jotka olivat toimineet yli 10 vuotta. Alle 5 vuotta toimineiden yritysten osuus hankinnoista oli vain 8 prosenttia. Hankinnan arvon kasvaessa kasvoi myös palvelua tarjonneen yrityksen ikä havaintoaineistossa.

Kohdejoukon yrityksistä 68 prosentilla oli hyvä maksuvalmius, hyvä vakavaraisuus oli 54 prosentilla ja hyvä kannattavuus oli noin 28 prosentilla yrityksiä.

Yritysten kannattavuusluvut näyttäisivät korreloivan Helsingin kaupungin hankintojen kanssa. Yritykset, joilla oli myyntiä Helsingille, näyttäisivät olevan jonkin verran kannattavampia kuin yritykset, joilla ei ollut myyntiä Helsingin kaupungille. Sama havainto tehdään oman pääoman tuottoon liittyen. Tunnuslukuvertailun perusteella voidaan päätellä, että Helsingin kaupungin hankinnat tukevat yrityksen taloutta ja parantavat yritysten taloudellista asemaa ja tuloksen muodostusta.

Kohdejoukon yrityksistä 518 eli 11 prosenttia oli verovelkaisia. Verovelan kokonaismäärä oli yli 70 miljoonaa euroa. Yrityksiä, joilla oli yli 5 000 euroa verovelkaa, oli 395 kappaletta, joista 315 oli ilman maksusuunnitelmaa Verohallinnon kanssa. Yli 5 000 euroa verovelkaisilla yrityksillä oli 99,7 prosenttia koko kohdejoukon verovelasta.

Niillä yrityksillä, joilla on ollut myyntiä Helsingille, verovelan mediaani kasvaa varsin maltillisesti vuodesta 2008: mediaani pysyy alle 10 tuhannessa eurossa koko tarkastelujakson ajan. Niillä yrityksillä, joilla ei ole ollut myyntiä Helsingille, verovelan mediaani kasvaa hyvin voimakkaasti vuoden 2009 jälkeen: vuonna 2011 verovelan mediaani oli 25 tuhatta euroa ja vuonna 2013 yli 27 tuhatta euroa.

Selvityksessä löytyi 219 yritystä, joilla on ollut myyntiä Helsingin kaupungille mutta ei vastaavaa liikevaihtotietoa. Osalla näistä yrityksistä ei tilikausi ollut päättynyt vertailuvuonna tai ne eivät olleet antaneet veroilmoitusta.

Niillä yrityksillä, joiden verotarkastus luokiteltiin harmaan talouden tarkastukseksi, asiakassuhde Helsingin kaupunkiin jäi lyhyemmäksi, kuin muiden ns. normaalitarkastettujen yritysten.

Kohdejoukon organisaatiohenkilöillä oli henkilökohtaista verovelkaa 20 miljoonaa euroa ja avointa ulosottovelkaa 67,9 miljoonaa euroa. Avoimista ulosottoasioista oli tilitetty velkojille vain 4,1 miljoonaa euroa. Selvityksessä havaittiin tilastollinen yhteys organisaatiohenkilöiden henkilökohtaisten verovelkojen ja kohdejoukon yritysten verovelkojen välillä. Tilastollinen yhteys on myös organisaatiohenkilön kohdejoukon yritysten ja heidän muiden vastuuyritystensä verovelkojen välillä sekä organisaatiohenkilöiden kohdejoukon yritysten ja heidän muiden yritystensä konkurssivaiheiden välillä. Yritykset ja organisaatiohenkilöt, jolla on verovelkaa, ulosottovelkaa tai konkurssihavaintoja itsellään tai muussa liiketoiminnassa tuovat mukanaan kohonneen riskin yrityksen vero- ja ulosottovelkaantumiseen sekä konkurssihavaintoon liiketoiminnassa.

Voimassa oleva liiketoimintakielto oli 21 organisaatiohenkilöllä. Näistä viiden henkilön vastuuasema näytti jatkuvan liiketoimintakiellosta huolimatta ja tietoa vastuusuhteen päättymisestä ei ollut kirjattu kaupparekisteriin.

Helsingin kaupungin 2011 aloittamalla harmaan talouden torjuntaohjelmalla on ollut selkeitä vaikutuksia, jotka ovat havaittavissa palveluja tarjoavien yritysten talouden tunnusluvuissa ja veroveloissa. Yritykset, joilla on ollut myyntiä Helsingin kaupungille näyttävät olevan tilinpäätöstunnuslukujen perusteella hieman kannattavampia ja vakavaraisempia. Lisäksi näillä yhtiöillä on alhaisemmat verovelat, kuin niillä, joilla ei ole ollut myyntiä Helsingille.

Harmaan talouden verotarkastuksia oli kohdejoukon tarkastuksista kuusi prosenttia. Vertailutietona mainittakoon, että harmaan talouden tarkastusten osuus Verohallinnon tarkastuksista on tarkasteluvuosina ollut noin 20 prosenttia. Arvioverotettujen yritysten osuus on viime vuosina ollut noin yhden prosentin tasoa.

Selvityksen aineistossa oli kaikkiaan 420 kohdejoukon organisaatiohenkilöä, jotka saivat palkkaa tai muita suorituksia Helsingin kaupungilta vuosina 2007–2013. Tarkasteluaikana palkkaa päätoimesta sai 199 henkilöä ja sivutoimesta 165 henkilöä. Palkkatietojen perusteella vuonna 2013 on ollut yhteensä 1 566 henkilöä, jotka ovat saaneet palkkaa päätoimesta Helsingin kaupungilta sekä yrityksiltä, jotka ovat myyneet Helsingin kaupungille palveluja. Esimerkiksi henkilöitä, jotka ovat saaneet Helsingin kaupungilta palkkaa 30–50 tuhatta euroa ja samaan aikaan asiakasyritykseltä 10–30 tuhatta euroa on ollut vuonna 2013 yhteensä 14 kappaletta.

Avainsanat:
kohdejoukko, verovelka, myynti, vastuuhenkilö, quick ratio, liikevoitto, pääomantuotto, liikevaihto, hankintalaki, julkiset hankinnat

SISÄLTÖ

1 SELVITYKSEN TARKOITUS ... 1

2 HANKINTALAKI JA JULKISIA HANKINTOJA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ ... 2

2.1 HANKINTALAIN TARKOITUS JA PERIAATTEET ... 2
2.2 EHDOKKAIDEN JA TARJOAJIEN VALINTA SEKÄ TARJOUKSEN VALINTA ... 3
2.3 TILAAJAVASTUULAKI ... 4
Tilaajavastuulain muutosesitys ... 5
Tilaajavastuulain valvonta ... 6
2.4 HELSINGIN KAUPUNGIN OMA HARMAAN TALOUDEN TORJUNTAOHJELMA ... 7

3 LÄHDEAINEISTO JA KOHDEJOUKKO ... 8

3.1 HANKINTOJEN TARJOAVIEN YRITYSTEN LUKUMÄÄRÄ ... 8
3.2 HANKINTOJEN ARVO ... 10
3.3 ASIAKASSUHTEIDEN KESTO ... 11
3.4 YRITYSTEN JAKAUTUMINEN HANKINTOJEN MÄÄRÄÄ KUVAAVIIN LUOKKIIN ... 13
3.5 TOIMIVUUS JA OIKEUDELLINEN MUOTO ... 14
3.6 HANKINTOJEN JAKAUTUMINEN TOIMIALOITTAIN ... 15
3.7 KOHDEJOUKON YRITYSTEN KOKO JA HANKINTOJEN OSUUS LIIKEVAIHDOSTA ... 17
3.8 PALKAT JA HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ ... 20
3.9 KOHDEJOUKON YRITYSTEN IKÄ JA ELINKAARI ... 21
3.10 ORGANISAATIOHENKILÖIDEN LUKUMÄÄRÄ ... 22

4 TILINPÄÄTÖSHAVAINNOT ... 23

4.1 MAKSETUT PALKAT JA ULKOPUOLISET PALVELUT SUHTEESSA LIIKEVAIHTOON ... 23
4.2 MAKSUVALMIUS ... 28
4.3 VAKAVARAISUUS ... 28
4.4 KANNATTAVUUS ... 29
4.5 YHTEENVETO TUNNUSLUVUISTA ... 32
4.6 YRITYSTEN KASVU ... 33

5 VEROTUSKÄYTTÄYTYMINEN JA LUOTETTAVUUS ... 35

5.1 REKISTERIMERKINNÄT ... 35
5.2 ILMOITUSPUUTTEET JA ARVIOVEROTUS ... 36
5.3 VEROVELAT ... 38
5.4 VEROTARKASTUSHAVAINNOT ... 42
5.5 ULOSOTTOHAVAINNOT ... 44
5.6 VASTUUHENKILÖIDEN TALOUDELLINEN LUOTETTAVUUS ... 46
5.7 HELSINGIN KAUPUNGIN MAKSAMAT PALKAT ORGANISAATIOHENKILÖILLE JA TYÖNTEKIJÖILLE ... 49

6 YHTEENVETO ... 53

6.1 HAVAINTOJA ... 53
6.2 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA ... 55

1 SELVITYKSEN TARKOITUS

Harmaan talouden selvitysyksikkö on laatinut ilmiöselvityksen yrityksistä, joilta Helsingin kaupunki teki hankintoja vuosina 2006–2013. Selvityksessä on kartoitettu niitä nykyisen lainsäädännön puutteita, jotka hankaloittavat tai estävät palvelun tarjoajan taloudellisen luotettavuuden ja edellytysten arviointia. Yhtenä pääkysymyksenä on tilaajan tiedonsaantia koskevien oikeuksien mahdollinen laajentaminen ja sen vaikutukset. Edelleen on selvitetty tilinpäätöstietoja ja Helsingin kaupungin hankintatietoja yhdistämällä, onko hankinnoilla ollut vaikutusta yritysten taloudelliseen asemaan. Lisäksi selvityksessä käsitellään yritysten vastuuhenkilöiden taustoja ja vaikutusta yrityksen toimintaan. Selvityksessä on tutkittu myös, onko Helsingin kaupungin omalla harmaan talouden torjuntaohjelmalla ollut vaikutusta siihen, kuinka hyvin kohdejoukon yritykset hoitavat julkistaloudelliset velvoitteensa.

Selvityksessä on käytetty Verohallinnon, Helsingin kaupungin, kaupparekisterin ja ulosoton tietoja mm. yritysten hankinnoista, liikevaihdosta, henkilöstöstä, taloudesta, rekisteriasemasta ja omistuksesta.

Selvitystä varten saatiin tietoja Helsingin kaupungin viideltä suurimmalta hankintayksiköltä vuosilta 2006–2013. Nämä hankintareskontratiedot yhdistettiin Verohallinnon tietoihin. Selvityksen kohdejoukoksi muodostui 4 739 yritystä, joilta Helsingin hankintayksiköillä oli hankintoja vuosina 2006–2013.

Julkisyhteisöjen tavara- ja palveluostot sekä niiden teettämät rakennusurakat ovat Suomessa vuositasolla 35 miljardia euroa eli lähes viidenneksen bruttokansantuotteesta (19,4 %).[1] Julkisten hankintojen merkitys on lisääntynyt jatkuvasti, koska monia julkisia palveluja on alettu ostaa yksityisiltä palveluntuottajilta.

Julkisiin hankintoihin liittyvästä harmaasta taloudesta, eli verojen, sosiaalivakuutusmaksujen ja muiden yhteiskunnallisten velvoitteiden laiminlyönneistä ei ole olemassa rahamääräisiä arvioita. Helsingin kaupungin tarkastusviraston tekemien laskelmien[2] mukaan Helsingin kaupungin katsotaan menettävän verotuloja noin 50–60 miljoonaa euroa vuodessa.

Julkiset hankinnat auttavat yrityksiä kasvuun. Julkisten hankintojen osuus yritysten liikevaihdoista on suuri tietyillä aloilla kuten rakentamisessa tai yksityisissä sosiaali- ja terveyspalveluissa. Sillä, miten julkinen ala käyttää ostovoimaansa on paljon vaikutusta näiden toimialojen markkinoiden kehitykseen.

Julkiset hankinnat ovat myös tärkeä kohdealue harmaan talouden torjunnassa. Kunta- ja valtio-organisaatioiden tulisi varmistaa, ettei yhteiskunnan varoin tueta toimintaa, jossa vältetään veroja tai poljetaan työntekijöiden oikeuksia, ja ettei hankintapäätöksillä suosita tällaista toimintaa harjoittavia yrityksiä lakia noudattavien kustannuksella ja siten vääristetä kilpailuasetelmia markkinoilla. Palveluja tarjoavien yritysten taustojen asianmukainen selvittäminen on mahdollista vain, jos palvelun ostajalle annetaan riittävät tiedonsaantioikeudet palveluja tarjoavien yritysten tietoihin, koskien sekä niiden toimintaa että vastuuhenkilöitä.

[1] Julkiset hankintamarkkinat ja epäterveen kilpailun torjunta: Pekka Lith, Artikkeli 7.5.2013
[2] Julkiset hankintamarkkinat ja epäterveen kilpailun torjunta: Pekka Lith, Artikkeli 7.5.2013

2 HANKINTALAKI JA JULKISIA HANKINTOJA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

2.1 Hankintalain tarkoitus ja periaatteet

Julkisten hankintojen kilpailutuksesta säädetään laissa julkisista hankinnoista (348/2007). Laki ohjaa valtion ja kuntien viranomaisten sekä muiden hankintayksiköiden kilpailutusta. Lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden hankintojen tekemistä ja turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuolisia mahdollisuuksia tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.[3]

Julkisten hankintojen direktiiveillä (Directive 2004/18/EC: 31.3.2004) pyritään edistämään mm. julkisten hankintojen tehokkuutta ja keskisuurten yritysten pääsyä julkisten hankintojen toimittajiksi.

Julkisissa hankinnoissa noudatettavat periaatteet

Julkisista hankinnoista annetun lain 2 §:n mukaan hankintayksikön[4] on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailuolosuhteet, kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia tasapuolisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti ja suunnitelmallisesti sekä mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Jos tarjouskilpailussa ehdokkaana tai tarjoajana on hankintayksikön omistama yhteisö tai laitos taikka toinen hankintayksikkö, sitä on kohdeltava samalla tavoin kuin muita ehdokkaita ja tarjoajia.

---

[3] Työ- ja elinkeinoministeriön hankintalainsäädännön kokonaisuudistuksen valmisteluryhmän mietintö on lausuntakierroksella. Mietinnössä ehdotetuilla laeilla on tarkoitus saattaa kansallisesti voimaan Euroopan unionin julkisia hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia koskevat direktiivit (2014/23/EU, 2014/24/EU ja 2014/25/EU). Mietintö on saatavissa työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivuilta osoitteesta: http://www.tem.fi/ajankohtaista/julkaisut/hankintalain_kokonaisuudistuksen_valmisteluryhman_mietinto.98033.html

[4] Lain 6 §:ssä tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat: 1) valtion, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset; 2) evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä niiden seurakunnat ja muut viranomaiset; 3) valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaiset liikelaitokset; 4) julkisoikeudelliset laitokset; julkisoikeudellisella laitoksella tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään sellaisia yleisen edun mukaisia tarpeita, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta ja: a) jota rahoittaa pääasiallisesti 1–4 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö; b) jonka johto on 1–4 kohdassa tarkoitetun hankintayksikön valvonnan alainen; taikka c) jonka hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä 1–4 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö nimeää yli puolet; sekä 5) mikä tahansa hankinnan tekijä silloin, kun se on saanut hankinnan tekemistä varten tukea yli puolet hankinnan arvosta 1–4 kohdassa tarkoitetulta hankintayksiköltä. Tämän lain soveltamisesta evankelisluterilaisen kirkon toimintaan säädetään kirkkolaissa (1054/1993) ja maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007) mukaista tukea saaneisiin investointeihin ja muihin toimenpiteisiin viimeksi mainitussa laissa. (13.5.2011/500)

2.2 Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta sekä tarjouksen valinta

Laissa annetaan mahdollisuus ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arvioinnille. Soveltuvuuden arvioinnilla halutaan pienentää riskejä, jotka syntyisivät, jos tarjoaja osoittautuisi myöhemmässä vaiheessa sopimattomaksi tai kykenemättömäksi suoriutumaan tarjoamansa palvelun toimittamisesta. Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi tulisi suorittaa ennen tarjousten vertailua.

Julkisia hankintoja koskevan lain 52 §:n (Hallituksen esitys 2006/50) perusteella on ennen tarjousten vertailua arvioitava ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuus sekä suljettava pois ja/tai valittava ehdokkaat ja tarjoajat tarjouskilpailuun. Ehdokas tai tarjoaja voidaan kuitenkin 53 tai 54 §:n mukaisesti sulkea tarjouskilpailusta myöhemminkin tarjouskilpailun aikana hankintayksikön saatua tiedon poissulkemisen perusteesta.

Lain 53 §:n mukaan tarjouskilpailusta poissulkemiseen velvoittavia rikoksia ovat mm. osallistuminen järjestäytyneen rikollisjärjestön toimintaan, lahjuksen antaminen, lahjominen elinkeinotoiminnassa, veropetos, avustuspetos, avustusten väärinkäyttö, rahanpesu ja kiskonnan tapainen työsyrjintä.

Poissulkeminen edellyttää lainvoimaista tuomiota, joten meneillään oleva esitutkinta, syyteharkinta tai oikeudenkäynti ei luo velvollisuutta sulkea tarjoajaa pois tarjouskilpailusta. Lisäksi tuomio tulisi ilmetä rikosrekisteriotteesta. Koska sakkotuomiot eivät näy rikosrekisteriotteessa, eivät nämä tällöin oikeuta poissulkemissulkemisperusteen käyttöön. Edelleen mainittujen tekojen lievät tekomuodot eivät voi olla poissulkemisperuste.

Lain 54 §:n mukaan hankintayksikön tulee tehdä perusteltu päätös siitä, suljetaanko tarjoaja tarjouskilpailusta. Tarjoajalla on oikeus saada tieto poissulkemisesta sekä hakea muutosta hankintayksikön päätökseen. Poissulkeminen on mahdollista ainoastaan kyseessä olevasta tarjouskilpailusta.

Hankintayksikön tulee tarjouspyynnössään ilmoittaa, mitä luotettavuutta ja edellytyksiä koskevia asiakirjoja ja selvityksiä tarjoajien on toimitettava.

Hankintayksiköllä on mahdollisuus pyytää selvityksiä myös muiden maiden viranomaisilta, mutta nämä voivat toimittaa selvityksiä vain oman tietosuojaa koskevan kansallisen lainsäädäntönsä antamissa puitteissa.

Taloudellista asemaa koskevia selvityksiä ovat mm. kaupparekisteriotteet, tuomioistuimen todistukset, Verohallinnon antamat todistukset verojen ja sosiaaliturvamaksujen maksamisesta sekä oikeusrekisterikeskuksen rekisteriotteet velkajärjestelystä, liiketoimintakielloista sekä konkursseista ja yrityssaneerauksista.

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokasta toimittamaan teknistä kykyä ja ammatillista pätevyyttä osoittavia asiakirjoja, kuten todistukset henkilöstön pätevyydestä ja koulutuksesta, luettelon toteutuneista urakoista, selvityksen ulkopuolisista asiantuntijoista, henkilökunnan määrästä, ym.[5]

Rikosrekisteristä ei voida luovuttaa tietoja suoraan hankintaviranomaiselle, vaan tarjouksen jättäjä tai osallistumisilmoituksen antaja joutuu itse pyytämään rekisteritietonsa rikosrekisterilain tarkastuspykälän nojalla (6 § 2 momentti).

[5] Laki julkisista hankinnoista (348/2007) 59 §.

Hankintalaissa ei ole erillistä pykälää, joka antaisi hankintayksikölle mahdollisuuden pyytää viranomaiselta suoraan ehdokkaan taloudellisia edellytyksiä ja luotettavuutta koskevia tietoja esimerkiksi verovelasta tai tuomioista.

2.3 Tilaajavastuulaki

Tilaajavastuulain (1233/2006) tarkoituksena on edistää yritysten välistä tasavertaista kilpailua ja työehtojen noudattamista sekä luoda yrityksille ja julkisoikeudellisille yhteisöille edellytyksiä varmistaa, että niiden kanssa vuokratyöstä tai alihankinnoista sopimuksia tekevät yritykset täyttävät sopimuspuolina ja työnantajina lakisääteiset velvoitteensa. Lain 2 §:ssä säädetään lain soveltamisalasta. Tätä lakia sovelletaan tilaajaan:

> *1) joka Suomessa käyttää vuokrattua työntekijää;*
> *taikka*
> *2) jonka Suomessa olevissa työtiloissa tai Suomessa olevassa työkohteessa työskentelee työntekijä, joka on tilaajan kanssa alihankintasopimuksen tehneen työnantajan palveluksessa ja jonka työtehtävät liittyvät tilaajan toiminnassa tavanomaisesti suoritettaviin työtehtäviin tai tilaajan tavanomaiseen toimintaan liittyviin kuljetuksiin. Rakentamisessa ja rakentamiseen liittyvässä korjaus-, hoito- ja kunnossapitotoiminnassa (rakentamistoiminta) lakia sovelletaan: (10.8.2012/469)*

Laissa *tilaajalla* tarkoitetaan kaupparekisterilain (129/1979) 3 §:ssä tarkoitettua elinkeinonharjoittajaa, joka on velvollinen tekemään pykälässä tarkoitetun perusilmoituksen sekä valtiota, kuntaa, kuntayhtymää, Ahvenanmaan maakuntaa, Ahvenanmaan maakunnan kuntaa tai kuntayhtymää, seurakuntaa, seurakuntayhtymää, muuta uskonnollista yhdyskuntaa ja muuta julkisoikeudellista oikeushenkilöä sekä vastaavaa ulkomailla toimivaa yritystä.

Tilaajan selvitysvelvollisuudesta säädetään lain 5 §:ssä. Ennen kuin tilaaja tekee sopimuksen vuokratun työntekijän käytöstä tai alihankintasopimukseen perustuvasta työstä, tilaajan on pyydettävä sopimuspuolelta ja tämän on annettava tilaajalle:

> *1) selvitys siitä, onko yritys merkitty ennakkoperintälain (1118/1996) mukaiseen ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverolain (1501/1993) mukaiseen arvonlisäverovelvollisten rekisteriin (10.8.2012/469);*
> *2) kaupparekisteriote tai kaupparekisteristä muutoin saadut kaupparekisteriotetta vastaavat tiedot (10.8.2012/469);*
> *3) todistus verojen maksamisesta tai verovelkatodistus taikka selvitys siitä, että verovelkaa koskeva maksusuunnitelma on tehty;*
> *4) todistukset eläkevakuutusten ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys siitä, että erääntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskeva maksusopimus on tehty; sekä 5) selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista. Jos vuokratun työntekijän työnantajana tai alihankintasopimuksen sopimuspuolena toimii ulkomainen yritys, yrityksen on toimitettava 1 momentissa tarkoitetut vastaavat tiedot yrityksen sijoittautumismaan lainsäädännön mukaisella rekisteriotteella tai vastaavalla todistuksella tai muulla yleisesti hyväksytyllä tavalla. Tilaaja voi myös itse hankkia 1 momentin 1 ja 2 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot. Tilaajalla on oikeus hyväksyä muu kuin viranomaisen antama selvitys 1 tai 2 momentissa tarkoitetuksi selvitykseksi tai todistukseksi,*

jos sen on antanut yleisesti luotettavana pidetty muu arvioija tai tietojen ylläpitäjä.

Tilaajan ei tarvitse pyytää 1, 2 ja 5 momentissa tarkoitettuja selvityksiä ja todistuksia, jos hänellä on perusteltusyy luottaa sopimuspuolen täyttävän lakisääteiset velvoitteensa sillä perusteella, että: 1) sopimuspuoli on valtio, kunta, kuntayhtymä, Ahvenanmaan maakunta, Ahvenanmaan maakunnan kunta tai kuntayhtymä, seurakunta, seurakuntayhtymä, Kansaneläkelaitos tai Suomen Pankki, osakeyhtiölaissa (624/2006) tarkoitettu julkinen osakeyhtiö, valtion liikelaitos tai sen kokonaan omistama yhtiö, kunnan tai kuntayhtymän kokonaan omistama yksityisoikeudellinen yhteisö tai yhtiö taikka vastaava ulkomainen yhteisö tai yritys; 2) sopimuspuolen toiminta on vakiintunutta; 3) tilaajan ja sopimuspuolen sopimussuhdetta voidaan pitää vakiintuneena aikaisempien sopimussuhteiden johdosta; taikka 4) luottamukseen on edellä 1–3 kohdassa säädettyyn rinnastettava syy. Jos tässä laissa tarkoitettu sopimus on voimassa yli 12 kuukautta, tilaajan sopimuspuolen on toimitettava tilaajalle sopimussuhteen aikana 12 kuukauden välein 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitetut todistukset tai 2 momentissa tarkoitetut vastaavat tiedot. Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut selvitykset ja todistukset on säilytettävä vähintään kaksi vuotta siitä, kun sopimusta koskeva työ on päättynyt. Rakentamistoimintaan liittyvästä tilaajan selvitysvelvollisuudesta säädetään 5 a §:ssä. (10.8.2012/469)

Tilaajavastuulain nojalla esitetyt selvitykset eivät saa olla kolmea kuukautta vanhempia. Jos tilaaja tekee uuden sopimuksen saman sopimuspuolen kanssa ennen kuin on kulunut 12 kuukautta siitä, kun hän on sopimusta ensi kertaa tehtäessä täyttänyt selvitysvelvollisuutensa, niin tilaajalla ei ole uutta selvitysvelvollisuutta. Uusi selvitysvelvollisuus kuitenkin syntyy, jos tilaajalla on syy epäillä, että sopimuspuolen olosuhteissa on tapahtunut tarkistamista edellyttäviä muutoksia.[6]

Tilaaja on velvollinen maksamaan laiminlyöntimaksun, jos tilaaja on laiminlyönyt selvitysvelvollisuuden, tehnyt sopimuksen liiketoimintakieltoon määrätyn elinkeinonharjoittajan kanssa tai yrityksen kanssa, jonka vastuuhenkilö, toimitusjohtaja, hallituksen jäsen taikka muu rinnastettavassa asemassa oleva henkilö on määrätty liiketoimintakieltoon. Laiminlyöntimaksun suuruus on vähintään 1 600 euroa ja enintään 16 000 euroa.

Rakentamistoimintaa koskee lisäksi korotettu laiminlyöntimaksu. Korotettu laiminlyöntimaksu voidaan määrätä tilanteessa, jossa tilaaja on tehnyt sopimuksen sellaisen tahon kanssa, joka on liiketoimintakiellossa tai tilaaja on ollut tietoinen siitä, että sopimuskumppani ei tule noudattamaan lakisääteisiä velvoitteitaan. Korotettu laiminlyöntimaksu on suuruudeltaan vähintään 16 000 euroa ja enintään 50 000 euroa. Sitä määrättäessä on otettava huomioon tilaajan ja tämän sopimusosapuolen välisen sopimuksen arvo ja saavutettava hyöty, toistuvuus, suunnitelmallisuus ja muut olosuhteet.

TILAAJAVASTUULAKIIN ON TULOSSA MUUTOKSIA

Tilaajavastuulakiin on tulossa muutoksia hallituksen esityksen 161/2014 mukaisesti. Lisäksi Eduskunnan Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esitti hallituksen esitykseen joitakin muutoksia[7], jotka Eduskunta hyväksyi sellaisenaan. Asian käsittely eduskunnassa on päättynyt maaliskuussa 2015. Lakimuutokset odottavat presidentin esittelyä. Muutokset koskevat tilaajavastuulain seuraavia pykäliä: tilaajan poikkeuksia soveltamisesta (4 §), muu lainsää-

[6] Tilaajavastuulaki 7 §.
[7] TyVM 17/2014

däntö tilaajan velvollisuuksista (4 a §), selvitysvelvollisuutta (5 §), rakentamistoimintaan liittyvää tilaajan selvitysvelvollisuutta (5 a §), laiminlyöntimaksun määrää (9 §) ja rangaistussäännöksiä (9 a §).

Hallituksen esityksen pääasialliset muutokset koskevat tavallisen tilaajan ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä tilaajan selvitysvelvollisuutta. Lakia esitetään muutettavaksi sopimuspuolen verovelkatietojen ja eläkevakuuttamista koskevien tietojen osalta. Lakia selkiytettäisiin verovelkatodistuksen esittämisen osalta. Selvitysvelvollisuuden täyttämiseksi olisi riittävää, että tilaaja pyytää sopimuspuolelta todistuksen verojen maksamisesta tai selvityksen siitä, että verovelan määrä, josta ei ole tehty maksusuunnitelmaa, ei ylitä 10 000 euroa. Verovelan selvittäminen tulee toteutettavaksi Verohallinnon tekemän julkisen verovelkarekisterin avulla.

Eläkevakuuttamista koskevien tietojen osalta lakiin esitetään kirjattavaksi yksityiskohtaiset säännökset sopimuspuolen sopimuskauden aikana lähetetyistä työntekijöistä, joita työnantajalla ei ole velvollisuutta Euroopan unionin sääntelyn perusteella vakuuttaa Suomessa. Tilaajalle olisi toimitettava selvitys sosiaaliturvan määräytymisestä ennen työn aloittamista. Tilaajan puolestaan olisi sopimusta tehdessään varmistettava, että sopimuspuoli ilmoittaa mainitut tiedot.

Laissa mainitaan myös soveltamiskäytäntö ulkomaisesta yrityksestä selvitettävien tietojen osalta. Jos ulkomaiselle yritykselle on Suomessa annettu yritys- ja yhteisötunnus, sijoittautumismaasta saatavien selvitysten lisäksi tilaajan olisi selvitettävä Suomessa tiedot sopimuspuolen merkitsemistä verotusta koskeviin rekistereihin sekä verovelkatiedot.

Lisäksi selvitysvelvollisuutta täydennetään velvollisuudella selvittää sopimuspuolen lakisääteinen työterveyshuollon järjestäminen.

Lain seuraamusjärjestelmää kiristetään ja yhdenmukaistetaan. Korotettua laiminlyöntimaksua sovelletaan rakentamistoiminnan lisäksi kaikkiin lain soveltamisalaan kuuluviin sopimuksiin. Laiminlyöntimaksun ja korotetun laiminlyöntimaksun määrää korotetaan. Laiminlyöntien toistuvuus voidaan jatkossa ottaa myös paremmin huomioon korkeammilla laiminlyöntimaksuilla.

Lähetettyjä työntekijöitä koskevaan lakiin lisätään työn teettäjän eli tilaajan tiedonantovelvollisuus omalle sopimuspuolelleen eli lähettävälle yritykselle ja yrityksen kautta edelleen lähetetyille työntekijöille viranomaistahosta, joka Suomessa valvoo ja neuvoo lähetettyjen työntekijöiden lain noudattamista. Lisäksi lakiin lisätään lähetetyn työntekijän työnantajalle velvollisuus antaa työn teettäjälle sopimuksen mukaisen työn alkamisen jälkeen lähetettyjen, lähetettyjen työntekijöiden osalta todistukset sosiaaliturvan määräytymisestä viimeistään ennen kuin nämä aloittavat työn teon. Selvittämisvelvollisuus koskee nyt myös tilannetta työn aloittamisen jälkeistä aikaa. Säädöksellä on tarkoitus estää tilanne, jossa lähetettyjen työntekijöiden sosiaaliturvan valvominen ja vastuu valvomisesta rajoittuisi vain sopimuksen aloittamisen ajankohtaan ja näin myöhemmin tulevien työntekijöiden sosiaaliturvan valvominen jäisi suorittamatta.

TILAAJAVASTUULAIN VALVONTA

Tilaajavastuulain noudattamista valvoo työsuojeluviranomainen. Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue vastaa tilaajavastuulain valvonnasta koko Suomessa. Lakia valvovat tarkastajat työskentelevät Helsingin, Kuopion, Lappeenrannan, Oulun, Mikkelin, Tampereen, Turun ja Vaasan toimipisteissä. Tilaajavastuutarkastajia oli vuonna 2013 noin 30.

Tilaajavastuuvalvonnassa lähtökohtana on hankelähtöinen valvonta. Valvontaa suunnataan toimialoille, joilla käytetään paljon ulkopuolista työvoimaa. Valvonta on maantieteellisesti kattavaa ja tarkastajilla on virkapaikka jokaisella vastuualueella. Valvontaa suoritetaan myös yhteistarkastuksina Verohallinnon, poliisin ja Eläketurvakeskuksen kanssa ja lisäksi yhteistyö työmarkkinajärjestöjen kanssa on aktiivista. Tarkastuksia tehdään tarpeen vaatiessa myös asiakasaloitteisten ilmoitusten tai muun vihjetiedon perusteella.

Milloin valvontaviranomainen on havainnut tarkastuksellaan tilaajavastuulain 5 tai 5a §:n tarkoittamia laiminlyöntejä, määrätään laiminlyöjälle laiminlyöntimaksu. Tyypillisesti laiminlyöntimaksu määrätään tilanteessa, jossa tilaaja on hankkinut selvitykset myöhässä tai tilaaja on hankkinut vain osan selvityksistä. Etelä-Suomen aluehallintoviraston mukaan vuonna 2011 laiminlyöntimaksun yleisin peruste on ollut, että selvityksiä on hankittu vasta sopimuksen tekemisen jälkeen. Puutteet ovat tällöin koskeneet erityisesti sopimuskumppanin rekisteröintitietoja ja tietoja verojen maksamisesta. Jos selvitykset ovat puuttuneet kokonaan, puutteet ovat tyypillisimmin koskeneet tietoa eläkevakuutuksesta, sovellettavasta työehtosopimuksesta tai työehdoista.

2.4 Helsingin kaupungin oma harmaan talouden torjuntaohjelma

Helsingin kaupunki on laatinut selvityksen harmaan talouden tilasta ja torjunnasta Helsingin kaupunkikonsernissa.[8]

Harmaan talouden verotulomenetyksiä Helsingin kaupungille on harmaan talouden luonteen vuoksi vaikea arvioida. Vuonna 2010 kunnallisveron tuotto oli 2,1 miljardia euroa, yhteisöveron tuotto 133,8 miljoonaa euroa ja kiinteistöveron tuotto 189,0 miljoonaa euroa. Kaupungin verotulot vuonna 2010 olivat yhteensä 2,5 miljardia euroa.

Helsingin kaupungin tarkastuslautakunta on arvioinut omassa selvityksessään[9] vuosittaisiksi verotulomenetyksiksi 67–74 miljoonaa euroa, josta on kertymätöntä pääomaveron tuottoa 28,5–35,7 miljoonaa euroa ja kertymättömiä tuloveroja 38,5 milj. euroa. Lisäksi osa noin 41 miljoonan euron toimeentulotuesta menee ansiotuloa pimeästi ansaitseville.

Helsingin kaupunki ja Verohallinto ovat sopineet osana Raksa-hanketta harmaan talouden torjuntaan liittyvästä yhteistyöstä. Helsingin kaupungin virastot, liikelaitokset ja tytäryhteisöt ilmoittavat neljännesvuosittain 7 500 euroa ylittävistä tavaroiden ja palveluiden ostoista Verohallinnolle. Verohallinto laatii aineiston pohjalta raportin, joka sisältää seulaan jääneiden yritysten lukumäärän, mutta ei niiden nimiä tai tunnuksia. Talous- ja suunnittelukeskus toimittaa poikkeamatiedot edelleen asianomaisille virastoille, liikelaitoksille ja tytäryhteisöille tiedoksi ja mahdollisia toimenpiteitä varten. Verohallinnon ilmoittamien löydösten pohjalta talous- ja suunnittelukeskus laatii kaupunginjohdolle harmaan talouden seurantaraportin. Raportti jaetaan myös virastoille, liikelaitoksille sekä tytäryhteisöille. Yhteistyötä hankintojen raportoinnista on päätetty jatkaa vuonna 2015.

Kaupunkikonsernissa noudatetaan kaupunginhallituksen 17.11.2008 hyväksymää ohjetta harmaan talouden torjumiseksi kaupungin hankintojen yhteydessä. Ohje sisältää menettelytavat, joilla varmistetaan, että tavaroiden tai palveluiden toimittaja on täyttänyt verooikeudelliset ja työnantajavelvoitteensa. Ohjeessa hankinnat jaetaan kolmeen luokkaan: tilaajavastuulain soveltamisalaan kuuluvat hankinnat, kansallisen kynnysarvon ylittävät tilaajavastuulain soveltamisalaan kuulumattomat hankinnat sekä kansallisen kynnysarvon alittavat tilaajavastuulain soveltamisalaan kuulumattomat hankinnat.

---

[8] Harmaan talouden tila ja torjunta Helsingin kaupunkikonsernissa. Helsingin kaupunki 2011

[9] Harmaan talouden tila ja torjunta Helsingin kaupunkikonsernissa. Helsingin kaupunki 2011

3 LÄHDEAINEISTO JA KOHDEJOUKKO

Selvityksessä tarkastellaan julkisten hankintojen vaikutusta palveluja tuottavien yritysten toimintaan. Tarkastelua varten muodostettiin kohdejoukko Helsingin kaupungille palveluja tuottavista yrityksistä vuosilta 2006–2013. Kohdejoukon yritysten tiedoista haluttiin löytää vastauksia mm. seuraaviin kysymyksiin:

- Mikä on hankintojen vaikutus yrityksen talouteen?
- Millaiset yritykset karsiutuvat pois Helsingin kaupungin hankinnoista?
- Millaiset yritykset pysyvät hankintojen tuottajina?
- Mikä on yritysten elinkaari?
- Kuinka Helsingin kaupungin oma harmaan talouden torjuntaohjelma on vaikuttanut palveluja tuottaneisiin yrityksiin?
- Kuinka yritykset, joilla on palvelujen myyntiä Helsingin kaupungille, eroavat yrityksistä, joilla ei ole myyntiä Helsingille, em. kysymysten suhteen?

Selvityksen kohdejoukko muodostettiin Helsingin kaupungin liikelaitosten ja virastojen vuosilta 2006–2013 peräisin olevista ostoreskontratiedoista, joita Verohallinto on saanut käyttöönsä harmaan talouden torjunnan edistämiseksi.[10]

Selvityksen kohdejoukko muodostettiin koko ajanjaksolle samaa tapahtumakohtaista euromääräistä rajaa (7 500 euroa) käyttäen.[11] Lisäksi suurimat yritykset, joiden keskimääräinen vuosiliikevaihto oli yli 40 miljoonaa euroa ajalla 2007–2013, rajattiin tarkastelun ulkopuolelle.[12] Kohdejoukkoon valikoitui näillä kriteereillä 4 739 yritystä.

3.1 Hankintojen tarjoavien yritysten lukumäärä

Kaavio 1. Kohdejoukon yritysten lukumäärä. Lähde: Helsingin kaupunki 2006–2013.

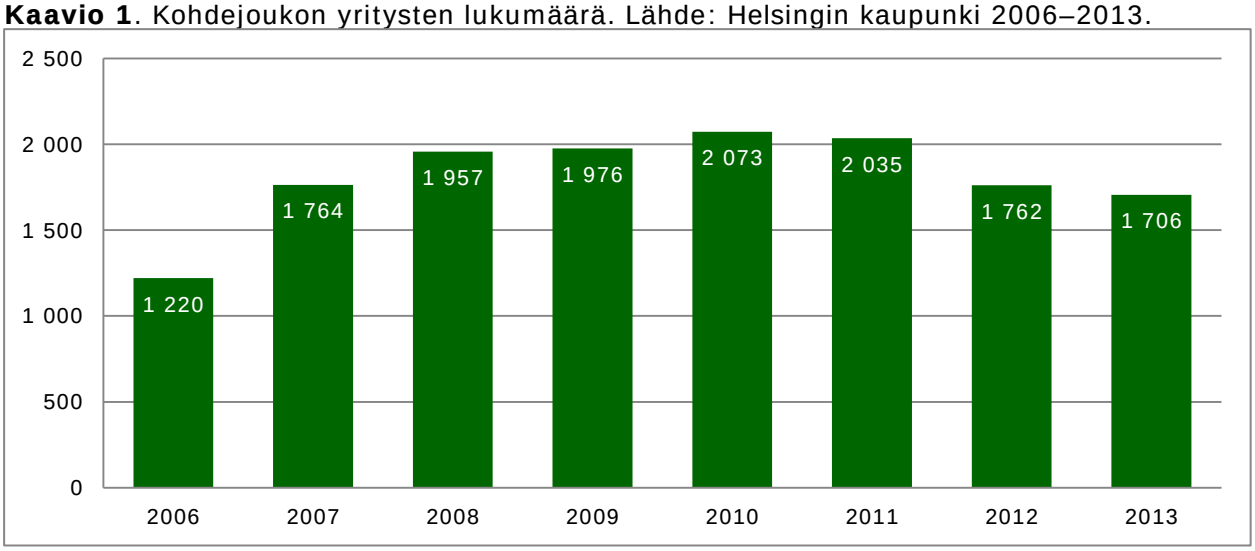

Rajaukset: Yritykset, joilla on ollut myyntiä Helsingille vuosittain 2006–2013. Kertatapahtuma ≥ 7 500 €.

[10] Selvityksen kohdejoukko muodostettiin Taloushallintopalvelun, Rakennusviraston, Helsingin Sataman, Helsingin Energian ja Helsingin kaupungin liikennelaitoksen ostoreskontratietojen perusteella.
[11] Helsingin kaupungin raportointia muutettiin vuonna 2012 siten, että vain tapahtumat, joiden arvo ylitti 7500 euroa, ilmoitettiin Verohallinnolle.
[12] Verohallinnon tietokannan liikevaihtotiedosta on laskettu keskimääräinen vuosimyynti. Tällöin on huomioitu ne vuodet, jolloin kullakin yrityksellä on ollut myyntejä selvityksen lähdeaineistossa.

Kaaviossa 1 on tarkasteltu kohdejoukon rajauskriteerit täyttävien yritysten lukumäärää vuosittain. Vuosien 2006–2007 osalta aineisto on epätäydellinen, sillä tietojen toimittaminen Verohallinnolle on ollut systemaattista vasta vuodesta 2008 lähtien. Vuosina 2008–2011 kohdejoukon rajauskriteerit täytti vuosittain noin 2 000 yritystä. Vuosina 2012 ja 2013 yritysten määrä on aikaisempia vuosia pienempi, noin 1700.

Kaavio 2. Kohdejoukon yritysten lukumäärä raportointiyksiköittäin. Lähde: Helsingin kaupunki 2006-2013.

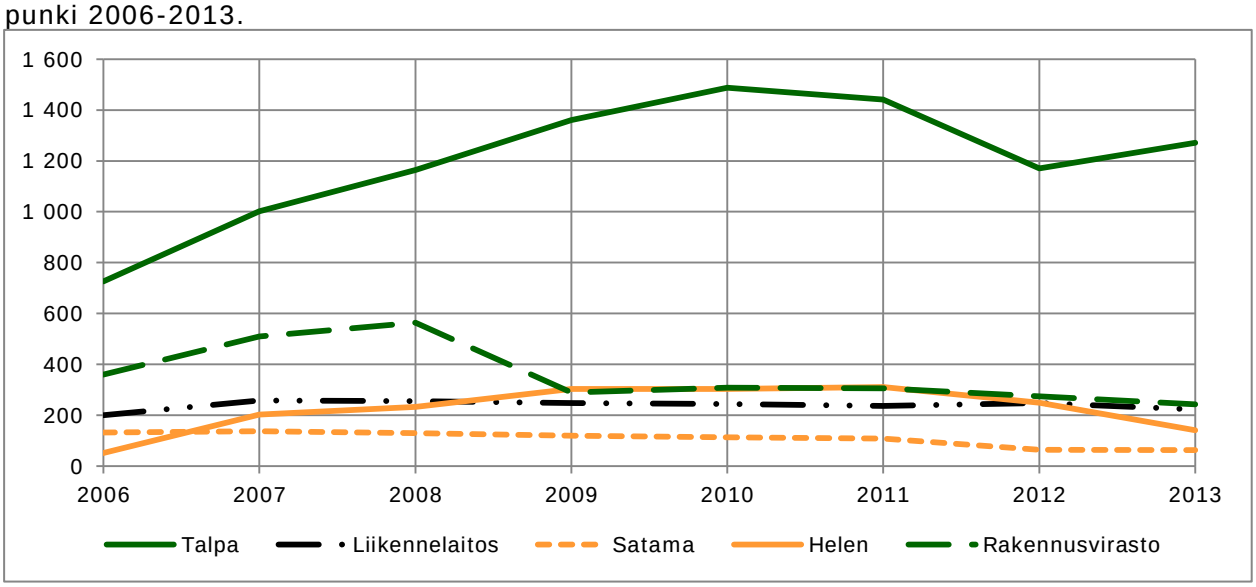

Rajaukset: Yritykset, joilla on ollut myyntiä Helsingille vuosittain 2006–2013. Kertatapahtuma ≥ 7 500 €.

Kaaviossa 2 on tarkastelu yritysten lukumääriä raportointiyksiköittäin. Liikennelaitoksen, Sataman sekä Helsingin Energian raporteista puuttuvat urakkapalveluja tarjonneet yritykset vuoden 2012 jälkeen, mistä johtuen rajauskriteerit täyttävien yritysten määrä on aiempaa alhaisempi vuosina 2012–2013. Myös Taloushallintopalvelun (Talpa) raportointi muuttui 2012, eikä muutoksen vaikutusta onnistuttu täysin eliminoimaan kohdejoukkoa muodostettaessa. Ainoastaan Rakennusviraston raportoima yritysmäärä on vertailukelpoinen ennen ja jälkeen vuoden 2012.

3.2 Hankintojen arvo

Kaavio 3. Helsingin ostot kohdejoukon yrityksiltä 2006–2013. Lähde: Helsingin kaupunki 2006–2013.

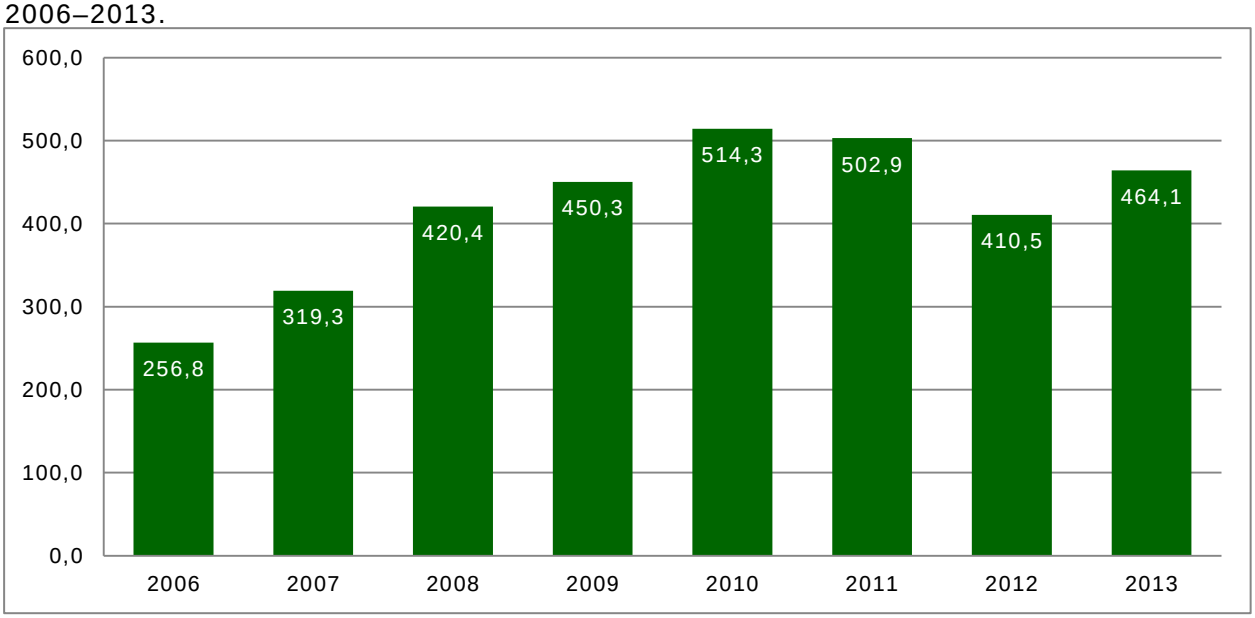

Tietosisältö: Hankintojen arvo vuosittain (miljoonaa euroa).

Kaaviossa 3 on esitetty tarkastelun kohteena oleva hankintojen arvo vuosittain ajalla 2006–2013.[13] Kohdejoukossa on vähemmän yrityksiä vuosina 2012 ja 2013, mistä johtuen myös hankintojen yhteenlaskettu arvo pienenee.

Kaavio 4. Helsingin ostot kohdejoukon yrityksiltä 2006–2013 raportointiyksiköittäin. Lähde: Helsingin kaupunki 2006–2013.

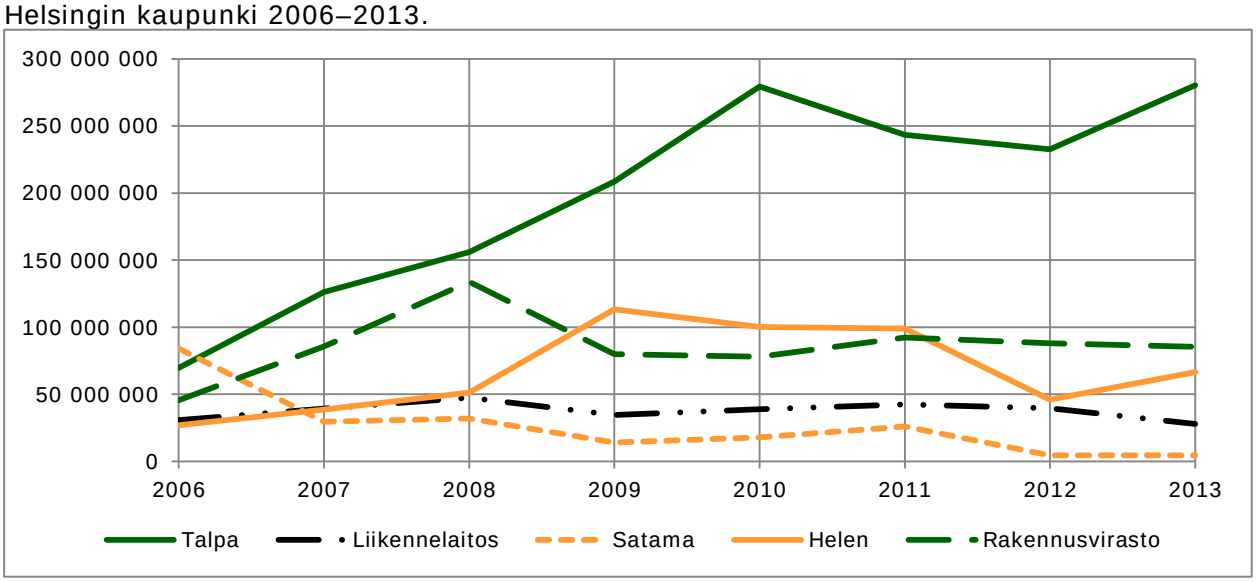

Tietosisältö: Hankintojen arvo vuosittain (miljoonaa euroa).

Kaaviossa 4 kuvataan ostojen jakautumista raportointiyksiköittäin. Kaaviosta havaitaan, että suurin raportointiyksikkö on Taloushallintopalvelut (Talpa).

[13] Huomioitu hankinnat, joiden yksittäinen arvo on vähintään 7 500 euroa.

3.3 Asiakassuhteiden kesto

Asiakassuhteiden kestoa tarkastellaan taulukoissa 1 ja 2. Taulukko 1 näyttää, kuinka monena vuonna kohdejoukon yrityksillä on ollut myyntejä Helsingin kaupungille. Taulukon 2 avulla tutkitaan, keskittyvätkö Helsingin hankinnat tietyille yrityksille. Keskittymistä ajatellaan tapahtuvan, jos pitkien asiakassuhteiden osuus kasvaa kohdejoukossa.

Taulukko 1. Asiakkuuksien kesto. Lähde: Helsingin Kaupunki 2006–2013.

Selite	Kaikki	1–2 v	3–4 v	5–6 v	7–8 v
Lukumäärä	4 739	2 562	1 056	554	567
Osuus kaikista	100 %	54 %	22 %	12 %	12 %

Tietosisältö: Yritysten määrät asiakkuuden kestoa kuvaavissa luokissa. Luokkien osuudet kokonaismäärästä.

Taulukossa 1 on kuvattu Helsingin kaupungin asiakkuusyritysten jakaumaa kohdejoukossa asiakassuhteen keston mukaan. Vuosina 2006–2013 yrityksistä 54 prosenttia oli asiakassuhteessa 1–2 vuotta ja 22 prosenttia oli asiakassuhteessa 3–4 vuotta. Yli 5 vuotta kestäneitä asiakassuhteita oli 24 prosentilla yrityksistä.

Taulukko 2. Asiakkuuksien alku- ja loppuvuodet. Lähde: Helsingin kaupunki 2006–2013.

		Asiakkuuden loppuvuosi								Asiakkuuden maksimikesto selvityksessä
		Yht.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Asiakkuuden alkuvuosi	Yhteensä	4 739	330	492	449	540	615	607	1 706	
	2006	1 220	124	151	99	92	116	106	532	8 v.
	2007	722	206	95	69	61	60	50	181	7 v.
	2008	625	-	246	70	61	65	44	139	6 v.
	2009	595	-	-	211	92	61	62	169	5 v.
	2010	529	-	-	-	234	72	63	160	4 v.
	2011	475	-	-	-	-	241	78	156	3 v.
	2012	345	-	-	-	-	-	204	141	2 v.
	2013	228	-	-	-	-	-	-	228	1 v.

Tietosisältö: Yritysten määrät asiakkuuden alku- ja loppuvuosia kuvaavissa luokissa.

Asiakkuuden alkuvuodella tarkoitetaan vuotta, jolloin yrityksellä on ollut ensimmäisen kerran myyntejä Helsingin kaupungille selvityksen lähdeaineistossa. Vastaavasti asiakkuuden loppuvuodella tarkoitetaan vuotta, jolloin yrityksellä on ollut viimeisen kerran myyntejä Helsingin kaupungille selvityksen lähdeaineistossa.

Lähdeaineistossa kaikki vuonna 2005 ja sitä ennen alkaneet asiakassuhteet näyttävät alkaneen vuonna 2006 (sitä vanhemmat vuodet puuttuvat aineistosta). Vastaavasti kaikki vuosina 2014 tai myöhemmin loppuneet asiakassuhteet näyttävät loppuvan vuonna 2013 (sitä uudemmat vuodet puuttuvat aineistosta). Näin ollen vuodet 2006 ja 2013 eivät ole vertailukelpoisia muiden vuosien kanssa ja ne jäävät tarkastelun ulkopuolelle.

Taulukossa 2 havaitaan vuosina 2007–2012 asiakassuhteen lopettavien yritysten vuosittainen määrän kasvu (harmaa vaakarivi) ja vastaavasti aloittavien yritysten määrän vähenemisen (harmaa pystysarake). Vuonna 2007 päättyi 330 asiakkuutta, josta määrä kasvoi 607:ään vuonna 2012. Vastaavasti vuonna 2007 alkoi 722 asiakkuutta, kun vuonna niitä alkoi enää 345. Edellä kuvattu havainto aiheuttaa sen, että asiakasyritysten määrä kääntyy laskuun vuonna 2010, kun päättyvien asiakkuuksien määrä ylittää uusien asiakkuuksien määrän.

Erikoinen havainto aineistossa on, että yksikään vuonna 2006 ”alkanut” asiakkuus ei päättynyt samana vuonna, vaan nämä asiakkuudet olivat voimassa vielä vuonna 2007 tai myöhemmin. Yleisin loppuvuosi on sama kuin alkuvuosi, ts. asiakkuus päättyi todennäköisimmin saman vuonna kuin oli alkanut (harmaa diagonaali).

Tarkastelu on suuntaa antava, sillä on mahdollista, että esimerkiksi vuonna 2007 aineistossa olleella ”uudella” yrityksellä on ollut myyntejä Helsingin kaupungille jo ennen vuotta 2006. Samoin esimerkiksi on mahdollista, että vuonna 2012 aineistossa ollut ”päättyvä” asiakkuussuhde jatkui vuonna 2014.

Kaavio 5. Uudet ja päättyvät asiakkuudet. Lähde: Helsingin kaupunki 2006–2013.

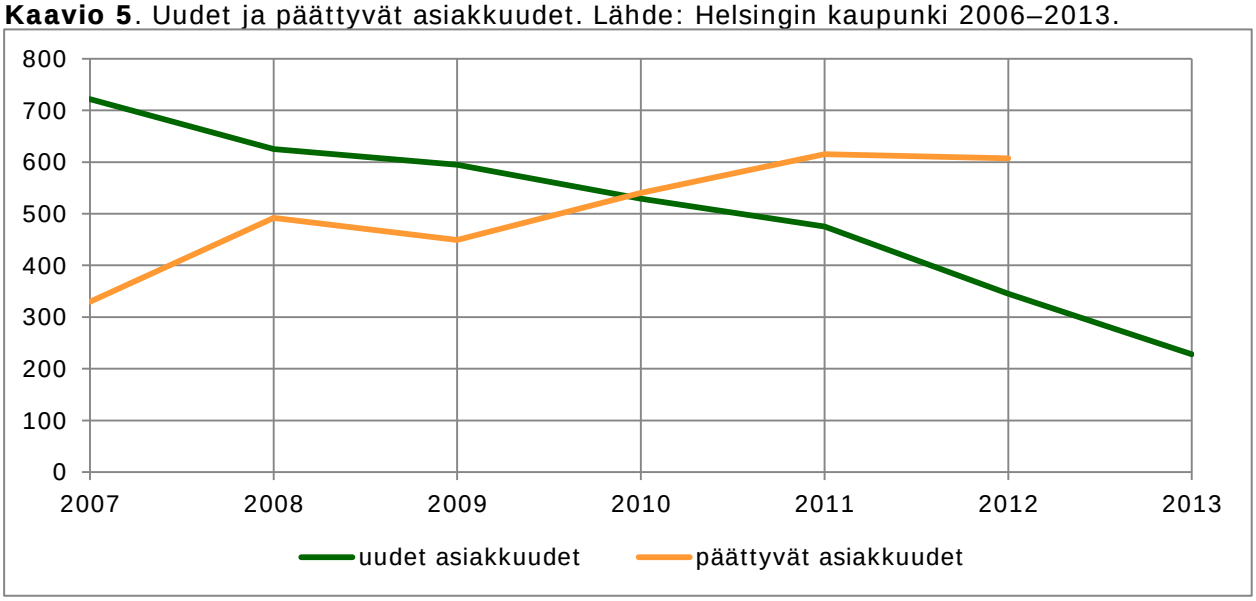

Tietosisältö: Asiakkuuksien lukumäärät vuosina 2007–2013.

Kaavio 5 havainnollistaa uusien ja päättyvien asiakkuuksien määrää ajalla 2007–2013. Vuoden 2010 jälkeen yritysten lukumäärä laskee: uusien asiakkuuksien määrä on pienempi kuin päättyvien asiakkuuksien määrä.

Kaavio 6. Vuonna 2013 jatkuvat asiakkuudet aloitusvuosittain. Lähde: Helsingin kaupunki 2006–2013.

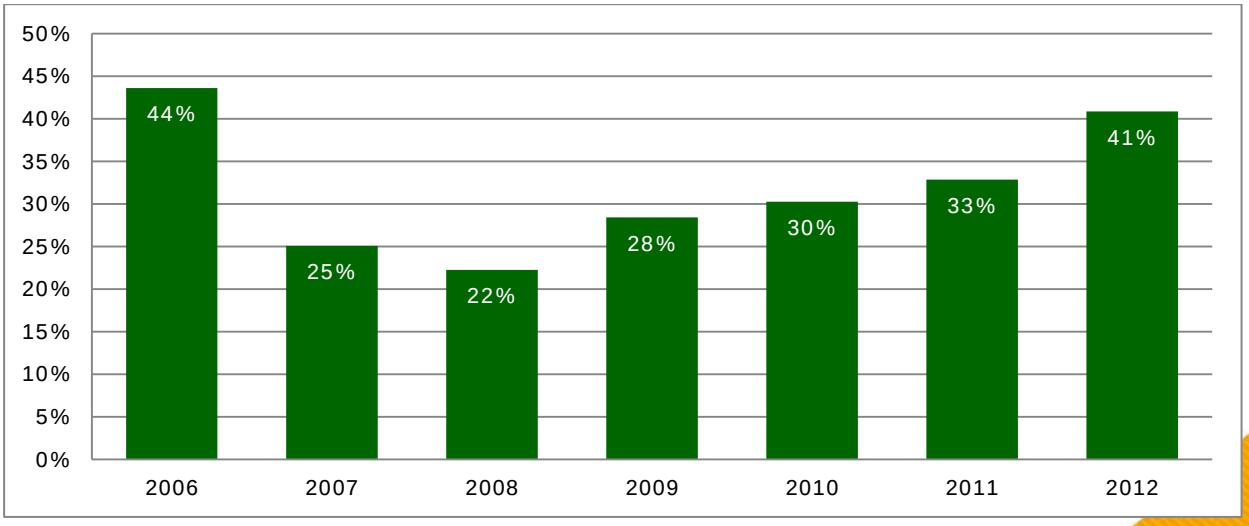

Tietosisältö: Vuonna 2013 jatkuvien asiakkuuksien osuudet vuosina 2006–2012 alkaneista asiakkuuksista.

Eniten vuonna 2013 jatkuvia asiakkuuksia oli vuonna 2006 tai sitä ennen alkaneiden asiakkuuksien joukossa. Nämä ovat vanhoja vakiintuneita asiakassuhteita, joista vuonna 2013 jatkui vielä 44 prosenttia. Toiseksi eniten jatkavia oli vuonna 2012 alkaneiden asiakkuuksien joukossa. Vuonna 2006 ja sitä ennen asiakassuhteensa vakiinnuttaneet yritykset ovat säilyttäneet asemansa toimittajina. Helsingin kaupungilla näyttäisi aineiston perusteella olevan ns. luottotoimittajien joukko vanhoista asiakasyrityksistä.

3.4 Yritysten jakautuminen hankintojen määrää kuvaaviin luokkiin

Taulukko 3. Hankintojen arvo yhteensä ja raportointiyksiköittäin. Lähde: Helsingin kaupunki 2006-2013.

		Yhteensä (2)	7,5-40t€ (1)	40-100t€	100-400t€	400t-2m€	2-10m€	yli 10m€
Yhteensä	lkm	14 493	6 982	3 022	3 005	1 197	264	22
	osuus		48,2 %	20,9 %	20,7 %	8,3 %	1,8 %	0,2 %
Talpa	lkm	9 622	4 506	1987	2119	835	160	14
	osuus		46,8 %	20,7 %	22,0 %	8,7 %	1,7 %	0,1 %
Liikenne-laitos	lkm	1 914	817	424	401	214	57	1
	osuus		42,7 %	22,2 %	21,0 %	11,2 %	3,0 %	0,1 %
Satama	lkm	868	282	188	227	125	39	6
	osuus		32,5 %	21,7 %	26,2 %	14,4 %	4,5 %	0,7 %
HelEn	lkm	1 798	736	331	404	239	76	12
	osuus		40,9 %	18,4 %	22,5 %	13,3 %	4,2 %	0,7 %
Rakennus-virasto	lkm	2 855	897	569	819	446	117	6
	osuus		31,4 %	19,9 %	28,7 %	15,6 %	4,1 %	0,2 %

Tietosisältö: Yritysten määrät hankintojen arvoa kuvaavissa luokissa vuosina 2006–2013. Luokkien osuudet hankintojen kokonaismäärästä.
(1) Huomioitu vain reskontramaksut, joiden vähimmäissumma on 7 500 euroa.
(2) Rivillä yhteensä kukin yritys esiintyy 1-8 kertaa (kerran per vuosi), mutta alemmilla riveillä yritys voi esiintyä useammin, jos se on tarjonnut palveluja monelle virastolle tai liikelaitokselle.

Taulukossa 3 on tarkasteltu kohdejoukon yritysten jakautumista hankintojen arvon mukaisiin luokkiin hankinnan tilanneen viraston mukaan. Hankintoja kohdistui kohdejoukossa kaikkiaan 14 493 yritykselle vuosien 2006–2013 aikana.[14] Hankintaluokkaan 7,5–40 tuhatta euroa vuodessa kuului 6 982 yritystä eli 48,2 prosenttia kohdejoukosta. Luokka alle 40 tuhatta euroa oli lukumäärältään suurin kaikilla hankintayksiköillä. Hankintaluokat 40–100 tuhatta euroa ja 100–400 tuhatta euroa ovat yritysmäärältään lähes yhtä suuret, noin 3 000 yritystä eli 21 prosenttia kaikista yrityksistä. Suurten hankintasopimusten, joiden arvo oli yli 400 tuhatta euroa vuodessa, määrä vaihteli tilaajittain. Kun koko joukolla suurten hankintasopimusten osuus asiakkuuksien lukumäärästä oli 10,3 prosenttia, niin Helsingin satamalla ja Helsingin energialla vastaava prosenttiosuus oli lähes 20 prosenttia.

Hankinnoista 56 prosenttia tuli kohdejoukon yrityksille Taloushallintopalvelujen (Talpa) kautta, 17 prosenttia Rakennusvirastolta, 11 prosenttia liikennelaitokselta, 11 prosenttia Helsingin Energialta (HelEn) ja 5 prosenttia Helsingin Satamalta.

[14] Jos yritys on esiintynyt aineistossa yhtenä vuonna, se lasketaan lukuun kerran. Jos yritys on esiintynyt aineistossa kahtena vuonna, se lasketaan lukuun kaksi kertaa, jne.

Taulukko 4. Hankintojen arvo vuosittain ja keskimäärin ajalla 2006–2013. Lähde: Helsingin kaupunki 2006–2013.

Hankintojen arvo		Yhteensä	7,5-40t€	40-100t€	100-400t€	400t-2m€	yli 2m€
... vuosittain	lkm	14 493	6 982	3 022	3 005	1 197	286
	osuus		48 %	21 %	21 %	8 %	2 %
... keskiarvo	lkm	4 739	2 776	923	724	271	45
	osuus		59 %	19 %	15 %	6 %	1 %

Tietosisältö: Yritysten määrät hankintojen arvoa kuvaavissa luokissa.

Taulukossa 4 on esitetty yritysten jakautuminen hankintojen määrää kuvaaviin luokkiin vuosittain sekä koko jakson 2006–2013 keskiarvon mukaan. Pienimpään hankintaluokkaan alle 40 tuhatta euroa sijoittui suhteellisesti enemmän yrityksiä keskiarvon mukaan kuin vuosittain tarkasteltuna. Yrityksistä 59 prosentilla hankintojen keskimääräinen arvo oli alle 40 tuhatta euroa. Vuosittain tarkasteltuna tähän luokkaan kuului 48 prosenttia yrityksistä.

3.5 Toimivuus ja oikeudellinen muoto

Taulukko 5. Oikeudellinen muoto, toimivuus ja kuuluminen Verohallinnon rekistereihin. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Selite		Yhteensä	Osake-yhtiö	Elink. harj.	Henkilö-yhtiö	Ulko-mainen	Muu (1)
Kohde-joukko	yhteensä	4 739	4 174	378	136	22	29
	oik. muodon osuus	-	88 %	8 %	3 %	0 %	1 %
Toimiva (2)	yhteensä	3 991	3 536	298	117	16	24
	osuus kj:sta	84 %	85 %	79 %	86 %	73 %	83 %
Ei-toimiva	yhteensä	748	638	80	19	6	5
	osuus kj:sta	16 %	15 %	21 %	14 %	27 %	17 %
	... lakannut (3)	201	191	2	4	-	4
	... passiivinen (4)	547	447	78	15	6	1
ALV rekis-terissä	yhteensä	3 626	3 266	228	93	16	23
	... liiketoiminnasta	3 587	3 261	196	92	16	22
	... kiint. käyttöoik. luov.	554	541	5	4	-	4
	... alkutuotannosta	47	8	39	-	-	-
TA rekisteri	säännöllinen	3 310	3 156	48	70	16	20
	satunnainen	196	165	20	9	-	2
Ennakkoperintärekisterissä		3 950	3 506	292	114	16	22

Tietosisältö: Yritysten määrät oikeudellisen muodon mukaisissa luokissa. Yritysten määrät toimivuutta ja rekistereihin kuulumista kuvaavissa luokissa. Toimivien ja toimimattomien osuudet kaikista yrityksistä.
(1) Muu oikeudellinen muoto = *muu yhtiö, yhdistys, säätiö tai Verohallinnon yksikkö*.
(2) Toimivia = Kuuluu johonkin VH:n rekisteriin (alv, työnantaja, ennakkoperintä) ja kaupparekisteriin
(3) Lakannut = Kaupparekisteristä poistettu yritys, toiminta päättynyt
(4) Passiivinen = Ei ole lakannut, ei kuulu mihinkään VH:n rekisteriin (alv, työnantaja, ennakkoperintä)

Taulukossa 5 kohdejoukon yritykset on jaettu luokkiin oikeudellisen muodon ja toimivuuden mukaan. Yritysten lukumäärät oikeudellisten muotojen luokissa ovat osakeyhtiö 4 174 (88 %), elinkeinonharjoittaja 378 (8 %), henkilöyhtiö 136 (3 %), ulkomainen yhteisö 22 (alle 1 %) ja muu 29 (1 %). Yritysjoukosta 88 prosenttia on osakeyhtiöitä.

Yrityksistä edelleen toimivia huhtikuussa 2014 oli 3 991 eli 84 prosenttia. ”Ei toimivia” yrityksiä oli kaikkiaan 748, joista lakanneita oli 201 ja passiivisia 547. Ei toimivia oli lukumääräisesti eniten osakeyhtiöissä 638 kappaletta (15 %) sekä elinkeinonharjoittajissa 80 kappaletta (21 %). Toimivien yritysten osuus kaikista oikeudellisen muodon mukaan tarkasteltuna vaihtelee 73–86 prosentin välillä ja ei toimivien yritysten osuus 14–27 prosentin välillä.

Toimivista yrityksistä oli liiketoiminnasta arvonlisäverovelvollisia 90 prosenttia (3 587 kappaletta). Työnantajarekisterissä säännöllisenä työnantajana oli 3 310 yritystä eli 70 prosenttia kohdejoukon yrityksistä ja 83 prosenttia toimivista yrityksistä. Satunnaisia työnantajia oli kohdejoukosta 4 prosenttia ja toimivista yrityksistä 5 prosenttia. Ennakkoperintärekisterissä oli kohdejoukon yrityksistä 83 prosenttia ja toimivista yrityksistä 99 prosenttia eli lähes kaikki yritykset.

3.6 Hankintojen jakautuminen toimialoittain

Helsingin kaupungin julkiset hankinnat kohdejoukon yrityksiltä ovat määrältään hieman yli 3,3 miljardia euroa vuosina 2006–2013 ja ne jakautuvat toimialoittain Taulukon 6 mukaisesti.

Taulukko 6. Toimialat (TOL 2008). Lähde: Verohallinto 5/2014.

Toimiala TOL 2008	Kaikki	Toimiva		Ei-toimiva	
	Lkm	Lkm	Osuus	Lkm	Osuus
KAIKKI TOIMIALAT	4 739	3 991	84 %	748	16 %
01-09 Alkutuotanto	20	14	70 %	6	30 %
01-03 Maatalous, metsätalous ja kalatalous	16	10	63 %	6	38 %
05-09 Kaivostoiminta ja louhinta	4	4	100 %	-	-
10-33 Teollisuus	513	430	84 %	83	16 %
10-12 Elintarviketeollisuus	9	5	56 %	4	44 %
13-15 Tekstiiliteollisuus	14	12	86 %	2	14 %
16-17 Metsäteollisuus	21	17	81 %	4	19 %
19-22 Kemianteollisuus	40	37	93 %	3	8 %
24-30 Metalliteollisuus	259	221	85 %	38	15 %
18, 23, 31-33 Muu valmistus ja korjaus	170	138	81 %	32	19 %
35-39 Energia- ja ympäristönhuolto	32	29	91 %	3	9 %
35 Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, ...	7	7	100 %	-	-
36-39 Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, ...	25	22	88 %	3	12 %
41-43 Rakentaminen	747	621	83 %	126	17 %
45-47 Tukku- ja vähittäiskauppa; ...	595	521	88 %	74	12 %
49-96 Palvelutoiminta (pl. kauppa)	2 803	2 375	85 %	428	15 %
49-53 Kuljetus ja varastointi	141	119	84 %	22	16 %
55-56 Majoitus ja ravitsemistoiminta	69	58	84 %	11	16 %
58-63 Informaatio ja viestintä	339	279	82 %	60	18 %
64-66 Rahoitus- ja vakuutustoiminta	35	29	83 %	6	17 %
68 Kiinteistöalan toiminta	56	44	79 %	12	21 %
69-75 Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	1 174	1 012	86 %	162	14 %
77-82 Hallinto ja tukipalvelutoiminta	258	202	78 %	56	22 %
84 Julkinen hallinto ja maanpuolustus; ...	2	2	100 %	-	-
85 Koulutus	100	89	89 %	11	11 %
86-88 Terveys ja Sosiaalipalvelut	503	431	86 %	72	14 %
90-93 Taiteet, viihde ja virkistys	94	87	93 %	7	7 %
94-96 Muu palvelutoiminta	32	23	72 %	9	28 %
Toimiala tuntematon	29	1	3 %	28	97 %

Tietosisältö: Kohdejoukon yritysten määrät toimialoittain; toimivien ja toimimattomien yritysten osuudet toimialoilla.

Taulukossa 6 on tarkasteltu toimialoittain toimivien ja toimimattomien yritysten jakautumista. Kaikista yrityksistä toimivia oli huhtikuussa 2014 kaikkiaan 84 prosenttia ja toimimattomia 16 prosenttia. Toimialat, joissa ei toimivien osuus poikkesi merkittävästi 16 prosentin

keskiarvosta, olivat maatalous, metsätalous ja kalatalous sekä elintarviketeollisuus. Näiden osalta on todettava, että yritysten lukumäärä oli hyvin vähäinen. Jo muutaman yrityksen toiminnan loppuminen vaikuttaa lopettaneiden osuuteen.

Taulukko 7. Hankintojen arvo toimialoittain (TOL 2008) 2006–2013. Lähde: Helsingin kaupunki, Verohallinto 5/2014.

Toimiala	Hankinnat, milj. €	Osuus
Kaikki yhteensä	3 338,7	100 %
41 Talonrakentaminen	669,4	20 %
43 Erikoistunut rakennustoiminta	542,2	16 %
71 Arkkitehti- ja insinööripalvelut; tekninen testaus ja analysointi	383,1	11 %
42 Maa- ja vesirakentaminen	292,5	9 %
86 Terveyspalvelut	194,9	6 %
87 Sosiaalihuollon laitospalvelut	185,8	6 %
49 Maaliikenne ja putkijohtokuljetus	168,1	5 %
88 Sosiaalihuollon avopalvelut	86,6	3 %
46 Tukkukauppa (pl. moottoriajoneuvojen jne. kauppa)	82,9	2 %
81 Kiinteistön- ja maisemanhoito	56,4	2 %
35 Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	53,7	2 %
Muut toimialat yhteensä	623,1	19 %

Taulukossa 7 on tarkasteltu toimialojen osuutta Helsingin kaupungin hankintojen arvosta. Kohdejoukon yritysten saamat kaikki hankinnat olivat arvoltaan 3,3 miljardia euroa vuosina 2006–2013. Helsingin kaupungin hankintojen arvosta 56 prosenttia liittyy rakentamiseen tai sen tukipalveluihin, kuten arkkitehti- ja suunnittelupalveluihin. Kohdejoukon yritysten tuottamien rakennus- ja suunnittelupalveluiden arvo oli vuosina 2006–2013 kaikkiaan noin 1,9 miljardia euroa. Sosiaali- ja terveyspalvelujen osuus hankinnoista vastaavana ajankohtana 14 prosenttia eli noin 470 miljoonaa euroa.

Kaavio 7. Hankintojen arvo päätoimialoittain vuosina 2006–2013. Lähde: Helsingin kaupunki 2006–2013.

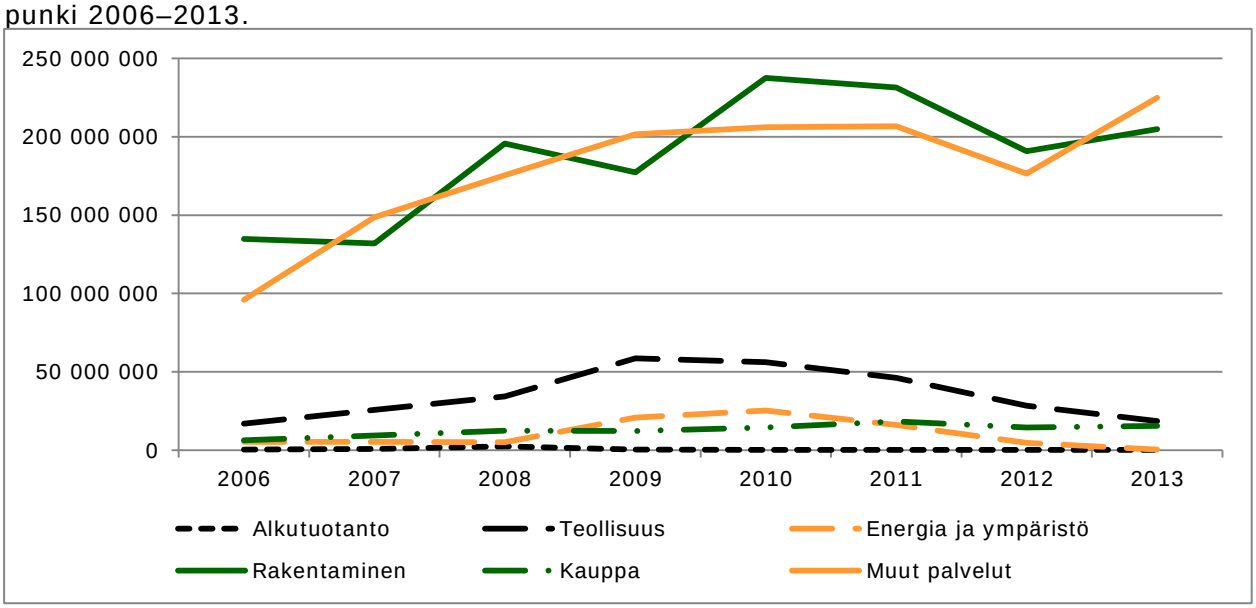

Kaaviossa 7 on tarkasteltu hankintojen arvoa päätoimialoittain vuosina 2006–2013. Eniten hankintoja tehtiin rakentamisen ja palvelutoimialojen yrityksiltä, noin 100–230 miljoonalla eurolla vuosittain.

3.7 Kohdejoukon yritysten koko ja hankintojen osuus liikevaihdosta

Tässä kappaleessa tarkastellaan kohdejoukon yritysten kokoa liikevaihdon mukaan sekä Helsingin kaupungin alihankinnan osuuden kehitystä yrityksen liikevaihdosta. Kappaleessa selvitetään kehittyykö yritys kaupungin hankintasopimuksen varassa vai tuleeko sen kasvu muualta.

Taulukko 8. Kohdejoukon yritysten oikeudellinen muoto ja koko liikevaihdon mukaan. Lähde: Verohallinto 5/2014.

		Yrityksen koko – keskimääräinen liikevaihto				
		Yhteensä	<400t€	400t-2m€	2-10m€	10-40m€
Yhteensä	lkm	4 739	1 520	1 505	1 189	525
	osuus lv-luokista		32 %	**32 %**	25 %	11 %
Osakeyhtiö	lkm	4 174	1 049	1 448	1 158	519
	osuus lv-luokista		25 %	**35 %**	28 %	12 %
Elinkeinon harjoittaja	lkm	378	350	13	14	1
	osuus lv-luokista		**93 %**	3 %	4 %	0 %
Henkilöyhtiö	lkm	136	95	35	6	-
	osuus lv-luokista		**70 %**	26 %	4 %	-
Ulkomainen	lkm	22	7	3	8	4
	osuus lv-luokista		32 %	14 %	**36 %**	18 %
Muut	lkm	29	19	6	3	1
	osuus lv-luokista		**66 %**	21 %	10 %	3 %

Tietosisältö: Yritysten määrät keskimääräisen liikevaihdon mukaisissa luokissa. Yritysten määrät oikeudellisen muodon mukaisissa luokissa.
Keskimääräinen liikevaihto: huomioitu vain ne vuodet ajalla 2007–2013, jolloin yritys on ilmoittanut liikevaihtoa Verohallinnolle ja sillä on myyntiä Helsingin kaupungille.
Tummennettu fontti: mediaani / oikeudellinen muoto

Taulukossa 8 on tarkasteltu yritysten jakautumista oikeudellisen muodon ja liikevaihdon mukaan. Pienimpien yritysten, joiden liikevaihto on alle 400 tuhatta euroa, osuus kohdejoukosta on 32 prosenttia. Liikevaihtoluokassa 400 tuhatta–2 miljoonaa euroa on myös 32 prosenttia yrityksistä, 2–10 miljoonan euron luokassa 25 prosenttia ja 10–40 miljoonan euron luokassa 11 prosenttia yrityksistä.

Osakeyhtiöiden liikevaihdon mediaani on luokassa 400 tuhatta–2 miljoonaa euroa. Elinkeinonharjoittajien ja henkilöyhtiöiden liikevaihdon mediaani on luokassa alle 400 tuhatta euroa.

Taulukko 9. Helsingin hankintojen osuus liikevaihdosta (1) vuosina 2007–2013. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Helsingin ostot / lv	Osakeyhtiö		Elinkeinoharjoittaja		Henkilöyhtiö		Muu oik. muoto	
	lkm	osuus	lkm	osuus	lkm	osuus	lkm	osuus
alle 2%	2 506	28 %	27	4 %	9	3 %	20	17 %
2-8%	2 636	(med) 29 %	79	11 %	65	23 %	24	21 %
8-15%	1 256	14 %	113	16 %	51	18 %	16	(med) 14 %
15-30%	1 178	13 %	178	(med) 25 %	56	(med) 20 %	16	14 %
30-60%	894	10 %	158	22 %	48	17 %	19	17 %
60-100%	460	5 %	102	14 %	39	14 %	11	10 %
yli 100%	157	2 %	48	7 %	9	3 %	9	8 %
yhteensä	9 087		705		277		115	

Tietosisältö: Yritysten määrät ja osuudet kaikista yrityksistä Helsingin ostot per liikevaihto mukaisissa luokissa. Yritysten määrät oikeudellisen muodon mukaisissa luokissa.
(1) Suhdeluku hankinnat/liikevaihto on suuntaa antava. Ks. alaviite 14.

Taulukossa 9 on tarkasteltu Helsingin kaupungin hankintojen osuutta yritysten liikevaihdoista. Yritykset on jaettu hankintojen suhteellisen osuuden ja oikeudellisen muodon mukaisiin luokkiin. Suhdeluku hankinnat/liikevaihto on suuntaa antava, sillä hankinnat ja liikevaihto on poimittu eri rajausperiaatteita noudattaen.[15]

Osakeyhtiöillä hankinnat per liikevaihto -mediaani on havaintoluokassa 2–8 prosenttia. Elinkeinonharjoittajilla mediaani on luokassa 15–30 prosenttia samoin kuin henkilöyhtiöillä. Muilla oikeudellisilla muodoilla mediaani on välillä 8–15 prosenttia liikevaihdosta. Yhtenä havaintoa selittävänä tekijänä on osakeyhtiöiden muita suurempi liikevaihto.

Kaavio 8a. Helsingin hankintojen osuus liikevaihdosta (1) vuosittain 2007–2012. Lähde: Verohallinto 5/2014.

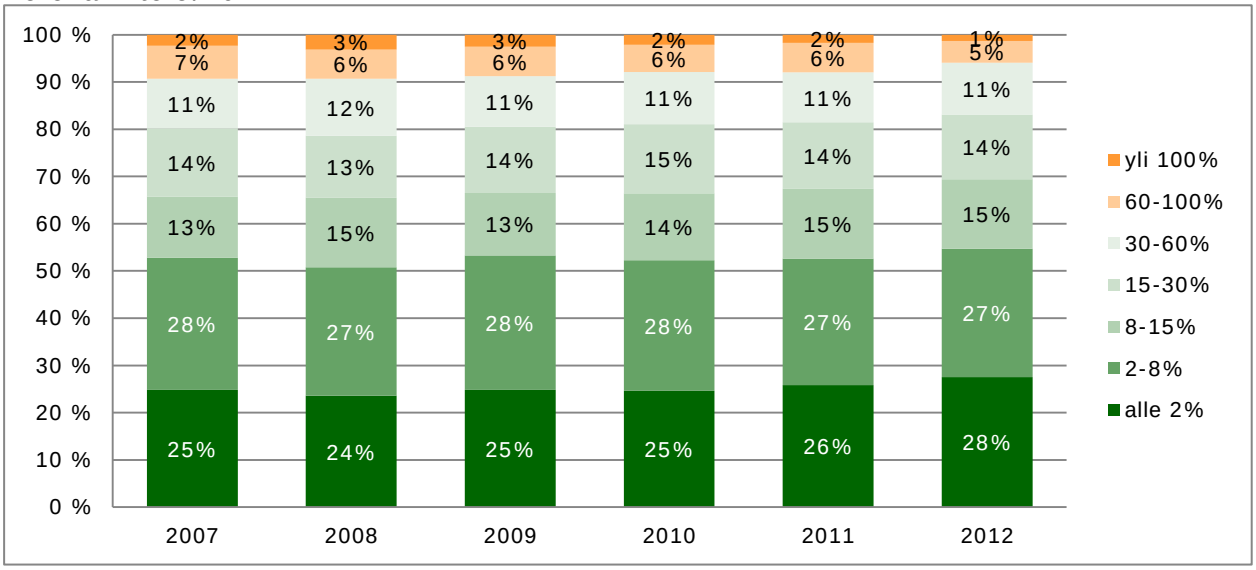

Tietosisältö: Yritysten jakautuminen hankinnat / liikevaihto luokkiin, esitetty vuosittain prosenttijakaumana.
(1) Suhdeluku hankinnat/liikevaihto on suuntaa antava. Ks. alaviite 14.

[15] Osa mittausvirhettä aiheuttavista seikoista liioittelee hankintojen arvoa suhteessa liikevaihtoon: hankintoihin sisältyy arvonlisävero (jos myynti on ollut arvonlisäverotuksen alaista), kun taas liikevaihtoon ei sisälly arvonlisäveroa. Osa mittausvirhettä aiheuttavista seikoista pienentää hankintojen arvoa suhteessa liikevaihtoon: kaikki alle 7 500 euron suuruiset ostotapahtumat rajattiin aineiston ulkopuolelle ja selvityksessä on huomioitu vain viisi suurinta tietoja luovuttanutta virastoa ja laitosta. Lisäksi Helsinki-myynnit on laskettu kalenterivuosittain, liikevaihto on tilikaudelta, joka ei aina ole kalenterivuosi 1.1. –31.12

Kaaviosta 8a havaitaan verrattaessa vuosia 2007 ja 2012, että vuonna 2012 niiden yritysten osuus, joilla Helsingin ostojen osuus liikevaihdosta on alle 2 prosenttia, on kasvanut. Yritysten, joilla Helsingin ostojen osuus liikevaihdosta on yli 60 prosenttia, osuus on laskenut. Ostoja on vuoden 2011 jälkeen mahdollisesti siirretty yrityksille, joiden liiketoiminta on laajempaa ja vakaampaa ja Helsingin kaupungin merkitys ostajana on vähäisempi. Jakaumamuutokset ovat kuitenkin niin vähäisiä, että niiden taustalla voi olla myös muita selittäviä tekijöitä. Esimerkiksi on mahdollista, että Helsingin kaupungin raportoinnissa tapahtunut muutos vuoden 2011 jälkeen vaikuttaa jakaumaan.[16]

Kaaviosta 8a havaitaan, että yritysten jakautuminen luokkiin, jotka kuvaavat Helsingin ostojen osuutta liikevaihdosta, on lähes muuttumaton tarkastelujaksolla 2007–2012. Niiden yritysten, joilla hankintojen osuus liikevaihdosta on alle kaksi prosenttia, osuus kohdejoukosta vaihtelee 24–28 prosentin välillä. Saman havainnon voi tehdä myös yrityksistä, joilla hankintojen osuus on välillä 2–8 prosenttia. Näiden yritysten osuus on 27–28 prosenttia kohdejoukosta. Kaikissa luokissa vaihtelu on eri vuosien välillä vähäistä. Tästä voidaan päätellä, että yritykset eivät pyri aktiivisesti kasvattamaan Helsingin kaupungin markkinaosuutta liikevaihdostaan. Jos yritykset pyrkisivät siihen määrätietoisesti tai jos kaupunki itse keskittäisi hankintoja aktiivisesti tietyille yrityksille, niin kaaviossa yritysten jakauma muuttuisi vuosi vuodelta kohti suurempia osuuksia.

Kaavio 8b. Helsingin hankintojen osuus liikevaihdosta (1) vuosittain 2007–2012. Lähde: Verohallinto 5/2014.

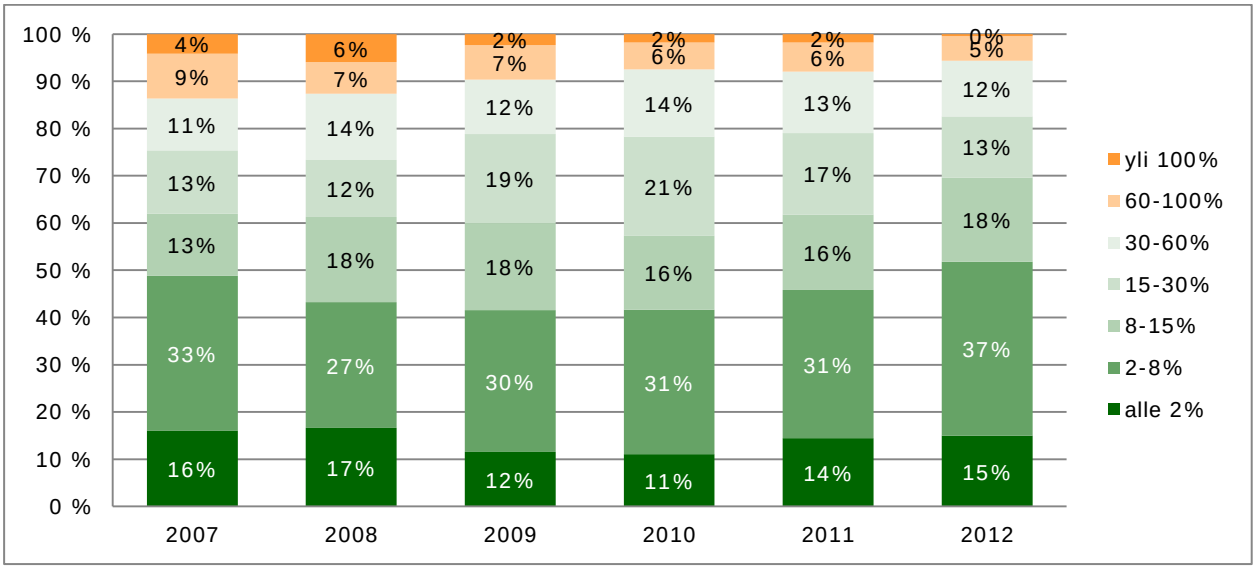

Rajaukset: Rakennusvirastolle hankintoja tarjonneet yritykset.
Tietosisältö: Yritysten jakautuminen hankinnat / liikevaihto luokkiin, esitetty vuosittain prosenttijakaumana.
(1) Suhdeluku hankinnat/liikevaihto on suuntaa antava. Ks. alaviite 14.

Kaaviossa 8b tarkastellaan yrityksiä, jotka ovat toimittaneet hankintoja Helsingin kaupungin rakennusvirastolle. Kaaviosta havaitaan osuuden kasvu luokissa 2–8 prosenttia ja 8–15 prosenttia liikevaihdosta. Rakennusviraston tiedot ovat kohdejoukon materialista poikkeavat, koska niiden raportoinnissa ei aikasarjan aikana ole tapahtunut muutoksia, kuten muiden virastojen tiedoissa.

[16] Ks. luku 3.1: ” Liikennelaitoksen, Sataman sekä Helsingin Energian raporteista puuttuvat urakkapalveluja tarjonneet yritykset vuoden 2012 jälkeen. Myös taloushallintopalvelun (Talpa) raportointi muuttui 2012, eikä muutoksen vaikutusta onnistuttu täysin eliminoimaan kohdejoukkoa muodostettaessa. Ainoastaan Rakennusviraston raportoima yritysmäärä on vertailukelpoinen ennen ja jälkeen vuoden 2012.”

Taulukko 10. Yritykset, joilla hankintojen osuus on yli 60 prosenttia. Lähde: Helsingin kaupunki 2013, Verohallinto 5/2014.

	Yhteensä	Alle 400t€	400t–2m€	2–10m€	10–40m€
Kaikki yhteensä	103	77	15	8	3
71 Arkkitehti- ja insinööripalvelut; tekninen testaus ja analysointi	22	15	7	-	-
86 Terveyspalvelut	10	10	-	-	-
43 Erikoistunut rakennustoiminta	9	4	1	3	1
87 Sosiaalihuollon laitospalvelut	9	6	2	1	-
49 Maaliikenne ja putkijohtokuljetus	7	4	1	2	-
70 Pääkonttorien toiminta; liikkeenjohdon konsultointi	6	6	-	-	-
41 Talonrakentaminen	5	1	1	1	2
59 Elokuva-, video- ja televisio-ohjelmatuotanto, jne.	3	3	-	-	-
81 Kiinteistön- ja maisemanhoito	3	3	-	-	-
88 Sosiaalihuollon avopalvelut	3	2	1	-	-
28 Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	2	2	-	-	-
62 Ohjelmistot, konsultointi ja siihen liittyvätoiminta	2	2	-	-	-
69 Lakiasiain- ja laskentatoimen palvelut	2	1	1	-	-
73 Mainostoiminta ja markkinatutkimus	2	2	-	-	-
78 Työllistämistoiminta	2	2	-	-	-
80 Turvallisuus-, vartiointi- ja etsiväpalvelut	2	2	-	-	-
85 Koulutus	2	2	-	-	-
90 Kulttuuri- ja viihdetoiminta	2	2	-	-	-
Muut toimialat	10	8	1	1	-

Rajaukset: Yritykset, joilla hankintojen osuus liikevaihdosta on yli 60 prosenttia vuonna 2013 (muut kuin Helsingin omistamat).
Tietosisältö: Yritysten määrät toimialaa ja liikevaihdon mukaista kokoa kuvaavissa luokissa.

Yritykset, joilla on Helsingin kaupungin hankintojen osuus liikevaihdosta yli 60 prosenttia suurimmat toimialaryhmät ovat rakentaminen sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Yrityksistä 75 prosenttia kuuluu liikevaihtoluokkaan alle 400 tuhatta euroa ja 90 prosenttia kuuluu liikevaihtoluokkiin alle 2 miljoonaa euroa.

3.8 Palkat ja henkilöstön määrä

Kappaleessa tarkastellaan henkilöstön määrää ja sen muutoksia yrityksissä vuosina 2007–2013.

Taulukko 11. Kohdejoukon yritysten oikeudellinen muoto ja koko palkansaajien lukumäärän mukaan. Lähde: Verohallinto 5/2014

		Yrityksen koko – palkansaajien lukumäärä						
		Yhteensä	0/ei tietoa	1–4	5–9	10–49	50–249	yli 250
Yhteensä	lkm	4 739	364	876	709	1 851	771	168
	osuus		8 %	18 %	15 %	39 %	16 %	4 %
Osakeyhtiö	lkm	4 174	83	734	648	1 785	758	166
	osuus		2 %	18 %	16 %	43 %	18 %	4 %
Elinkeinonharj.	lkm	378	253	73	20	31	1	-
	osuus		67 %	19 %	5 %	8 %	0 %	-
Henkilöyhtiö	lkm	136	23	59	31	21	2	-
	osuus		17 %	43 %	23 %	15 %	1 %	-
Ulkomainen	lkm	22	3	6	2	6	5	-
	osuus		14 %	27 %	9 %	27 %	23 %	-
Muut	lkm	29	2	4	8	8	5	2
	osuus		7 %	14 %	28 %	28 %	17 %	7 %

Tietosisältö: Yritysten määrät keskimääräisen palkansaajien lukumäärän mukaisissa luokissa. Yritysten määrät oikeudellisen muodon mukaisissa luokissa.
Keskimääräinen palkansaajien lukumäärä: huomioitu vain ne vuodet ajalla 2007–2013, jolloin yritys on ilmoittanut palkansaajien lukumäärän Verohallinnolle ja sillä on myyntiä Helsingin kaupungille.

Taulukossa 11 on tarkasteltu yritysten henkilöstömääriä ja oikeudellisia muotoja. 80 prosentissa kohdejoukon yrityksistä on alle 50 henkilöä töissä – ne ovat siis pieniä yrityksiä. Elinkeinonharjoittajista suurin osa kuuluu luokkaan ”0/ei tietoa”. Tähän luokkaan kuuluvat ne yritykset, jotka eivät ole velvoitettuja rekisteröitymään vakinaiseksi työnantajaksi palkansaajien vähäisen lukumäärän vuoksi. Henkilöyhtiöillä palkansaajien lukumäärän mediaani on luokassa 1–4 henkilöä ja osakeyhtiöillä 10–49 henkilöä.

Kaavio 9. Henkilöstön määrä vuosittain 2007–2012. Lähde: Verohallinto 5/2014.

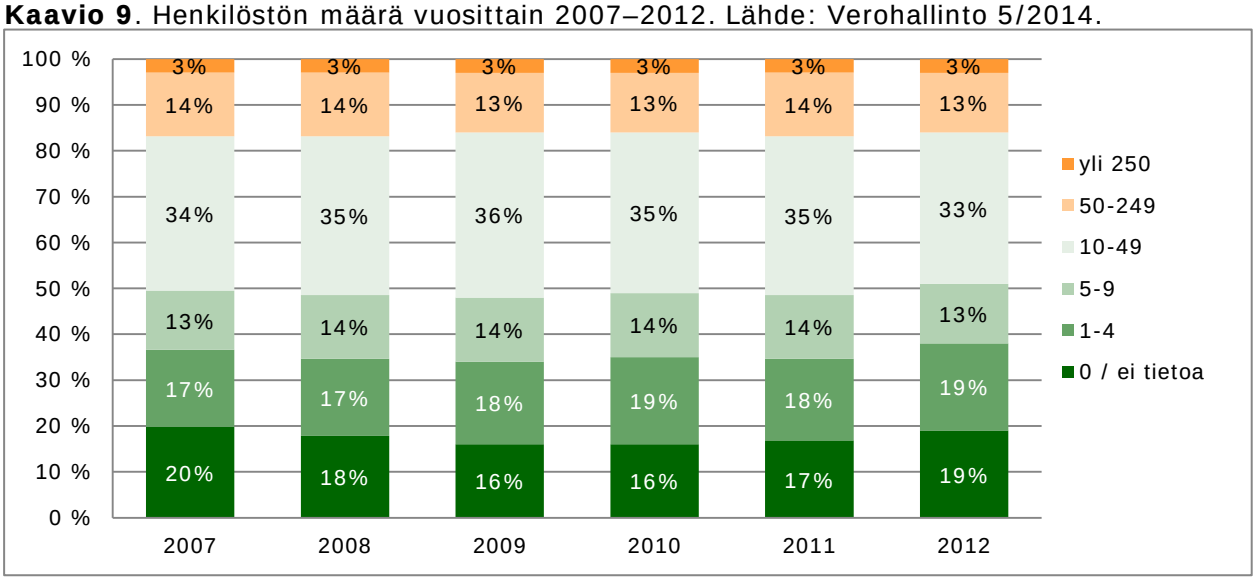

Tietosisältö: Yritysten jakautuminen henkilöstön määrän mukaisiin luokkiin, esitetty vuosittain prosenttijakaumana.

Kaavion 9 perusteella suurin yritysten kokoluokka työntekijöiden määrän mukaan on 10–49 henkilöä koko tarkastelujakson 2007–2012 ajan. Kohdejoukko pysyy hyvin samanmuotoisena eri vuosien välillä ja palveluntarjoajissa ei ole havaittavissa siirtymää suuriin tai pieniin yrityksiin.

3.9 Kohdejoukon yritysten ikä ja elinkaari

Tässä luvussa tarkastellaan yritysten elinkaaria, palveluntarjoajien vaihtuvuutta ja muutoksia eliniässä.

Taulukko 12. Kohdejoukon yritysten ikä ja myynnit Helsingille. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Aloitusvuosi	7,5-40t€		40-100t€		100-400t€		400t-2m€		yli 2m€	
	Lkm	Osuus	Lkm	Osuus	Lkm	Osuus	Lkm	Osuus	Lkm	Osuus
-2000	1 610	58 %	553	60 %	457	63 %	148	55 %	32	71 %
2001-2005	524	19 %	167	18 %	141	19 %	64	24 %	8	18 %
2006-2010	552	20 %	174	19 %	114	16 %	52	19 %	5	11 %
2011-	90	3 %	29	3 %	11	2 %	7	3 %	-	-
Ei määr.	-	-	-	-	1	0 %	-	-	-	-
Yhteensä	2 776		923		724		271		45	

Tietosisältö: yritysten määrät myyntien määrää kuvaavissa luokissa (keskimääräinen vuosimyynti Helsingin kaupungille 2006–2013). Yritysten määrät ja osuudet kaikista yrityksistä aloitusvuoden mukaisissa luokissa.

Vuonna 2011 tai sen jälkeen perustettujen uusien yritysten osuus kohdejoukon yritysten lukumäärästä on vain 2–3 prosenttia kussakin hankintaluokassa. Pienissä hankintaluokissa eri-ikäiset yritykset ovat tasaisesti edustettuina, mutta yli 2 miljoonan euron hankinnat pai-

nottuvat ennen vuotta 2000 perustetuille yrityksille. Hankinnan arvo ja yrityksen ikä näyttäisivät hieman korreloivan keskenään.

Taulukko 13. Elinaika, toimivat ja ei-toimivat yritykset. Lähde: Verohallinto 5/2014.

	Toimiva		Ei-toimiva		Yhteensä	
	Lukumäärä	Osuus	Lukumäärä	Osuus	Lukumäärä	Osuus
Alle 3 v	83	2 %	51	7 %	134	3 %
3-5 v	221	6 %	74	10 %	295	6 %
5-10 v	824	21 %	164	22 %	988	21 %
Yli 10 v	2 863	72 %	458	61 %	3 321	70 %
Ei määritelty	-	-	1	0 %	1	0 %
Yhteensä	3 991	100 %	748	100 %	4 739	100 %

Tietosisältö: Yritysten määrät elinajan mukaisissa luokissa. Yritysten määrät ja osuudet kaikista yrityksistä toimivuutta kuvaavissa luokissa.

Taulukossa 13 on tarkasteltu poimintahetkellä huhtikuussa 2014 toimineita ja toimimattomia yrityksiä sekä niiden elinaikoja. Elinajalla tarkoitetaan yrityksen toiminta-aikaa (ei-toimivat) tai aikaa, joka on kulunut toiminnan aloitusvuodesta (toimivat). Kohdejoukon yrityksistä 84 prosenttia (3 991/4 739) on toimivia ja 16 prosenttia on lopettanut toimintansa. Toimivista yrityksistä 72 prosenttia on yli 10 vuotta vanhoja. Yrityksistä, joiden toiminta on päättynyt, yli 10 vuotta vanhoja on 61 prosenttia. Ei-toimivien yritysten joukossa lyhyen elinajan yrityksiä on enemmän ja vastaavasti pitkän elinajan yrityksiä vähemmän kuin toimivien yritysten joukossa.

3.10 Organisaatiohenkilöiden lukumäärä

Taulukko 14. Organisaatiohenkilöt. Lähde: Verohallinto 5-6/2014.

Kuinka monessa kohdejoukon yrityksessä henkilöllä on organisaatiohenkilöasema ajalla 2006–2013?	Henkilöiden lukumäärä
1 yrityksessä	16 441
2-3 yrityksessä	2 219
4-9 yrityksessä	302
10+ yrityksessä	9
Tunnistettuja organisaatiohenkilöitä yhteensä vuosina 2006–2013	18 971

Rajaukset: Kohdejoukon yritysten tunnistetut organisaatiohenkilöt vuosina 2006–2013.
Tietosisältö: Organisaatiohenkilöiden määrät yrityssuhteiden lukumäärää kuvaavissa luokissa.

Kohdejoukon yrityksissä toimi kaikkiaan 18 971 organisaatiohenkilöä vuosina 2006–2013.[17]

Organisaatiohenkilöistä 16 441 (87 %) oli organisaatiohenkilöasema vain yhdessä kohdejoukon yrityksessä. Kohdejoukossa ei ole havaittavissa merkittävää keskittymistä organisaatiohenkilöiden kautta. Vastuuasema useammassa kuin yhdessä yrityksessä on vain 13 prosentilla organisaatiohenkilöistä ja yli 10 yritykseen yhteyksiä oli vain yhdeksällä organisaatiohenkilöllä.

[17] Organisaatiohenkilöllä tarkoitetaan liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 2 §:ssä tarkoitettua henkilöä tai sellaista omistajaa, joka yksin tai yhdessä ylenevässä tai alenevassa sukulaissuhteessa olevan henkilön, aviopuolison, rekisteröidyssä parisuhteessa toisen osapuolen tai samassa taloudessa asuvan henkilön kanssa omistaa vähintään 10 prosenttia yhteisön pääomasta tai heillä on vastaava osuus yhteisön äänimäärästä

4 TILINPÄÄTÖSHAVAINNOT

Tilinpäätöshavainnoilla pyritään selvittämään muutoksia yritysten toiminnassa ja vakavaraisuudessa vuosien 2007–2013 välillä. Tilinpäätöstiedoista tarkastellaan mm. yritysten liikevaihtoa, maksuvalmiutta, vakavaraisuutta ja kannattavuutta.

Tilinpäätöksen tunnusluvut on laskettu yrityksille, joilla on ollut myyntiä Helsingille kyseisenä vuonna. Vertailujoukkona ovat yritykset, joilla ei ole ollut myyntiä Helsingin kaupungille. Sama yritys on voinut siirtyä tarkastelussa joukosta toiseen sen mukaan, onko sillä ollut myyntejä Helsingille eri vuosina. Kun verrattiin yrityksiä, joilla oli myyntiä Helsingille niihin, joilla ei ollut myyntiä Helsingille, havaittiin eroja tunnusluvuissa.

4.1 Maksetut palkat ja ulkopuoliset palvelut suhteessa liikevaihtoon

Tarkastelun kohteena on palkkojen ja ulkopuolisten palvelujen määrä vuosina 2007–2013 osakeyhtiöissä, joilla on tai ei ole myyntiä Helsingin kaupungille.

Taulukko 15. Palkat ja ulkopuoliset palveluostot yhteensä; yritysten koko liikevaihdon mukaan. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Liike-vaihto	Selite	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013(1)
<400t€	med t€	77	80	77	80	83	84	71
	ka t€	99	102	102	99	107	107	101
	summa t€	17 008	19 727	21 057	20 477	21 860	18 225	8 391
	lkm yr	172	194	206	206	205	171	83
400t-2m€	med t€	352	377	430	388	437	425	467
	ka t€	417	460	482	491	539	555	593
	summa t€	65 028	89 225	86 679	100 687	94 915	72 650	30 862
	lkm yr	156	194	180	205	176	131	52
2-10 m€	med t€	1 335	1 560	1 534	1 686	1 737	1 765	1 469
	ka t€	1 607	2 015	1 780	2 218	2 339	2 759	1 886
	summa t€	114 097	120 885	101 449	166 351	135 655	118 630	41 482
	lkm yr	71	60	57	75	58	43	22
10-40 m€	med t€	7 862	14 126	8 771	9 703	10 985	11 697	9 818
	ka t€	9 311	14 125	9 398	12 632	12 353	14 055	11 849
	summa t€	93 114	155 377	178 554	277 913	259 403	252 987	59 245
	lkm yr	10	11	19	22	21	18	5

Rajaukset: Osakeyhtiöt. Yritykset, joilla myynti Helsingille on vähintään 15 % liikevaihdosta ko. vuonna.
Tietosisältö: Maksetut palkat ja ulkopuoliset palveluostot yhteensä erikokoisissa yrityksissä; luokittelu keskimääräisen liikevaihdon mukaan ajalla 2007–2013. Palkat sisältää eläkemaksut ja muut henkilösivukulut
(1) aineisto on vajaa vuoden 2013 osalta.

Taulukossa 15 on tarkasteltu yrityksiä, joilla on ollut myyntiä Helsingin kaupungille vähintään 15 prosenttia liikevaihdosta. Myynnillä Helsingin kaupungille voidaan ajatella olevan suuri merkitys tämän joukon yrityksille. Maksettujen palkkojen määrä sekä yrityksen ulkopuoliset hankinnat yhteen laskettuna kuvaavat yrityksen tarvitseman työpanoksen määrää. Yritysten yhdistetyssä palkka ja ulkopuolisten palvelujen summassa havaitaan vuodesta 2007 vuosittaista kasvua, joka pysähtyy vuosien 2010 ja 2011 välillä kaikissa kokoluokissa.

Kaavio 10. Yritykset, joilla **on** tai **ei ole** myyntiä Helsingille. Lähde: Verohallinto 5/2014.

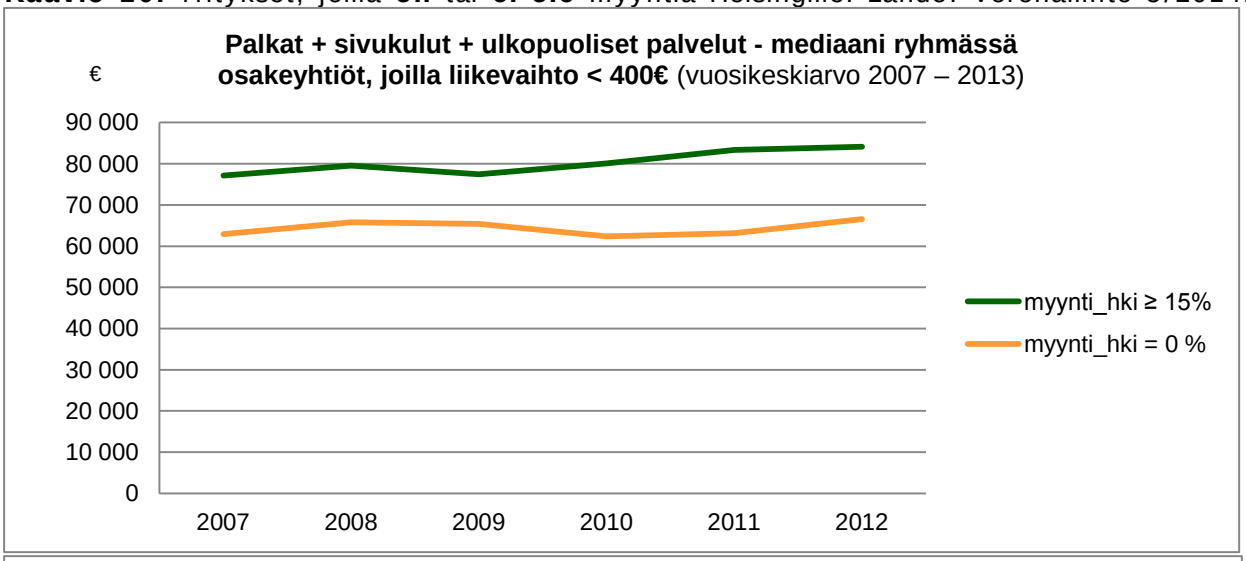

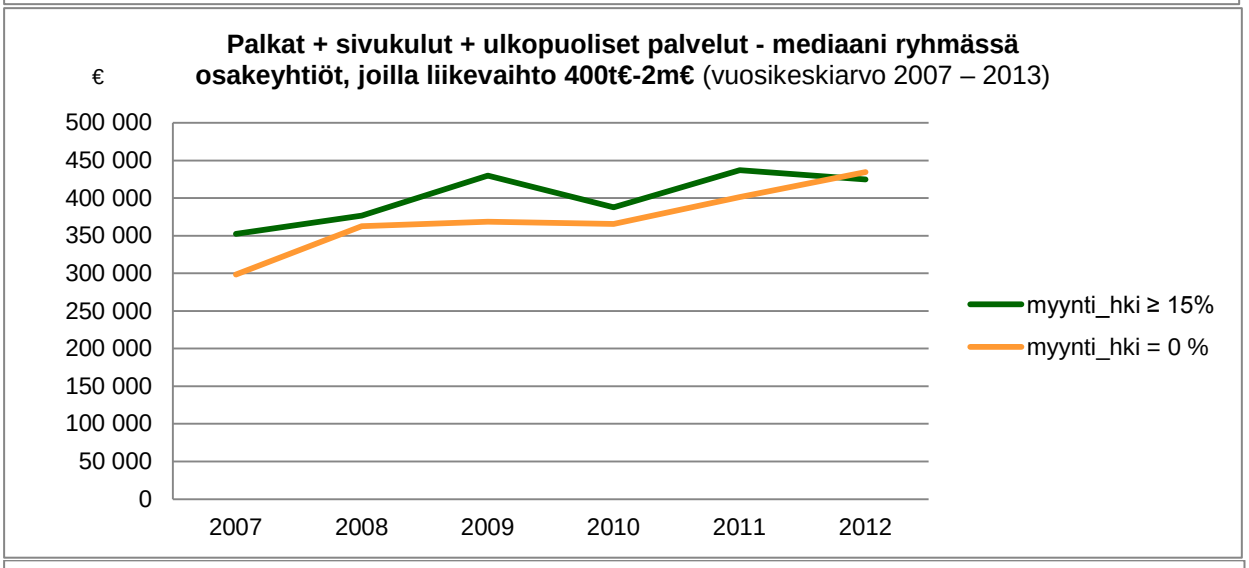

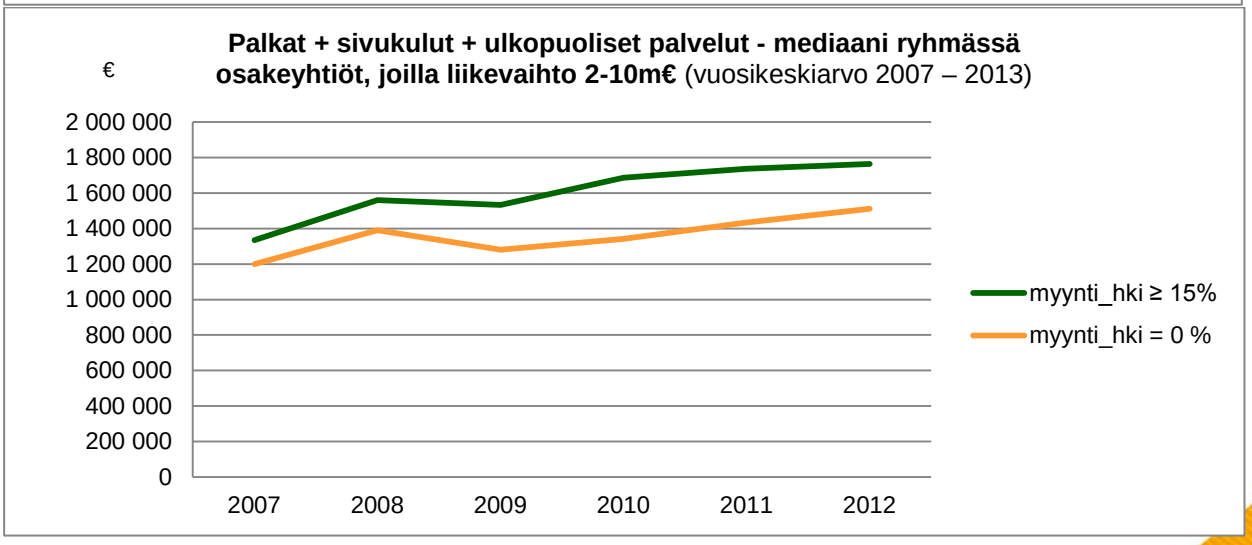

Kaavioissa 10 on tarkasteltu palkkojen, sivukulujen ja ulkopuolisten palvelujen summaa eri liikevaihtoluokissa. Ryhmässä, jossa myynti Helsingille ylitti 15 prosenttia liikevaihdosta, on mediaani-yrityksen palkkojen ja ulkopuolisten palvelujen summa suurempi kuin vertailu-

ryhmän (ei myyntiä Helsingille) mediaani-yrityksellä. Sama havainto pätee kaikissa liikevaihtoluokissa lähes kaikkina vuosina. Tarkastelun perusteella näyttää siltä, että myynti Helsingin kaupungille lisää työn ja alihankinnan tarvetta palveluja tuottaneissa yrityksissä.

Taulukko 16a. Palkkojen osuus liikevaihdosta ja yritysten koko liikevaihdon mukaan. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Liikevaihto	Selite	Palkkojen osuus liikevaihdosta							Yhteensä
		Ei palkkoja	<10%	10-30%	30-50%	50-70%	70-90%	>90%	
<400t€	lkm	82	145	485	668	565	234	94	2 273
	osuus	4 %	6 %	21 %	29 %	25 %	10 %	4 %	
400t-2m€	lkm	32	195	904	1 292	1 077	339	44	3 883
	osuus	1 %	5 %	23 %	33 %	28 %	9 %	1 %	
2-10 m€	lkm	16	219	1 160	1 075	555	148	19	3 192
	osuus	1 %	7 %	36 %	34 %	17 %	5 %	1 %	
10-40 m€	lkm	7	135	677	426	240	53	8	1 546
	osuus	0 %	9 %	44 %	28 %	16 %	3 %	1 %	
Yhteensä	lkm	137	694	3 226	3 461	2 437	774	165	10 894
	osuus	1 %	6 %	30 %	32 %	22 %	7 %	2 %	

Rajaukset: Osakeyhtiöt, joilla on liikevaihtotieto ja joilla **on** myyntiä Helsingille.
Tietosisältö: Yritysten määrät keskimääräistä liikevaihtoa kuvaavissa luokissa ja palkat per liikevaihto -luokissa. Palkat per liikevaihto – luokkien osuudet kaikista kokoluokan yrityksistä. Palkat sisältää eläkemaksut ja muut henkilösivukulut.

Taulukossa 16a on tarkastelu palkkojen osuutta liikevaihdosta vuosittain 2007–2013. Taulukkoon on rajattu osakeyhtiöt, joilla on ollut myyntiä Helsingin kaupungille tarkasteluvuonna. Kokoluokassa liikevaihto alle 400 000 euroa painottuu palkkojen osuus liikevaihdosta välille 30–70 prosenttia. Yritysten liikevaihdon kasvaessa palkkojen osuus liikevaihdosta laskee. Suurista yrityksistä (liikevaihtoluokka 10–40 miljoonaa euroa) 44 prosentilla palkkojen osuus liikevaihdosta oli 10–30 prosenttia. Pienillä yrityksillä näyttäisi pääasiallinen liikevaihdon peruste olevan myyty työ. Suurilla yrityksillä hankintaan kuuluu muutakin kuin työtä, jolloin palkkojen osuus liikevaihdosta laskee.

Taulukko 16b. Palkkojen osuus liikevaihdosta ja yritysten koko liikevaihdon mukaan. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Liikevaihto	Selite	Palkkojen osuus liikevaihdosta							Yhteensä
		Ei palkkoja	<10%	10-30%	30-50%	50-70%	70-90%	>90%	
<400t€	lkm	221	350	823	993	767	288	160	3 602
	osuus	6 %	10 %	23 %	28 %	21 %	8 %	4 %	
400t-2m€	lkm	101	326	1 385	1 423	950	264	74	4 523
	osuus	2 %	7 %	31 %	31 %	21 %	6 %	2 %	
2-10 m€	lkm	45	351	1 512	940	417	103	46	3 414
	osuus	1 %	10 %	44 %	28 %	12 %	3 %	1 %	
10-40 m€	lkm	20	207	699	292	130	33	15	1 396
	osuus	1 %	15 %	50 %	21 %	9 %	2 %	1 %	
Yhteensä	lkm	387	1 234	4 419	3 648	2 264	688	295	12 935
	osuus	3 %	10 %	34 %	28 %	18 %	5 %	2 %	

Rajaukset: Osakeyhtiöt, joilla on liikevaihtotieto ja joilla **ei ole** myyntiä Helsingille.
Tietosisältö: Yritysten määrät keskimääräistä liikevaihtoa kuvaavissa luokissa ja palkat per liikevaihto -luokissa. Palkat per liikevaihto -luokkien osuudet kaikista kokoluokan yrityksistä. Palkat sisältää eläkemaksut ja muut henkilösivukulut.

Yrityksillä, joilla ei ole myyntiä Helsingin kaupungille palkkojen osuus liikevaihdosta on alhaisempi kuin yrityksillä, joilla on myyntiä Helsingille. Ero ei ole suuri, mutta on havaittavissa taulukon 16b alimmalta riviltä verrattuna taulukon 16a alimpaan riviin.

Taulukko 17a. Ulkopuolisten palvelujen osuus liikevaihdosta ja yritysten koko liikevaihdon mukaan. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Liikevaihto	Selite	Ulkopuolisten palvelujen osuus liikevaihdosta							Yhteensä
		Ei ulkopuolisia palveluja	<10%	10-30%	30-50%	50-70%	70-90%	>90%	
<400t€	lkm	805	663	380	206	105	46	68	2 273
	osuus	35 %	29 %	17 %	9 %	5 %	2 %	3 %	
400t-2m€	lkm	650	1 442	838	510	230	126	86	3 882
	osuus	17 %	37 %	22 %	13 %	6 %	3 %	2 %	
2-10 m€	lkm	398	854	836	600	281	128	93	3 190
	osuus	12 %	27 %	26 %	19 %	9 %	4 %	3 %	
10-40 m€	lkm	195	416	413	230	119	96	77	1 546
	osuus	13 %	27 %	27 %	15 %	8 %	6 %	5 %	
Yhteensä	lkm	2 048	3 375	2 467	1 546	735	396	324	10 891
	osuus	19 %	31 %	23 %	14 %	7 %	4 %	3 %	

Rajaukset: Osakeyhtiöt, joilla on liikevaihtotieto ja joilla **on** myyntiä Helsingille.
Tietosisältö: Yritysten määrät keskimääräistä liikevaihtoa kuvaavissa luokissa ja ulkopuoliset palvelut per liikevaihto -luokissa. Ulkopuoliset palvelut per liikevaihto -luokkien osuudet kaikista kokoluokan yrityksistä.

Taulukko 17b. Ulkopuolisten palvelujen osuus liikevaihdosta ja yritysten koko liikevaihdon mukaan. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Liikevaihto	Selite	Ulkopuolisten palvelujen osuus liikevaihdosta							Yhteensä
		Ei ulkopuolisia palveluja	<10%	10-30%	30-50%	50-70%	70-90%	>90%	
<400t€	lkm	1 393	1 003	579	309	151	68	101	3 604
	osuus	39 %	28 %	16 %	9 %	4 %	2 %	3 %	
400t-2m€	lkm	778	1 668	1 034	629	215	119	80	4 523
	osuus	17 %	37 %	23 %	14 %	5 %	3 %	2 %	
2-10 m€	lkm	572	1 064	788	510	257	132	92	3 415
	osuus	17 %	31 %	23 %	15 %	8 %	4 %	3 %	
10-40 m€	lkm	280	501	297	169	76	30	43	1 396
	osuus	20 %	36 %	21 %	12 %	5 %	2 %	3 %	
Yhteensä	lkm	3 023	4 236	2 698	1 617	699	349	316	12 938
	osuus	23 %	33 %	21 %	12 %	5 %	3 %	2 %	

Rajaukset: Osakeyhtiöt, joilla on liikevaihtotieto ja joilla **ei ole** myyntiä Helsingille.
Tietosisältö: Yritysten määrät keskimääräistä liikevaihtoa kuvaavissa luokissa ja ulkopuoliset palvelut per liikevaihto -luokissa. Ulkopuoliset palvelut per liikevaihto -luokkien osuudet kaikista kokoluokan yrityksistä.

Taulukoissa 17a ja 17b toistetaan ulkopuolisille palveluostoille taulukkojen 16a ja 16b palkkoja koskeva tarkastelu. Yritysten, joilla on myyntiä Helsingin kaupungille, ulkopuolisten hankintojen käyttö suhteessa liikevaihtoon on hieman runsaampaa.

Taulukko 18. Ulkopuolisten palveluostojen osuus liikevaihdosta. Lähde: Verohallinto 5/2014.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Yhteensä	Osuus
Ei ulkop. palv.	66	65	54	59	58	45	26	373	43 %
Alle 5%	37	40	39	29	29	21	9	204	24 %
5-15%	14	17	15	14	23	8	6	97	11 %
15-30%	13	17	16	15	10	7	5	83	10 %
30-45%	5	8	6	11	3	-	-	33	4 %
45-60%	3	7	9	4	7	3	3	36	4 %
Yli 60%	6	5	7	7	7	5	3	40	5 %
Yhteensä	144	159	146	139	137	89	52	866	100 %

Rajaukset: Helsingin hankintojen osuus liikevaihdosta on yli 60 prosenttia. Muut kuin Helsingin omistamat tytäryritykset.
Tietosisältö: Yritysmäärät ulkopuoliset palvelut per liikevaihto -luokissa.

Ulkopuolisia palveluostoja koskeva lähempi tarkastelu tehtiin yrityksille, jotka eivät olleet Helsingin omistamia tytäryhtiöitä ja joilla Helsingin hankintojen osuus liikevaihdosta arvioitiin olevan yli 60 prosenttia. Tällaisia yrityksiä oli aineistossa vuosittain 52–159, joista 6–16:lla (keskimäärin 9 %) ulkopuolisten palveluostojen osuus oli vähintään 45 prosenttia liikevaihdosta.

Taulukko 19. Toimiala (TOL 2008). Lähde: Verohallinto 5/2014.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kaikki yhteensä	9	12	16	11	14	8	6
16 Sahatavaran sekä puu- ja korkkituotteiden valmistus jne.	-	-	1	-	-	-	-
27 Sähkölaitteiden valmistus	-	-	-	-	-	1	1
38 Jätteen keruu, käsittely ja loppusijoitus; ... kierrätys	-	1	-	-	-	-	-
41 Talonrakentaminen	2	3	4	3	2	3	1
42 Maa- ja vesirakentaminen	1	1	1	-	1	-	-
43 Erikoistunut rakennustoiminta	2	2	1	1	2	-	1
47 Vähittäiskauppa (pl. moottoriajoneuvojen jne. kauppa)	1	1	-	-	-	-	-
49 Maaliikenne ja putkijohtokuljetus	1	-	2	-	-	-	-
61 Televiestintä	-	1	-	-	-	-	-
62 Ohjelmistot, konsultointi ja siihen liittyvätoiminta	-	-	-	-	1	-	-
68 Kiinteistöalan toiminta	-	-	-	1	-	-	-
69 Lakiasiain- ja laskentatoimen palvelut	1	1	1	1	1	-	-
70 Pääkonttorien toiminta; liikkeenjohdon konsultointi	-	-	-	1	-	-	1
71 Arkkitehti- ja insinööripalvelut; tekninen testaus jne	1	1	3	2	3	2	-
78 Työllistämistoiminta	-	-	-	-	1	-	-
86 Terveyspalvelut	-	-	2	-	-	-	-
88 Sosiaalihuollon avopalvelut	-	-	-	-	-	1	1
90 Kulttuuri- ja viihdetoiminta	-	-	-	1	2	-	-
96 Muut henkilökohtaiset palvelut	-	1	1	1	1	1	1

Rajaukset: **Taulukon 18 tummennettujen rivien yritykset:** Ulkopuolisten palveluostojen osuus liikevaihdosta on yli 45 prosenttia. Helsingin hankintojen osuus liikevaihdosta on yli 60 prosenttia. Muut kuin Helsingin omistamat tytäryritykset.

Lopuksi tarkasteltiin niiden yritysten toimialoja, jotka ovat taulukossa 18 tummennetulla alueella. Nämä ovat yrityksiä, joilla sekä Helsingin hankintojen että ulkopuolisten palvelujen osuus liikevaihdosta ovat suuret. Taulukon 19 havainnot jakautuvat tasaisesti eikä mikään toimiala nouse merkittävästi esiin. Vuosina 2007–2013 havaintoja on kuitenkin eniten talonrakentamisessa ja arkkitehti- sekä insinööripalveluissa.

4.2 Maksuvalmius

Maksuvalmiudella tarkoitetaan yrityksen kykyä selviytyä juoksevista maksuvelvoitteistaan. Kyse on rahojen jokahetkisestä riittävyydestä. Yrityksen likvidit varat kuvaavat heti käytössä olevaa maksuvalmiutta. Tällaisia varoja ovat kassavarat ja välittömästi nostettavat pankkitalletukset. Maksuvalmiutta edustavat myös helposti rahaksi muutettavat tase-erät, kuten pörssinoteeratut osakkeet, arvopaperit, myyntisaamiset ja vaihto-omaisuus.

Maksuvalmiutta tarkastellaan suhteuttamalla yritysten rahoitusomaisuuden määrä lyhytaikaisiin velkoihin. Tätä suhdelukua kuvaa tunnusluku Quick Ratio[18].

Taulukko 20. Yritysten maksuvalmius vuosina 2007–2013 (Quick Ratio). Lähde: Verohallinto 5/2014.

Quick Ratio	Osakeyhtiö		Elinkeinon-harjoittaja		Henkilöyhtiö		Ulkomainen		Muu	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
heikko alle 0.5	923	9 %	136	30 %	49	16 %	1	4 %	3	5 %
tyydyttävä 0.5-1.0	2 121	22 %	82	18 %	62	20 %	6	23 %	23	35 %
hyvä yli 1	6 813	69 %	236	52 %	200	64 %	19	73 %	40	61 %
yhteensä	9 857		454		311		26		66	

Rajaukset: Yritykset, joilla on myyntiä Helsingille, ja on tiedot rahoitusomaisuudesta ja lyhytaikaisista veloista.

Tarkasteltaessa kohdejoukon yritysten maksuvalmiutta Quick Ration avulla havaitaan heikoimmassa luokassa (alle 0,5) olevan 30 prosenttia elinkeinonharjoittajista ja 16 prosenttia henkilöyhtiöistä. Osakeyhtiöistä heikoimpaan luokkaan joutui 9 prosenttia. Vastaavasti parhaaseen luokkaan (yli 1,0) kuului osakeyhtiöistä 69 prosenttia, elinkeinonharjoittajista 52 prosenttia ja henkilöyhtiöistä 64 prosenttia. Erot eri oikeudellisten muotojen välillä tulevat esiin parhaassa ja heikoimmassa luokassa.

4.3 Vakavaraisuus

Vakavaraisuudella tarkoitetaan yrityksen kykyä selviytyä velvoitteistaan pitkällä aikavälillä. Vakavaraisen yrityksen on helppoa rahoittaa toimintaansa vieraalla pääomalla. Vakavaraisuutta voidaan tarkastella yritysten oman pääoman ja vieraan pääoman suhteella, vieraan pääoman suhteella koko pääomaan tai **oman pääoman suhteella koko pääomaan**.

- Omavaraisuusaste[19] = (Oma pääoma/Taseen koko pääoma) * 100 %

Taulukko 21a. Omavaraisuusaste 2007–2013. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Omavaraisuusaste	Osakeyhtiö		Elink.harj.		Henkilöyhtiö		Ulkomainen		Muu	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
heikko negat opo	680	6 %	115	21 %	81	25 %	3	9 %	19	22 %
heikko 0-20%	1 849	18 %	23	4 %	40	13 %	7	21 %	19	22 %
tyydyttävä 20-40%	2 352	22 %	36	6 %	41	13 %	7	21 %	23	27 %
hyvä yli 40%	5 662	54 %	384	69 %	158	49 %	17	50 %	25	29 %
yhteensä	10 543		558		320		34		86	

Rajaukset: Yritykset, joilla **on myyntiä Helsingille**, ja on oma pääoma ja taseen loppusumma tiedot.

[18] Arviointi: alle 0,5 on heikko, 0,5–1,0 tyydyttävä ja yli 1,0 hyvä.
[19] Arviointi yritystutkimusneuvottelukunnan suosituksen mukaan: > 40 % hyvä, 20–40 % tyydyttävä ja < 20 % heikko.

Taulukossa 21a omavaraisuusaste laskettiin kaikkiaan 11 541 tilinpäätöksestä yrityksille, joilla on ollut myyntiä Helsingin kaupungille kyseisenä vuonna. Tilinpäätöksistä 10 543 oli osakeyhtiöiden, 558 elinkeinonharjoittajien, 320 henkilöyhtiöiden ja 34 ulkomaisten yhteisöjen sekä 86 muiden oikeudellisten muotojen. Osakeyhtiöistä kuudella prosentilla oli negatiivinen oma pääoma eli osakepääoma oli osakeyhtiölain 20 luvun 23 §:n tarkoittamalla tavalla menetetty. Osakeyhtiöistä 54 prosentilla oli omavaraisuusaste hyvä ja 76 prosentilla tyydyttävä. Kohdejoukon osakeyhtiöt ovat selvityksen perusteella hyvässä kunnossa.

Taulukko 21b. Omavaraisuusaste 2007–2013. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Omavaraisuusaste	Osakeyhtiö		Elink.harj.		Henkilöyhtiö		Ulkomainen		Muu	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
heikko negat opo	1 059	8 %	168	20 %	125	26 %	8	14 %	11	20 %
heikko 0-20%	2 236	18 %	50	6 %	56	12 %	7	12 %	8	15 %
tyydyttävä 20-40%	2 485	20 %	61	7 %	74	15 %	12	21 %	10	18 %
hyvä yli 40%	6 962	55 %	559	67 %	228	47 %	30	53 %	26	47 %
yhteensä	12 742		838		483		57		55	

Rajaukset: Yritykset, joilla **ei ole myyntiä Helsingille**, ja on oma pääoma ja taseen loppusumma tiedot.

Taulukossa 21b omavaraisuusaste laskettiin kaikkiaan 14 175 tilinpäätöksestä yrityksille, joilla ei ollut myyntiä Helsingin kaupungille tilikautena. Tilinpäätöksistä 12 742 oli osakeyhtiöiden, 838 elinkeinonharjoittajien, 483 henkilöyhtiöiden ja 57 ulkomaisten yhteisöjen sekä 55 muiden oikeudellisten muotojen. Osakeyhtiöistä 8 prosentilla oli negatiivinen oma pääoma eli osakepääoma oli osakeyhtiölain 20 luvun 23 §:n tarkoittamalla tavalla menetetty. Osakeyhtiöistä 55 prosentilla oli omavaraisuusaste hyvä ja 75 prosentilla vähintään tyydyttävä. Tämän tarkastelun perusteella Helsingin kaupungille toimitettavilla hankinnoilla näyttäisi olevan hieman omavaraisuutta parantavaa vaikutusta.

4.4 Kannattavuus

Yrityksen tulos on kannattavuuden absoluuttinen mittari. Erikokoisten yritysten vertailemiseksi ja yhden yrityksen kannattavuuskehityksen seuraamiseksi käytetään usein kannattavuuden suhteellisia mittareita. Kannattavuutta mitataan tilinpäätösperusteisesti yleensä kahdella erityyppisellä suhteellisella mittareiden ryhmällä, voittoprosentilla ja pääoman tuottoprosentilla. Voittoprosentti-tunnuslukua voidaan tarkastella kolmella eri vaihtoehdolla käyttökatteesta, **liikevaihdosta** ja taseen loppusummasta.

- Liikevoittoprosentti[20] = (Liikevoitto/Liikevaihto) * 100 %

Taulukko 22. Liikevoittoprosentit vuosina 2007–2013. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Liikevoittoprosentti	Osakeyhtiö		Ulkomainen	
	lukumäärä	osuus	lukumäärä	osuus
heikko negatiivinen	3 264	30 %	14	30 %
heikko 0-5%	2 798	26 %	15	33 %
tyydyttävä 5-10%	1 738	16 %	7	15 %
hyvä yli 10%	3 094	28 %	10	22 %
yhteensä	10 894		46	

Rajaukset: Kotimaiset ja ulkomaiset osakeyhtiöt. Yritykset, joilla **on myyntiä Helsingille**, ja on liikevoitto ja liikevaihto tiedot.

[20] Rajat: yli 10 % hyvä, 5–10 tyydyttävä, alle 5 % heikko

Hankintoja toimittaneiden osakeyhtiöiden tilinpäätöksistä laskettiin liikevoittoprosentit vuosilta 2007–2013. Näitä oli kaikkiaan 10 894 kappaletta. Tilinpäätöksen liikevoittoprosentti oli negatiivinen 30 prosentilla, heikko 26 prosentilla, tyydyttävä 16 prosentilla ja hyvä 28 prosentilla osakeyhtiöistä.

Kaavio 11. Liikevoittoprosentit vuosina 2007–2013. Lähde: Verohallinto 5/2014.

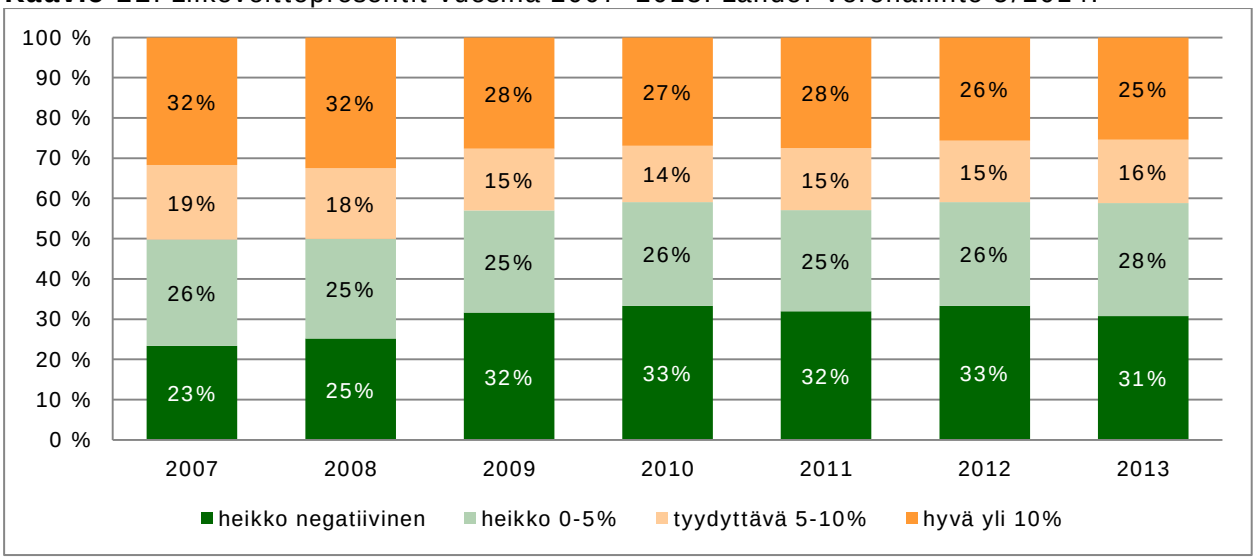

Rajaukset: Osakeyhtiöt, joilla **on myyntiä Helsingille**, ja on liikevoitto ja liikevaihto tiedot.
Tietosisältö: Yritysten jakautuminen liikevoittoprosentin mukaisiin luokkiin vuosittain 2007–2013.

Kun tarkastellaan liikevoittoprosentteja vuosittain, nähdään niissä muutoksia vuoden 2008 jälkeen. Vuoden 2009 taantuman vaikutus on havaittavissa yritysten tilinpäätöksistä. Vuonna 2008 yrityksiä, joilla oli negatiivinen liikevoitto, oli 25 prosenttia. Vuonna 2009 oli näiden osuus noussut tasoon 32 prosenttia (muutos +28 %). Vuoden 2009 jälkeen negatiivisen liikevoiton yritysten osuus on pysynyt tasaisesti yli 30 prosentissa. Vastaavasti hyvän liikevoittoprosentin omaavien yritysten määrä on vuoden 2008 jälkeen laskenut 32 prosentin tasosta 25 prosenttiin. Yritykset eivät näytä toipuneen vuoden 2008 taantumasta.

Kaavio 12. Liikevoittoprosentit ja Helsingin ostojen osuus liikevaihdosta. Lähde: Verohallinto 5/2014.

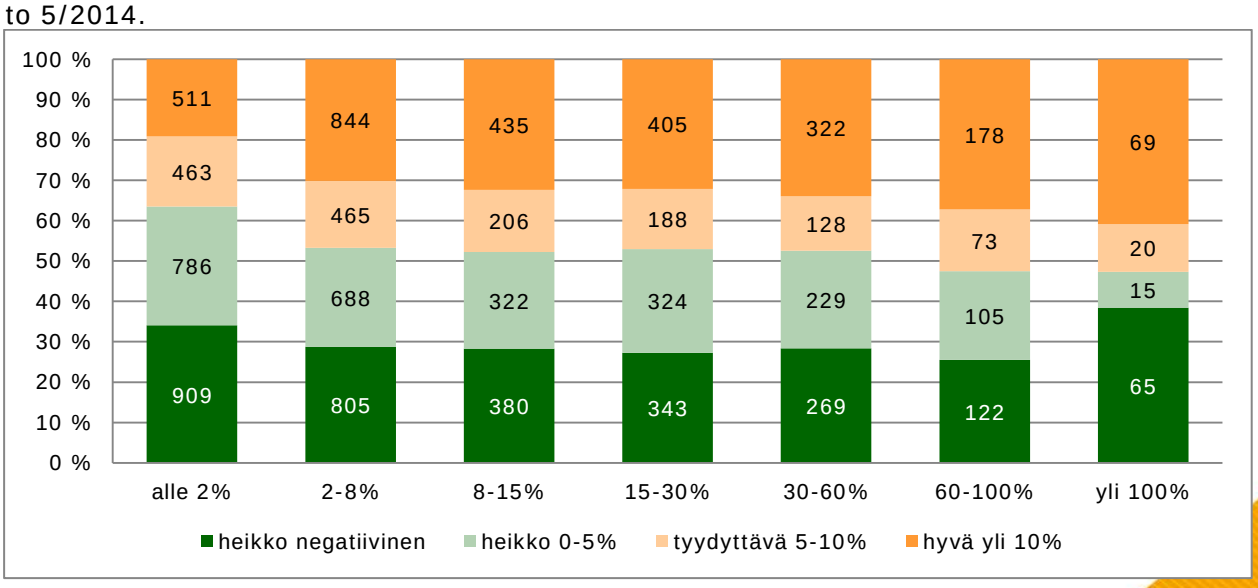

Rajaukset: Osakeyhtiöt, joilla **on myyntiä Helsingille**, ja on liikevoitto ja liikevaihto tiedot.
Tietosisältö: Yritysten määrät liikevoittoprosenttia kuvaavissa luokissa. Yritysmäärä Helsingin ostot per liikevaihto mukaisissa luokissa.

Kaaviossa 12 on tarkasteltu kuinka Helsingin kaupungin hankintojen osuus yrityksen liikevaihdosta vaikuttaa yrityksen liikevoittoprosenttiin. Kaaviosta havaitaan, että hyvän arvosanan saaneiden yritysten osuus kasvaa hiukan liikevaihto-osuuden kasvaessa. Eniten hyviä liikevoittoprosentteja oli niillä yrityksillä, joilla Helsingin kaupungin myynnin osuus oli yli 60 prosenttia liikevaihdosta. Eniten negatiivisia liikevoittoprosentteja oli yrityksillä, joilla Helsinki-myyntien osuus liikevaihdosta oli yli 100 prosenttia. Yli 100 prosentin osuus liikevaihdosta on mahdollinen, koska myynnit Helsingille ja liikevaihto on muodostettu eri perustein ja rajauksin.[21] Osa yrityksistä on myös voinut ilmoittaa virheellisiä liikevaihto- tai kulutietoja Verohallinnolle. Poikkeuksellisen suuri määrä negatiivisia liikevoittoja tässä ryhmässä viittaa virheellisten tietojen mahdollisuuteen.

Kannattavuutta voidaan tarkastella lisäksi tutkimalla oman pääoman käytön tehokkuutta, käyttäen seuraavaa kaavaa:

- Oman pääoman tuottoprosentti[22] = (Voitto/Oma pääoma) * 100 %

Kaavio 13. Oman pääoman tuottoprosentit vuosina 2007–2013. Lähde: Verohallinto 5/2014.

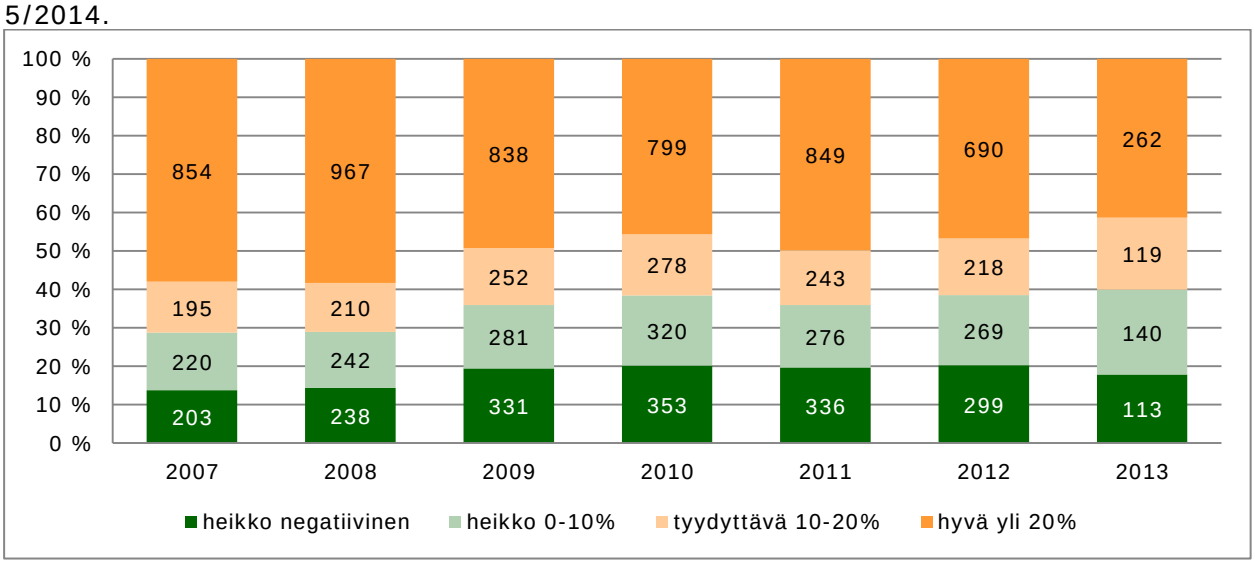

Rajaukset: Osakeyhtiöt ja ulkomaiset yhtiöt.
Tietosisältö: Yritysten määrät oman pääoman tuottoprosenttia kuvaavissa luokissa vuosittain 2007–2013.

Kaaviossa 13 on tarkasteltu kohdejoukon osakeyhtiöiden oman pääoman tuottoprosenttia vuosilta 2007–2013. Oman pääoman tuotto on jaettu neljään eri luokkaan: heikko negatiivinen, heikko 0–10 prosenttia, tyydyttävä 10–20 prosenttia ja hyvä yli 20 prosenttia.

Tarkastelussa havaitaan, että vuoden 2008 jälkeen on hyvän oman pääoman tuottoprosentin omaavien yritysten määrä laskenut lukumääräisesti ja osuutena kohdejoukon yrityksistä. Koko aikasarjaa tarkastellessa huomataan arvojen heikkenevän tasaisesti vuoteen 2013.

[21] Hankintoihin sisältyy arvonlisävero (jos myynti on ollut arvonlisäverotuksen alaista), kun taas liikevaihtoon ei sisälly arvonlisäveroa. Kaikki alle 7 500 euron suuruiset ostotapahtumat rajattiin aineiston ulkopuolelle ja selvityksessä on huomioitu vain viisi suurinta tietoja luovuttanutta virastoa ja laitosta. Lisäksi Helsinki-myynnit on laskettu kalenterivuosittain, liikevaihto on tilikaudelta, joka ei aina ole kalenterivuosi 1.1. –31.12.
[22] Yritystutkimusneuvottelukunnan suuntaa antava asteikko oman pääoman tuottoprosentille: >20 % hyvä, 10–19 % tyydyttävä, <10 % heikko

4.5 Yhteenveto tunnusluvuista

Kaavio 14. Tunnusluvut Quick Ratio, Omavaraisuusaste, Liikevoitto ja oman pääoman tuotto. Yritystenryhmien vertailu: ON myyntiä Helsingille vs. EI ole myyntiä Helsingille. Lähde: Verohallinto 5/2014.

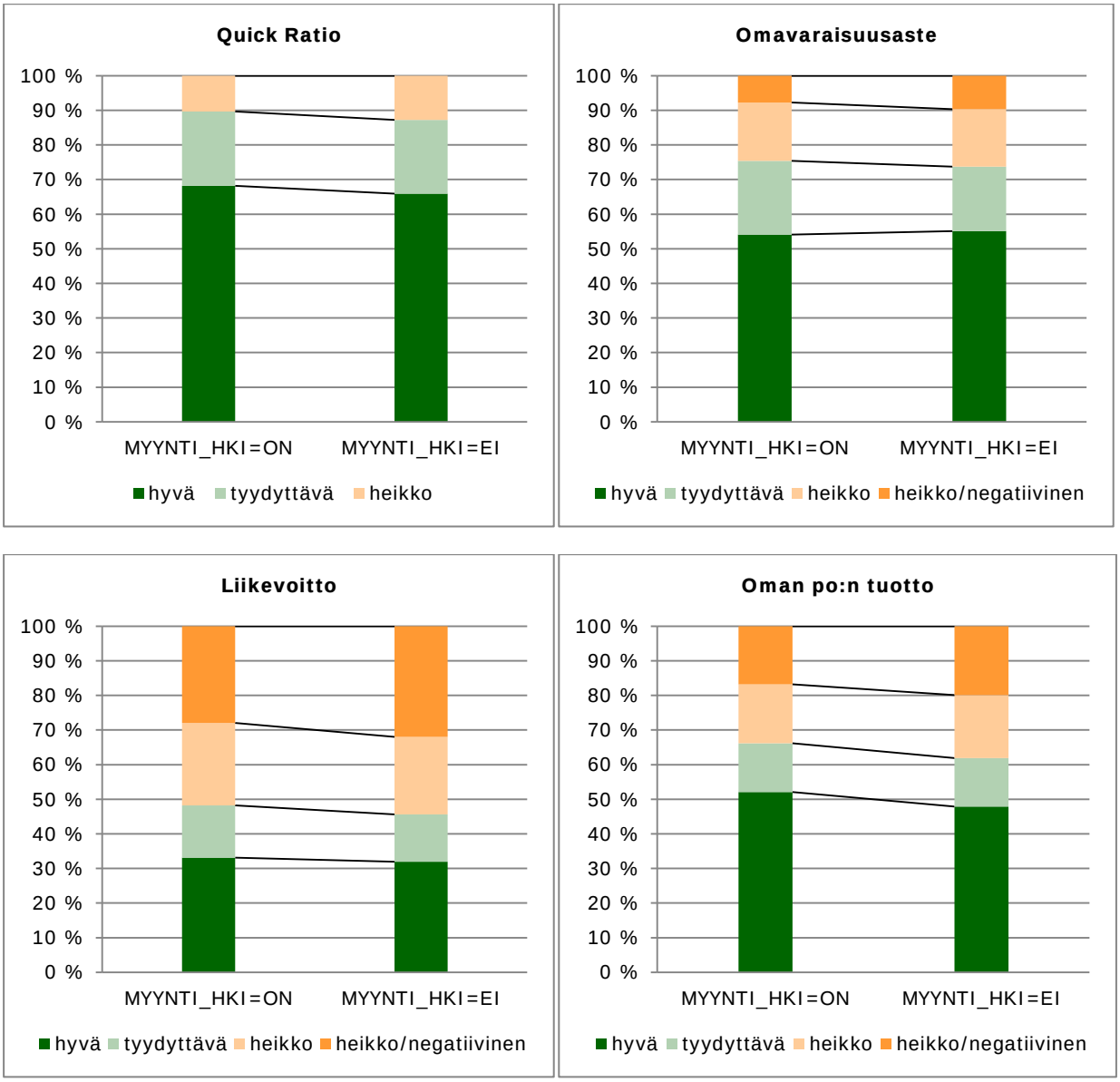

Kaavioissa 14 on esitetty yhteenveto tunnuslukutarkasteluista. Kohdejoukon yritykset on jaettu kahteen ryhmään sen mukaan onko niillä ollut vuosittain myyntiä Helsingille tai ei. Ryhmien välillä havaittiin kokonaisuutena vain pieniä eroja niiden yritysten eduksi, joilla oli myyntiä Helsingille.

Yritysten maksuvalmius mitattuna Quick Ratio tunnusluvulla näyttäisi olevan parempi yrityksillä, joilla on myyntiä Helsingin kaupungille.

Omavaraisuusaste näyttäisi olevan kokonaisuutena arvioituna parempi yrityksillä, joilla on myyntiä Helsingin kaupungille.

Negatiivinen liikevoitto oli yleisempi ryhmässä, jolla ei ollut myyntiä Helsingin kaupungille. Vastaavasti niiden yritysten osuus, joilla liikevoitto on hyvä, on suurempi joukossa, jolla on myyntiä Helsingin kaupungille.

Yli 50 prosentilla yrityksistä, joilla oli myyntiä Helsingille, oli oman pääoman tuottoprosentti tasolla hyvä. Vastaavasti yrityksistä, joilla ei ollut myyntiä Helsingin kaupungille, yli 50 prosentilla oli oman pääoman tuottoaste enintään tyydyttävä. Myös sellaisten yritysten osuus, joilla pääoman tuotto on negatiivinen, on suurempi ryhmässä, jolla ei ollut myyntiä Helsingille.

Tunnuslukuvertailun perusteella voidaan päätellä, että Helsingin kaupungin hankinnat tukevat yrityksen taloutta ja parantavat yritysten taloudellista asemaa ja tuloksen muodostusta.

Tunnuslukujen erot kahden ryhmän välillä eivät ole suuria, mutta sen sijaan ne ovat systemaattisia. Yritykset, joilla on ollut myyntiä Helsingille, ovat pärjänneet useimpien tunnuslukujen osalta paremmin kuin yritykset, joilla ei ole ollut myyntiä Helsingille.

4.6 Yritysten kasvu

Yritysten kasvua käsittelevässä luvussa tarkastellaan, toteutuuko kohdejoukossa hankintalain tavoite *"julkisten hankintojen yhtenä tarkoituksena on luoda yrityksille kasvu- ja kehitysalustaa."* Miten Helsingin kaupungin palveluntarjoajat ovat kasvaneet? Mikä on Helsingin kaupungin osuus liikevaihdosta ja kuinka liikevaihto on kehittynyt? Tarjoaako kaupungin hankintasopimus ponnistuslaudan yrityksen kasvulle ja laajenemiselle?

Yritysten kasvua tarkastellaan niiden yritysten osalta, jotka ovat olleet Helsingin kaupungin yhteistyökumppaneita koko vertailujakson 2007–2013 ajan. Tässä selvityksessä tarkastellaan kasvua taseen loppusumman kehityksen kautta. Valittu mittari kuvaa yrityksen elinkaaren aikana tapahtunutta kasvua ja yritykseen sitoutunutta pääomapotentiaalia eri tilikausilta.

Vaihtoehtoisia tapoja mitata yrityksen kasvua on useita. Yhtenä mittarina voidaan käyttää liikevaihdon määrää eri tilikausien aikana, mutta tämä luku osoittaa vain liiketoiminnan laajuutta yhdeltä tilikaudelta. Voidaan myös tarkastella henkilökunnan määrää, mutta tämä tunnusluku on huono johtuen eroista tilikausien välillä vakituisessa henkilökunnassa ja osa-aikaisissa sekä ulkopuolisten palvelujen käytön määrässä. Yrityksen kasvua voidaan arvioida myös sen tuottaman työn määrän perusteella, jolloin lasketaan yhteen maksetut palkat ja työkorvaukset sekä ulkopuoliset hankinnat.

Taulukko 23. Yritysten kasvu – mediaaniyritysten taseet 2007–2013. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Hki ostot/liikevaihto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Yhteensä
60-100 %	72	114	101	122	122	117	136	12
30-60 %	322	283	324	391	422	460	453	40
15-30 %	287	356	335	378	321	317	433	35
8-15 %	478	598	706	742	683	672	658	29
2-8 %	911	1 032	1 000	1 173	1 244	1 240	1 173	28
alle 2 %	8 872	12 940	12 391	13 047	13 822	14 961	13 067	4

Rajaukset: Yritykset, joilla **on myyntiä Helsingille**, ja on liikevaihtotieto kaikkina vuosina 2007–2013, yhteensä 159 yritystä.
Tietosisältö: Jokaiselle yritykselle on laskettu keskimääräinen luku Helsingin ostojen osuus liikevaihdosta ajalla 2007–2013, jonka mukaan se sijoittuu samaan ostot/liikevaihto luokkaan koko tarkastelujakson ajan. Soluissa on esitetty ostot/liikevaihto/vuosi -mediaaniyritysten taseiden loppusummat (1000 €).

Kaavio 15. Mediaaniyritysten taseiden kehitys indeksoituna 2007=100.

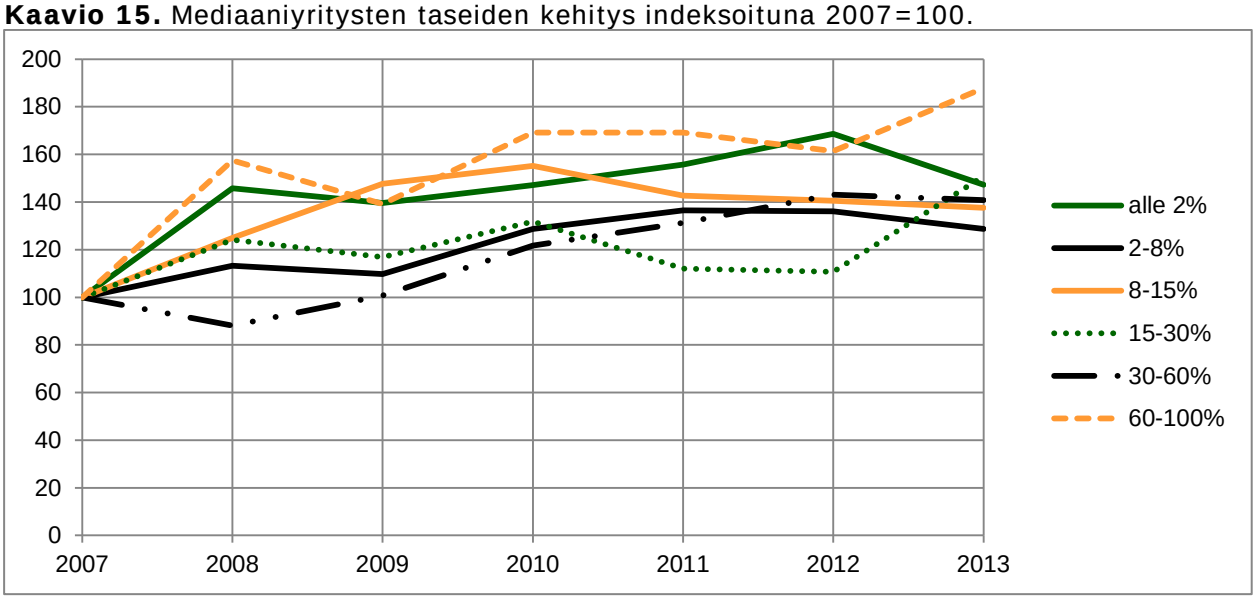

Kaaviossa 15 on indeksoitu taulukon 23 tiedot havainnollistamaan Helsingin kaupungille hankintoja toimittaneiden yritysten taseiden loppusummien kehitystä eri liikevaihto-osuusluokissa. Kaavio esittää vuosittain ryhmistä poimittujen mediaaniyritysten[23] tiedot. Kaikissa luokissa yritysten taseiden arvot ovat kasvaneet, mutta huomattavin kasvu on ollut yrityksillä, joilla kaupungin hankintojen osuus on ollut yli 60 prosenttia liikevaihdosta. Huomioitavaa on, että vuoden 2008 taantuma näkyy lähes kaikissa luokissa tasearvojen laskuna. Poikkeuksen muodostavat osuusluokat 2–8 prosenttia ja 30–60 prosenttia, joilla on ollut kasvua myös taantuman aikana.

Tarkastelujaksolla 2007–2013 kohdejoukon yritysten yhteenlaskettu taseiden arvo kasvoi 46 prosenttia–10,9 miljoonasta eurosta 15,9 miljoonaan euroon. Taseiden yhteenlaskettu arvo oli korkeimmillaan vuonna 2012, jolloin arvo oli 17,7 miljoonaa euroa eli kasvua 62 prosenttia vuodesta 2007. Vuoden 2013 osalta aineisto on epätäydellinen, joten tuloksia tulisi verrata vuoteen 2012, jolloin havaitaan hankintojen tosiasiallisesti vaikuttavan yritysten kasvua tukevasti.

Taseen loppusumma on kasvanut kaikilla yrityksillä, mutta Helsingin kaupungin hankintojen voidaan katsoa merkittävästi vaikuttavan vain yrityksiin, joilla kaupungin hankintojen osuus on yli 15 prosenttia. Jos Helsingin ostojen osuus liikevaihdosta on tätä pienempi, muut tekijät ovat todennäköisesti vaikuttaneet yrityksen kasvuun.

[23] Mediaani on järjestetyn joukon keskimmäinen havainto. Esimerkiksi kuvassa luokkaan 'hankintojen osuus liikevaihdosta 60-100 %' kuuluvat yritykset järjestetään vuonna 2013 taseiden arvon mukaisesti suuruusjärjestykseen ja poimitaan keskimmäinen yritys. Samalla tavalla poimitaan jokaiseen ryhmään keskimmäinen yritys jokaisena vuonna erikseen. Yritykset kuuluvat samaan hankintojen osuutta kuvaavaan ryhmään kaikkina vuosina. Kunkin ryhmän mediaaniyritys valitaan kuitenkin jokaiselle vuodelle erikseen.

5 VEROTUSKÄYTTÄYTYMINEN JA LUOTETTAVUUS

5.1 Rekisterimerkinnät

Toimivan yrityksen poistaminen ennakkoperintärekisteristä tarkoittaa yleensä, että yrityksellä tai sen vastuuhenkilöillä on veroihin liittyviä laiminlyöntejä. Tällaisia laiminlyöntejä ovat mm. verovelat ja ilmoituslaiminlyönnit.

Taulukko 24. Ennakkoperintärekisteristä poistetut. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Selite	Yritykset		Toimivat	
	Lkm	Osuus kj:sta [1]	Lkm	Toimivien osuus [2]
Koko kohdejoukko	4 739		3 991	84 %
Ennakkoperintärekisterissä	3 950	83 %	3 946	100 %
Ei ennakkoperintärekisterissä	789	17 %	45	6 %
Ei rekisterissä ja syykoodi puuttuu	14	0 %	7	50 %
Ei rekisterissä ja syykoodi on	775	16 %	38	5 %
... syykoodi = Lopetus / ei toimintaa	533	11 %	5	1 %
... syykoodi = Muu syy	21	0 %	-	-
... syykoodi = Laiminlyönti	221	5 %	33	15 %
... Jäämäeriä	58	1 %	15	26 %
... Alv-maksut laiminlyöty	4	0 %	1	25 %
... Muiden verojen maksut laiminlyöty	1	0 %	1	100 %
... Vuosi-ilmoitus laiminlyöty	2	0 %	-	-
... Veroilmoitus laiminlyöty	27	1 %	10	37 %
... Muut ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnit	6	0 %	2	33 %
... Kirjanpito / muistiinpanovelvollisuus laiminlyöty	1	0 %	1	100 %
... Rekisteröidyn aiemmat laiminlyönnit	1	0 %	1	100 %
... Yhteisöä johtavan aiemmat laiminlyönnit	2	0 %	-	-
... Konkurssi	112	2 %	-	-
... Muu olennainen laiminlyönti	7	0 %	2	29 %

[1] Esimerkiksi: Ennakkoperintärekisterissä / Koko kohdejoukko = 3 950 / 4 739 = 83 %.
[2] Esimerkiksi: Ei ennakkoperintärekisterissä = 45 / 789 = 6 %.

Taulukossa 24 on havaintoja kohdejoukon toimivista yrityksistä, jotka on poistettu ennakkoperintärekisteristä. Toimivista yrityksistä 45 ei ollut rekisterissä. Yritysten taloudellista luotettavuutta heikentäviä, rekisteristä poiston aiheuttaneita laiminlyöntejä, on ollut kaikkiaan 33 yrityksellä. Poiston syynä ovat olleet verovelat 15 yrityksellä ja veroilmoituksen laiminlyönti 10 yrityksellä. Loput poistot on tehty muista yksittäisistä syistä.

Lähempään tarkasteluun poimittiin 14 yritystä, jotka oli poistettu Ennakkoperintärekisteristä vuoden 2010 jälkeen ja joilla täyttyivät seuraavat ehdot: on myyntiä Helsingille, ei ole Helsingin omistama ja poiston syy on laiminlyönti.

Taulukko 25. Ennakkoperintärekisteristä poistetut yritykset. Toimiala ja koko liikevaihdon mukaan. Lähde: Verohallinto 5/2014.

	Yhteensä	Alle 400t€	400t-2m€	10-40m€
10 Elintarvikkeiden valmistus	1	1	-	-
25 Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	2	1	1	-
26 Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus	1	1	-	-
41 Talonrakentaminen	1	-	-	1
43 Erikoistunut rakennustoiminta	1	-	1	-
62 Ohjelmistot, konsultointi ja siihen liittyvätoiminta	2	2	-	-
71 Arkkitehti- ja insinööripalvelut; tekninen testaus ja analysointi	1	1	-	-
74 Muut erikoistuneet palvelut liike-elämälle	1	1	-	-
81 Kiinteistön- ja maisemanhoito	1	1	-	-
87 Sosiaalihuollon laitospalvelut	2	1	1	-
88 Sosiaalihuollon avopalvelut	1	-	1	-
Kaikki yhteensä	14	9	4	1

Rajaukset: On myyntiä Helsingille, ei ole Helsingin tytäryhtiö, poiston syy on verovelvoitteiden laiminlyönti, poistettu 2010 jälkeen.
Tietosisältö: Yritysten määrät keskimääräistä liikevaihtoa kuvaavissa luokissa ja toimialoittain.

Ennakkoperintärekisteristä poistettuja yrityksiä oli annetuilla ehdoilla kaikkiaan 14 ja ne jakautuivat tasaisesti kaikille toimialoille. Liikevaihdon mukaan tarkasteltuna eniten yrityksiä sijoittuu alle 400 tuhannen euron kokoluokkaan.

5.2 Ilmoituspuutteet ja arvioverotus

Luvussa on tarkasteltu lakisääteisten oma-aloitteisten veroilmoitusten antamisen laiminlyöntejä, puutteita ja näistä johtuneita arvioverotuksia kohdejoukossa sekä ristiriitoja annetuissa tiedoissa. Arvioverotuksen osalta tarkastellaan välittömän verotuksen, arvonlisäverotuksen ja ennakkoperinnän arvioiden kohteeksi joutuneiden yritysten lukumääriä eri liikevaihtoluokissa.

Taulukko 26. Liikevaihto ja myynnit Helsingille vuosina 2007–2012. Lähde: Verohallinto, Helsingin kaupunki 5/2014.

		Myynnit Helsingille					
		7,5-40t€	40t-100€	100-400€	400t-2m€	2-10m€	yli 10m€
Liikevaihto	myynti > lv, lkm	33	57	60	42	27	4
	myynti > lv, % kaikista	0,6 %	2,4 %	2,5 %	4,3 %	12,6 %	23,5 %
	ei lv tietoa, lkm	116	39	38	22	4	-
	ei lv tietoa, % kaikista	2,1 %	1,6 %	1,6 %	2,3 %	1,9 %	-
	alle 400t€	2 013	705	412	9	9	-
	400t-2m€	1 699	808	930	293	12	-
	2-10m€	1 245	557	697	413	54	1
	yli 10m€	506	282	312	239	136	16
	kaikki yhteensä	5 579	2 391	2 389	976	215	17

Myynnit Helsingille ja liikevaihto eivät ole täysin vertailukelpoiset. Hankintoihin sisältyy arvonlisävero (jos myynti on ollut arvonlisäverotuksen alaista), kun taas liikevaihtoon ei sisälly arvonlisäveroa. Kaikki alle 7 500 euron suuruiset ostotapahtumat rajattiin aineiston ulkopuolelle ja selvityksessä on huomioitu vain viisi suurinta tietoja luovuttanutta virastoa ja laitosta. Lisäksi Helsinki-myynnit on laskettu kalenterivuosittain, liikevaihto on tilikaudelta, joka ei aina ole kalenterivuosi 1.1. - 31.12.

Taulukossa 26 on verrattu kohdejoukon yritysten liikevaihtoa ja myyntejä Helsingille. Tummennetuille riveille on rajattu yritykset, joilla on tarkastelun perusteella ollut Helsingin kaupungille myyntejä enemmän kuin veroilmoituksella ilmoitettua liikevaihtoa. Yrityksiä oli 223 kappaletta tarkastelujaksolla 2007–2013. Yrityksiä, joilla on ollut myyntiä Helsingin kaupungille, mutta ei ilmoitettuja liikevaihtotietoja, oli jaksolla 219 kappaletta. ”Ei lv tietoa” sarakkeeseen tulleet yritykset eivät ole antaneet veroilmoitusta tai niiden tilikausi ei ole

päättynyt kyseisenä vertailuvuonna. Kyseessä on saattanut olla myös ns. lyhyen elinkaaren yritys, jolla on ollut liiketoimintaa vain yhtenä kalenterivuodesta poikkeavana tilikautena. Tallennusvirheiden mahdollisuutta ei myöskään voida sulkea pois. Joka tapauksessa joukko muodostaa kiinnostavan kohteen verovalvonnalle.

Taulukko 27. Arvioverotetut yritykset. Lähde: Verohallinto 5/2014.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kaikki yritykset, Helsinki-myynti > 0	1 764	1 957	1 976	2 073	2 035	1 762	1 706
Arvioverotetut yhteensä	10	14	17	13	6	10	17
Arvioverotettujen osuus kaikista	0,6 %	0,7 %	0,9 %	0,6 %	0,3 %	0,6 %	1,0 %
... Arvioverotus yhteisövero	8	7	11	9	4	7	1
... Arvioverotus arvonlisävero	2	4	9	6	2	4	12
... Arvioverotus työnantajamaksut	2	8	4	3	3	2	6
Kaikki yritykset, Helsinki-myynti = 0	2 975	2 782	2 763	2 666	2 704	2 977	3 033
Arvioverotetut yhteensä	4	15	30	39	58	51	51
Arvioverotettujen osuus kaikista	0,0 %	1,0 %	2,0 %	2,0 %	3,0 %	2,0 %	2,0 %

Taulukossa 27 on tarkasteltu arvioverotettuja yrityksiä vuosina 2007–2013, jotka ovat laiminlyöneet veroilmoituksen jättämisen. Niillä yrityksillä, joilla on myyntiä Helsingin kaupungille, arvioverotettujen osuus on ollut alle prosentin yritysten määrästä. Yleisin arvioverotuksen verolaji on ollut välitön verotus. Vuonna 2013 oma-aloitteisten verolajien (alv, työnantajamaksut) arvioverotuksia on enemmän kuin muina vuosina. Uusimman vuoden piikki oma-aloitteisten verojen arvioverotuksissa on tyypillinen ilmiö, joka tasaantuu kun osa yrityksistä toimittaa ilmoitustiedot myöhemmin Verohallinnolle. Arvioverotettujen yritysten lukumäärässä ei siten ole merkittäviä poikkeamia eri vuosien välillä.

Yrityksillä, joilla ei ole ollut myyntiä Helsingin kaupungille, arvioverotettujen osuus vaihtelee 2–3 prosentin välillä. Arvioverotus näyttäisi olevan yleisempää yrityksillä, joilla ei ole ollut myyntiä Helsingin kaupungille.

Taulukko 28. Arvioverotettujen yritysten oikeudellinen muoto. Lähde: Verohallinto 5/2014.

	Osake-yhtiö	Elinkeinon-harjoittaja	Henkilö-yhtiö [1]	Yhdistys	Ulko-mainen	Muu [2]
Kaikki yritykset, Helsinki-myynti > 0	13 064	885	375	85	53	31
Arvioverotetut yhteensä	71	10	2	2	2	-
Arvioverotettujen osuus kaikista	0,5 %	1,1 %	0,5 %	2,4 %	3,8 %	-

[1] Henkilöyhtiö = Kommandiittiyhtiö, avoin yhtiö
[2] Muu oikeudellinen muoto = Säätiö, muu yhtiö, Verohallinnon yksikkö

Taulukossa 28 on tarkasteltu arvioverotettujen yritysten jakautumista oikeudellisen muodon mukaan. Oikeudellisella muodolla on taulukon mukaan vaikutus ns. arvioverotusherkkyyteen, joka on hieman kohonnut elinkeinonharjoittajilla ja on 2,2-kertainen verrattuna osakeyhtiöihin. Yhdistysten ja ulkomaisten yhteisöjen lukumäärä on niin pieni, että näitä koskevista havainnoista ei voi tehdä luotettavia johtopäätöksiä.

5.3 Verovelat

Taulukko 29. Verovelka ja perinnän häiriöt. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Riviotsikot	Yhteensä	Osake-yhtiö	Elink. harj.	Henkilö-yhtiö	Ulko-mainen	Muu
Kohdejoukko, lkm	4 739	4 174	378	136	22	29
Verovelkaiset, lkm	518	448	50	15	3	2
…oik. muodon osuus verovelkaisista	100,0 %	86,5 %	9,7 %	2,9 %	0,6 %	0,4 %
…verovelkaisten osuus oik. muodosta	10,9 %	10,7 %	13,2 %	11,0 %	13,6 %	6,9 %
…verovelka, 1000 €	70 873	69 399	952	319	196	6
…maksusuunnitelma, lkm	93	83	7	3		
…esteellisyys, lkm	64	53	6	2	2	
…erikoisperintä, lkm	177	173	3	1		1
…ulosoton maksusuunnitelma, lkm	33	24	9			
Verovelka>5000 €, lkm	395	360	24	9	1	1
Verovelka>5000 € ei maksusuunn., lkm	315	287	19	7	1	1
…verovelka, 1000 €	70 689	69 268	910	312	193	6
…oik. muodon osuus verovelasta	100,0 %	98,0 %	1,3 %	0,4 %	0,3 %	0,0 %
…viivästysseuraukset, 1000 €	9 139	8 991	70	52	26	0
…viiv. seur. osuus verovelasta	12,9 %	13,0 %	7,7 %	16,6 %	13,6 %	3,1 %

Kohdejoukon 4 739 yrityksestä verovelkaisia on 518, joista 448 on osakeyhtiöitä. Osakeyhtiöiden osuus verovelkaisista yrityksistä on 86,5 prosenttia ja verovelasta 98,0 prosenttia. Koko kohdejoukon verovelan määrä on 70,8 miljoonaa euroa, josta osakeyhtiöillä on 69,4 miljoonaa euroa.

Verovelkaisista 93 yrityksellä on Verohallinnon kanssa laadittu maksusuunnitelma, 64 yrityksellä on perintäeste ja Verohallinnon erikoisperinnässä[24] on 177 yritystä. Yli 5 000 euroa verovelkaisia yrityksiä on 395 kappaletta, joista 315 ei ole maksusuunnitelmaa verovelan hoidosta. Yli 5 000 euroa verovelkaiset yritykset vastaavat lähes kaikesta verovelasta (99,7 %) ja ovat lähes kaikki osakeyhtiöitä.

Viivästysseuraamusten osuus verovelasta kertoo verovelan iästä: mitä suurempi on viivästysseuraamusten osuus, sitä vanhempi on verovelka. Viivästysseuraamusten perusteella vanhimmat verovelat ovat henkilöyhtiöillä, ulkomaalaisilla yhteisöillä ja osakeyhtiöillä. Myös verovelan iän perusteella merkittävin joukko verovelkaisista ovat osakeyhtiöt, joilla verovelan keskimääräinen ikä on yli kaksi vuotta ja verovelan määrä on suuri.

[24] Verohallinnon erikoisperinnässä asiakas tulee omasta aloitteestaan tai verohallinnon toimesta asianvalvojan käsittelyyn. Asiakkaalle lähetetään 7-päiväinen konkurssiuhkainen velkomus tai laaditaan maksuohjelma velan suorittamiseksi, jota asianvalvoja seuraa.

Taulukko 30. Verovelkaiset – Helsingin hankintoja on tai ei ole. Lähde: Verohallinto 5/2014.

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Myynti Helsinki = ON	kaikki, lkm	1 220	1 764	1 957	1 976	2 073	2 035	1 762	1 706
	vv>0€, lkm	258	413	462	581	501	377	398	414
	vv>0€, osuus	21 %	23 %	24 %	29 %	24 %	19 %	23 %	24 %
	vv>0€, arvo t€	6 320	6 933	6 019	5 849	6 050	6 198	4 351	5 360
	vv>0€, ka t€	24,5	16,8	13,0	10,1	12,1	16,4	10,9	12,9
	vv>t€, lkm	100	159	192	233	196	180	146	160
	vv>t€, arvo t€	6 286	6 877	5 949	5 765	5 973	6 156	4 304	5 309
	vv>t€, ka t€	62,9	43,3	31,0	24,7	30,5	34,2	29,5	33,2
	vv>t€, med t€	7,4	4,9	5,4	6,5	6,7	9,5	10,0	8,0
Myynti Helsinki = EI	kaikki, lkm	3 519	2 975	2 782	2 763	2 666	2 704	2 977	3 033
	vv>0€, lkm	708	636	592	811	715	581	785	863
	vv>0€, osuus	20 %	21 %	21 %	29 %	27 %	21 %	26 %	28 %
	vv>0€, arvo t€	5 532	4 832	6 732	16 922	23 119	32 557	38 809	49 345
	vv>0€, ka t€	7,8	7,6	11,4	20,9	32,3	56,0	49,4	57,2
	vv>t€, lkm	270	204	234	303	298	320	399	446
	vv>t€, arvo t€	5 444	4 741	6 641	16 815	23 023	32 496	38 732	49 263
	vv>t€, ka t€	20,1	23,2	28,4	55,5	77,3	101,6	97,1	110,5
	vv>t€, med t€	5,1	5,2	5,4	7,9	12,3	24,6	19,6	27,1

vv>0€ = yritykset, joilla on verovelkaa
vv>t€ = yritykset, joilla on verovelkaa yli 1000 €

Taulukossa 30 on tutkittu kohdejoukon yritysten verovelkoja vuosina 2006–2013.[25] Yritykset on jaettu kahteen ryhmään sen mukaan, onko niillä ollut myyntiä Helsingille ko. vuonna tai ei.

Tarkastelussa havaitaan mielenkiintoinen käänne verovelkojen kehityksessä vuoden 2011 jälkeen. Niillä yrityksillä, joilla on myyntejä Helsingin kaupungille, verovelan kokonaismäärän kasvu taittuu. Niillä yrityksillä, joilla ei ole myyntejä Helsingille, verovelan kokonaismäärä jatkaa kasvuaan.

Helsingin kaupunki aloitti vuonna 2011 harmaan talouden torjuntaohjelman, joka näyttää vaikuttavan verovelan määrään kohdejoukossa. Yrityksillä, joilla on ollut myyntiä Helsingin kaupungille, verovelan määrä putoaa 1,85 miljoonaa euroa (-30 %) vuodesta 2011 vuoteen 2012. Yritysten keskimääräinen verovelka vähenee, joten muutokseen vaikuttavat muutkin seikat kuin raportoinnista johtunut kohdejoukon yritysmäärän pienentyminen. Hankintayksiköiden toimenpiteet ovat kiistattomasti vaikuttaneet hankintojen toimittajien verovelan määrään.

[25] Verovelkatieto on poimittu tarkastelujaksolla kerran kuukaudessa. Yrityksille on laskettu vuosikeskiarvo jakamalla poimittujen tietojen summa maksimaalisten kuukausien lukumäärällä. Maksimaalinen kuukausien lukumäärä =12, jos aineisto on poimittu ko. vuoden kaikkina kuukausina. Joinakin vuosina aineisto on ollut vajaa, eli poimintoja ei ole tehty kaikkina kuukausina. Tällöin summa on jaettu käytettävissä olevien kuukausien lukumäärällä.

Kaavio 16. Verovelan mediaani 2006–2013. Lähde: Verohallinto 5/2014.

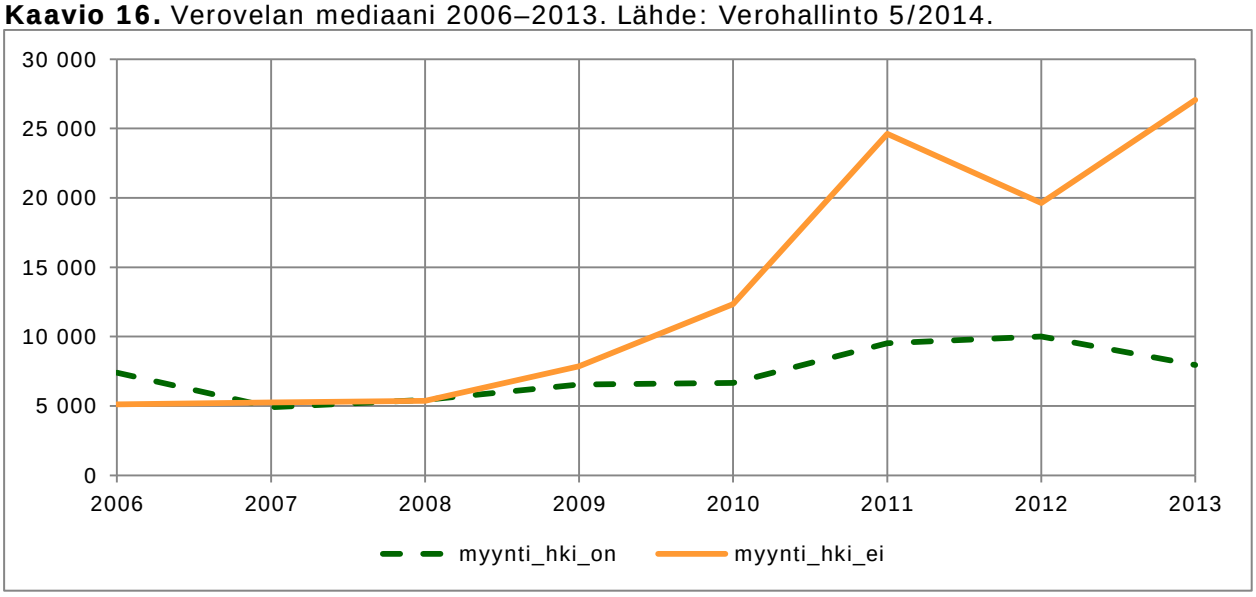

Rajaus: Yritykset joilla verovelan määrä on vähintään 1000 euroa.
Tietosisältö: Verovelan mediaani vuosittain yritysjoukossa, jossa Helsingin hankintoja on tai ei ole.

Kohdejoukon muodostamisessa tapahtunut epäjatkuvuus vuonna 2012 voidaan eliminoida tarkastelemalla mediaaniyritysten verovelkoja, joissa havaitaan huomattava poikkeama tarkasteltujen ryhmien välillä. Kaaviossa 16 on kuvattu graafisesti taulukon 22 tietoja. Vuoden 2008 jälkeen yritysten verovelkojen mediaanit eriytyvät selvästi. Yrityksillä, joilla on ollut myyntiä Helsingille, verovelan mediaani kasvaa maltillisesti ja näyttää saavuttavan lakipisteensä vuosina 2011–2012. Yrityksillä, joilla ei ole ollut myyntiä Helsingille, verovelan mediaani kasvaa voimakkaasti vuoden 2009 jälkeen. Vuonna 2011 verovelan mediaani saavuttaa arvon noin 25 tuhatta euroa ja vuonna 2013 yli 27 tuhatta euroa. Niillä yrityksillä, joilla on myyntiä Helsingin kaupungille, verovelan mediaani pysyy alle 10 tuhannen euron.

Taulukko 31. Verovelan osuus liikevaihdosta. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Verovelka 05_2014 / keskimääräinen lv 2007–2013	Yhteensä, lkm	Toimivat		Ei-toimivat	
		lkm	osuus	lkm	osuus
ei verovelkaa	4 222	3 680	87 %	542	13 %
alle 5%	283	224	79 %	59	21 %
5-10%	74	44	59 %	30	41 %
10-20%	68	27	40 %	41	60 %
yli 20%	92	16	17 %	76	83 %
yhteensä	4 739	3 991	84 %	748	16 %

Kohdejoukon 517 yrityksestä 283:lla on verovelkaa alle 5 prosenttia liikevaihdosta. Kohonneen velkariskin yrityksiä, joilla verovelan osuus liikevaihdosta on välillä 5–10 prosenttia, on 74 kappaletta. Korkean velkariskin yrityksiä, joilla verovelan osuus liikevaihdosta on yli 10 prosenttia, on 170 kappaletta. Kun verovelan osuus liikevaihdosta ylittää 10 prosenttia, ei-toimivien yritysten osuus verovelasta on suurempi kuin toimivien yritysten osuus verovelasta.

Taulukko 32. Maksuvalmius ja verovelka. Lähde: Verohallinto 5/2014.

Maksuvalmius	Yht., lkm	Yritykset, joilla on verovelkaa yli 5 000 €				
		lkm	osuus kaikista	Verovelka, 1000 €	Verovelan keskiarvo, 1000 €	Verovelan mediaani, 1000 €
Ei tietoa	332	35	10,5 %	13 103	374	67
Heikko alle 0.5	578	151	26,1 %	21 581	143	85
Tyydyttävä 0.5-1	900	119	13,2 %	22 446	189	59
Hyvä yli 1	2 929	90	3,1 %	13 559	151	41
Yhteensä	4 739	395	8,3 %	70 689	179	65

Rajaukset: Yritykset, joilla on yli 5000 euron verovelka.
Tietosisältö: Kunkin yrityksen uusin käytettävissä ollut maksuvalmiustieto.

Maksuvalmiuden Quick Ratio-tunnuslukua tarkasteltiin yli 5 tuhatta euroa verovelkaisten yritysten ryhmässä. Niistä yrityksistä, joilla tunnusluvun arvo on heikko (alle 0,5), on 26 prosentilla verovelkaa yli viisi tuhatta euroa ja näiden osuus koko verovelasta on 31 prosenttia. Verovelan keskiarvo on tällä joukolla noin 143 tuhatta euroa ja mediaani 85 tuhatta euroa. Yrityksistä, joilla tunnusluvun arvo on tyydyttävä (0,5–1), on yli viisi tuhatta euroa verovelkaisia 13 prosenttia ja osuus verovelasta on 32 prosenttia. Verovelan keskiarvo tällä joukolla on noin 189 tuhatta euroa ja mediaani 59 tuhatta euroa. Yrityksistä, joilla tunnusluvun arvo on hyvä (yli 1), on yli viisi tuhatta euroa verovelkaisia 3,1 prosenttia, verovelan keskiarvo on 151 tuhatta euroa ja mediaani 41 tuhatta euroa.

Maksuvalmius-tunnusluku ennustaa hyvin yrityksen riskiä verovelkaantua. Mitä alhaisempi on tunnusluvun arvo (huono maksuvalmius), sitä suurempi on verovelkaisten osuus ja sitä korkeampi verovelan mediaani. Kohdejoukon yrityksillä verovelan mediaani pienenee, kun maksuvalmiutta osoittava tunnusluku paranee.

Taulukko 33. Maksuvalmius ja verovelka. Lähde: Verohallinto 5/2014.

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HKI MYYNTI = ON	QR>1	1 052	1 164	1 174	1 200	1 176	1 045	497
	QR>1 & VV>5000, lkm	25	27	40	28	24	19	4
	QR>1 & VV>5000, osuus	2 %	2 %	3 %	2 %	2 %	2 %	1 %
HKI MYYNTI = EI	QR>1	1 363	1 335	1 344	1 286	1 285	1 369	664
	QR>1 & VV>5000, lkm	30	26	39	30	27	36	22
	QR>1 & VV>5000, osuus	2 %	2 %	3 %	2 %	2 %	3 %	3 %

Rajaukset: Quick Ratio on hyvä ja verovelkaa on yli 5000€.
Tietosisältö: Yritysten lukumäärä ja osuus kaikista yrityksistä vuosittain. Helsingin hankintoja on tai ei ole.

Taulukossa 33 on tutkittu onko kohdejoukossa yrityksiä, joilla tilinpäätöstiedon mukaan olisi hyvä maksukyky, mutta joilla silti on verovelkaa yli 5 000 euroa. Niistä yrityksistä, joilla oli myyntiä Helsingin kaupungille, tällaisia oli noin 2 prosenttia eri vuosina. Niistä yrityksistä, joilla ei ollut myyntiä Helsingille, tällaisia oli 2–3 prosenttia. Vuosien 2012 ja 2013 osalta näyttäisi hankintoja toimittavien yritysten tilanne olevan hieman parempi kuin niiden joilla ei ole hankintoja kaupungilta.

5.4 Verotarkastushavainnot

Kaikkiaan 1 037 kohdejoukon yritystä on verotarkastettu vuosina 2006–2014. Tehtyjen verotarkastusten lukumäärä oli 1 063.[26] Harmaan talouden tarkastuksia oli yhteensä 66 kappaletta kaikkiaan 63 yrityksellä. Harmaan talouden tarkastuksiksi luokiteltujen tarkastusten osuus oli kuusi prosenttia. Vertailutietona mainittakoon, että harmaan talouden tarkastusten osuus Verohallinnon tarkastuksista on tarkasteluvuosina ollut noin 20 prosenttia.[27] Tarkastus luokitellaan harmaan talouden tarkastukseksi, jos yksikin seuraavista kriteereistä täyttyy: puuttuvaa tuloa; puuttuvaa myyntiä; ennalta ilmoittamaton tarkastus; vääränsisältöiset tositteet tai tarkastus on poliisin kanssa yhteistyössä tehty.

Taulukko 34. Verotarkastusten perusteella tehdyt maksuunpanoehdotukset. Lähde: Verohallinto 10/2014.

	Yht., 1000 €	Elinkeino tulovero (EVL), 1000 €	Tulovero (TVL), 1000 €	Ennakon pidätys, 1000 €	Sotu, 1000 €	ALV, 1000 €	Muut välilliset, 1000 €
Tarkastukset yhteensä	27 958	11 229	94	7 287	465	8 704	179
Harmaat tarkastukset	9 496	2 543	-23	3 254	196	3 526	1
Harmaiden osuus	34 %	23 %	-25 %	45 %	42 %	41 %	1 %
Muut	18 461	8 686	117	4 033	269	5 178	178

Verotarkastusten perusteella määrättiin maksuunpanoja yhteensä noin 28,0 miljoonaa euroa. Maksuunpanot harmaan talouden kohteista olivat noin 9,5 miljoonaa euroa eli 34 prosenttia kaikista maksuunpanoista. Harmaan talouden tarkastusten osuus maksuunpanoista oli siten selvästi suurempi kuin osuus tarkastusten lukumäärästä (6 %).

Taulukko 35. Verotarkastushavaintoja. Lähde: Verohallinto 10/2014.

	Yhteensä	Harmaan talouden tarkastukset	Muut tarkastukset
Kuittikauppa, lkm tarkastukset	18	18	-
Kuittikauppa, arvo €	15 580 881	15 580 881	-
Kirjanpito epäluotettava, lkm tarkastukset	19	15	4
Kirjanpito puuttuu, lkm tarkastukset	4	4	-
Pimeä työ, lkm tarkastukset	8	8	-
Pimeiden työntekijöiden lkm	113	113	-

Kuittikauppaa havaittiin 18 tarkastuksessa ja kuittien yhteenlaskettu arvo oli 15,5 miljoonaa euroa. Kirjanpito havaittiin epäluotettavaksi 19 verotarkastuksessa, joista harmaan talouden tarkastuksiksi luokiteltiin 15. Kirjanpito puuttui neljässä ja kirjanpidon ulkopuolisia ”pimeitä” työntekijöitä löytyi kahdeksassa tarkastuksessa. Kaikkiaan havaittujen pimeiden työntekijöiden lukumäärä oli 113 kappaletta.

[26] Selvityksessä huomioitiin kaikki valmistuneet verotarkastukset, joiden kohdevuosi oli 2006 tai suurempi. Lisäksi huomioitiin tarkastukset, joissa ensimmäinen kohdevuosi oli 2005 ja viimeinen kohdevuosi 2006 tai suurempi.
[27] Harmaa talous - valvontatilastoja 2014, Harmaan talouden selvitysyksikkö 11.6.2014.

Taulukko 36. Verotarkastukset. Lähde: Helsingin kaupunki, Verohallinto 5 ja 10/2014.

Asiakkuusvuosien lukumäärä	7,5-40t€	40-100t€	100-400t€	400t-2m€	yli 2m€	Yhteensä	Osuus
1-2 v	293	70	46	11		420	43 %
3-4 v	95	56	70	22	7	250	26 %
5-6 v	43	39	25	27	7	141	14 %
7-8 v	16	33	53	46	15	163	17 %
Yhteensä	447	198	194	106	29	974	

Rajaukset: Muut kuin harmaan talouden kohteet verotarkastuksissa.
Tietosisältö: Yritysten määrä keskimääräisen vuosimyynnin ja asiakkuusvuosien määrän mukaisissa luokissa.

Taulukko 37. Verotarkastukset. Lähde: Helsingin kaupunki, Verohallinto 5 ja 10/2014.

Asiakkuusvuosien lukumäärä	7,5-40t€	40-100t€	100-400t€	400t-2m€	yli 2m€	Yhteensä	Osuus
1-2 v	21	6	6	3	-	36	57 %
3-4 v	5	3	5	3	1	17	27 %
5-6 v		1	3	1	-	5	8 %
7-8 v	1	-	3	1	-	5	8 %
Yhteensä	27	10	17	8	1	63	

Rajaukset: Harmaan talouden kohteet verotarkastuksissa.
Tietosisältö: Yritysten määrä keskimääräisen vuosimyynnin ja asiakkuusvuosien määrän mukaisissa luokissa.

Kun verrataan taulukoita 36 ja 37 havaitaan, että harmaan talouden kohteilla oli keskimääräistä vähemmän pitkiä asiakkuuksia Helsingin kaupungille. Niistä yrityksistä, joista löydettiin harmaata taloutta, vain 16 prosenttia oli pitkässä asiakassuhteessa Helsingin kaupunkiin. Muista tarkastetuista yrityksistä tällaisia oli 31 prosenttia. Kaikkiaan 63 yritystä luokiteltiin harmaan talouden toimijoiksi verotarkastuksissa.

Taulukko 38. Harmaan talouden tarkastuskohteet. Lähde: Verohallinto 5 ja 10/2014.

	Yhteensä	Alle 400t€	400t-2m€	2-10m€	10-40m€
Kaikki yhteensä	63	8	26	23	6
43 Erikoistunut rakennustoiminta	17	2	5	8	2
41 Talonrakentaminen	14	1	7	6	-
46 Tukkukauppa (pl. moottoriajoneuvojen jne. kauppa)	4	1	2	1	-
81 Kiinteistön- ja maisemanhoito	3	-	-	2	1
49 Maaliikenne ja putkijohtokuljetus	2	-	1	1	-
71 Arkkitehti- ja insinööripalvelut; tekninen testaus ja analysointi	2	-	1	1	-
10 Elintarvikkeiden valmistus	1	-	-	-	1
13 Tekstiilien valmistus	1	-	-	-	1
18 Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	1	-	-	1	-
25 Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	1	1	-	-	-
27 Sähkölaitteiden valmistus	1	-	-	1	-
28 Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	1	-	-	-	1
42 Maa- ja vesirakentaminen	1	-	1	-	-
47 Vähittäiskauppa (pl. moottoriajoneuvojen jne. kauppa)	1	1	-	-	-
50 Vesiliikenne	1	-	1	-	-
51 Ilmaliikenne	1	-	-	1	-
52 Varastointi ja liikennettä palveleva toiminta	1	-	1	-	-
55 Majoitus	1	-	-	1	-
59 Elokuva-, video- ja televisio-ohjelmatuotanto, jne.	1	-	1	-	-
62 Ohjelmistot, konsultointi ja siihen liittyvätoiminta	1	-	1	-	-
64 Rahoituspalvelut (pl. vakuutus- ja eläkevakuutustoiminta)	1	1	-	-	-
68 Kiinteistöalan toiminta	1	-	1	-	-
73 Mainostoiminta ja markkinatutkimus	1	-	1	-	-
78 Työllistämistoiminta	1	1	-	-	-
86 Terveyspalvelut	1	-	1	-	-
87 Sosiaalihuollon laitospalvelut	1	-	1	-	-
93 Urheilutoiminta sekä huvi- ja virkistyspalvelut	1	-	1	-	-

Tietosisältö: yritysten määrä toimialoittain ja liikevaihtoluokittain.

Harmaan talouden kohteiksi havaittuja yrityksiä oli eniten erikoistuneessa rakennustoiminnan ja talonrakentamisen toimialoilla, yhteensä 31. Tämä vastaa 49 prosenttia harmaan talouden kohteiden lukumäärästä. Liikevaihtoluokista yritykset sijoittuivat siten, että 400 tuhatta–2 miljoonaa euroa luokassa oli 41 prosenttia yrityksistä ja luokassa 2–10 miljoonaa euroa 36 prosenttia yrityksistä.

5.5 Ulosottohavainnot

Taulukko 39. Avoimet ulosottoasiat. Lähde: Ulosottorekisteri 6/2014.

	Yritykset [1]	Organisaatiohenkilöt [1]
Vastaajat, lukumäärä	139	564
Ulosottoasiat, lukumäärä	1 285	4 266
Avoin saldo, miljoonaa €	9,4	67,9
Hakijalle tilitetty, miljoonaa €	0,4	4,1

Rajaukset: Vastaajina kohdejoukon yritykset ja organisaatiohenkilöt 6/2010-6/2014.
[1] Elinkeinonharjoittajat sisältyvät henkilöiden tietoihin. Elinkeinonharjoittajat eivät ole mukana yrityksiä koskevissa tiedoissa.

Organisaatiohenkilöitä ja elinkeinonharjoittajia, joilla oli avoimia ulosottoasioita, oli 564 eli 3,8 prosenttia organisaatiohenkilöistä ja elinkeinonharjoittajista.[28] Yrityksiä, joilla oli avoimia ulosottoasioita, oli 139 eli 2,9 prosenttia yrityksistä. Yritysten avoimen ulosottovelan saldo oli 9,4 miljoonaa euroa ja hakijoille oli tilitetty 0,4 miljoonaa euroa. Organisaatiohenkilöiden avoimen ulosottovelan saldo oli 67,9 miljoonaa euroa ja hakijoille oli tilitetty 4,1 miljoonaa euroa.

Taulukko 40. Kohdejoukon yritysten avoimet ulosottoasiat. Lähde: Ulosottorekisteri 6/2014.

	Myyntiä Helsingille on			Ei myyntiä Helsingille		
	Yrityksiä yht., lkm	Avoin ulos-ottovelka, lkm yr	Avoin ulos-ottovelka, %	Yrityksiä yht., lkm	Avoin ulos-ottovelka, lkm yr	Avoin ulos-ottovelka, %
2010	2 073	136	7 %	2 666	204	8 %
2011	2 035	142	7 %	2 704	286	11 %
2012	1 762	132	7 %	2 977	282	9 %
2013	1 706	122	7 %	3 033	296	10 %

Rajaukset: Yritysten lukumäärä ja osuus kaikista asioiden yrityksistä vireilletulovuosittain.

Yritysten avoimia ulosottoasioita tarkasteltiin vireilletulovuosittain. Yritykset jaettiin kahteen ryhmään sen mukaan oliko niillä myyntiä Helsingille tai ei. Noin seitsemälle prosentille yrityksistä, joilla oli myyntiä Helsingille, muodostui vuosittain ulosottovelkaa. Osuus oli hieman korkeampi (8-11 %) niillä yrityksillä, joilla ei ollut myyntiä Helsingille.

[28] Kohdejoukon organisaatiohenkilöiden lukumäärä vuosina 2010–2015 oli 14 706.

Taulukko 41. Päättyneet ulosotto-asiat 6/2010-6/2014. Lähde: Ulosottorekisteri 6/2014.

	Yritykset [1]		Organisaatiohlöt [1]	
	vastaajat	asiat	vastaajat	asiat
Päättyneet ulosottoasiat yhteensä, lkm, joista [2]	931	13 126	2 111	18 252
... maksettu, lkm	644	6 089	1 592	10 289
... peruutettu, lkm	587	3 372	1 213	3 580
... ulosoton este, lkm, joista	194	3 665	324	4 383
... muu este, lkm	32	179	48	72
... konkurssi, lkm	78	1 566	-	-
... ulosottoperuste vanhentunut velallisen osalta, lkm	-	-	75	314
... vahvistettu velkajärjestely / velkasaneeraus, lkm	8	99	10	133
... vastaajaa ei tavoitettu, lkm	1	32	13	15
... suppean ulosoton este, lkm	47	218	205	1 611
... suppean ulosoton este ja tuntemattomuuseste, lkm	-	-	7	22
... varattomuus- ja tuntemattomuuseste, lkm	5	11	10	48
... varattomuuseste, lkm	82	1 560	168	2 168
Hakijan saatavat – kertymätön, milj. € [2]	-	24,4	-	48,8
Hakijan saatavat – tilitetty, milj. €	-	21,3	-	18,9

Rajaukset: Vastaajina kohdejoukon yritykset ja organisaatiohenkilöt 6/2010-6/2014.
[1] Elinkeinonharjoittajat sisältyvät henkilöiden tietoihin. Elinkeinonharjoittajat eivät ole mukana yrityksiä koskevissa tiedoissa.
[2] Asioiden lukumäärä ja saatavien euromäärä kertautuvat, jos sama asia haetaan vireille useita kertoja.

Ajalla 6/2010-6/2014 päättyneitä ulosottoasioita oli kaikkiaan 931 (20 %) yrityksellä ja 2 111 (14 %) organisaatiohenkilöllä. Yritysten päättyneistä ulosottoasioista oli maksettuja 6 089 (46 %), peruutettuja hakijan toimesta 3 372 (26 %) ja esteellisiä 3 665 (28 %). Henkilöiden päättyneistä ulosottoasioista maksettuja oli 10 289 (56 %), peruutettuja hakijan toimesta 3 580 (20 %) ja esteellisiä 4 383 (24 %).

Taulukko 42. Maksuvalmius ja ulosottovelka. Lähde: Verohallinto 5/2014, Ulosottorekisteri 6/2014.

Maksuvalmius	Kaikki, lkm	Yritykset, joilla on ulosottovelkaa				
		lkm	osuus kaikista	ulosottovelka, 1000 eur	ulosottovelka keskiarvo, 1000 eur	ulosottovelka mediaani, 1000 eur
Ei tietoa	332	4	1,2 %	22	5	0,3
Heikko alle 0.5	578	43	7,4 %	3 384	79	24
Tyydyttävä 0.5-1	900	38	4,2 %	4 639	122	6
Hyvä yli 1	2 929	45	1,5 %	1 340	30	2
Yhteensä	4 739	130	2,7 %	9 384	72	6

Rajaukset: Yritykset, joilla on ulosottovelkaa.
Tietosisältö: Kunkin yrityksen uusin käytettävissä ollut maksuvalmiustieto.

Ulosottovelkaisille tehtiin vastaava tarkastelu kuin verovelkaisille yhdistämällä yritysten ulosottovelat ja maksuvalmiustieto. Niiden ulosottovelkaisten yritysten, joiden maksuvalmiustieto[29] oli laskettavissa, määrä on pieni, vain 130 yritystä käsittäen 2,7 prosenttia koh-

[29] Tilinpäätös ja veroilmoitus annettu ko. tilikaudelta

dejoukosta. Vastaavasti yli 5 tuhatta euroa verovelkaisia yrityksiä oli 395 kappaletta eli 8,3 prosenttia kaikista yrityksistä.

Tehdyt havainnot ovat samansuuntaisia kuin verovelkatarkastelussa: ulosottovelkaisten osuus joukosta ja ulosottovelan mediaani per yritys pienenevät maksuvalmiuden parantuessa.

5.6 Vastuuhenkilöiden taloudellinen luotettavuus

Voimassa olevat liiketoimintakiellot

Voimassa oleva liiketoimintakielto oli 21 organisaatiohenkilöllä, joista 16 ei ole enää organisaatiohenkilöasemassa. Viiden henkilön vastuuasema näytti jatkuvan liiketoimintakiellosta huolimatta – tietoa vastuusuhteen päättymisestä ei ole kirjattu kaupparekisteriin. Kyseiset viisi henkilöä ovat vastuuasemassa yrityksissä, jotka eivät ole lakanneita, mutta ne eivät myöskään kuulu Verohallinnon rekistereihin (arvonlisävero-, työnantaja- tai ennakkoperintärekisteriin) ja niistä neljällä on konkurssivaiheita.

Organisaatiohenkilöiden verovelka vs. yrityksen verovelka

Taulukko 43. Organisaatiohenkilöiden henkilökohtaiset verovelat. Lähde: Verohallinto 7/2014.

Selite	Verovelan määrä €	Lukumäärä	Osuus
Organisaatiohenkilöt yhteensä	-	18 971	-
Verovelka > 0 €	20 755 672	824	4,3 %
Verovelka > 5000 €	20 081 077	338	1,8 %

Organisaatiohenkilöiden henkilökohtaisten verovelkojen määrä on 20,7 miljoonaa euroa huhtikuussa 2014. Verovelasta 97 prosenttia on 338 henkilöllä, joilla verovelan saldo on yli 5 000 euroa. Arvioitaessa hankinnan tuottajan luotettavuutta tulisi jatkossa tarkastella myös hankinnan tuottajien organisaatiohenkilöiden kykyä ja halua hoitaa lakisääteisiä velvoitteita. Verovelat näyttävät havaintojen perusteella kohdistuvat suppealle joukolle organisaatiohenkilöitä.

Taulukko 44. Organisaatiohenkilöiden verovelat ja kohdejoukon yritysten verovelat. Lähde: Verohallinto 5 ja 7/2014.

		Organisaatiohenkilöllä verovelkaa?	
		KYLLÄ	EI
Kj yrityksellä verovelkaa?	KYLLÄ, osuus kj yrityksistä	31 %	7 %
	EI, osuus kj yrityksistä	69 %	93 %
Kohdejoukon yritysten lkm yhteensä		888	21 624

Rajaukset: Yritykset pl. elinkeinonharjoittajat.

Organisaatiohenkilöiden ja heidän vastuuyritystensä verovelan välillä oli tilastollinen yhteys. Niiden organisaatiohenkilöiden, joilla oli henkilökohtaista verovelkaa, kohdejoukon vastuuyrityksistä 31 prosenttia oli verovelkaisia. Niiden organisaatiohenkilöiden, joilla ei ollut henkilökohtaista verovelkaa, kohdejoukon vastuuyrityksistä seitsemän prosenttia oli verovelkaisia. Tarkastelusta poistettiin elinkeinonharjoittajat, jotka ovat henkilökohtaisesti vastuussa toiminimensä veroveloista.

Organisaatiohenkilöiden muut yrityssuhteet

Taulukko 45. Organisaatiohenkilöiden kaikkien vastuuyritysten lukumäärä (ml. kohdejoukon yritykset) vuosina 2006–2013. Lähde: Verohallinto 7/2014.

Vastuuyritysten lukumäärä	Henkilöiden lukumäärä	Osuus henkilöistä
1 yritys [1]	4 389	23 %
2-3 yritystä	6 694	35 %
4-9 yritystä	5 347	28 %
10-19 yritystä	1 709	9 %
20-49 yritystä	691	4 %
50+ yritystä [2]	141	1 %
Kaikki yhteensä	18 971	

Rajaukset: organisaatiohenkilöiden kaikki vastuuyritykset ml. kohdejoukon yritykset vuosina 2006–2013. Vastuuyritys = yritys, jossa organisaatiohenkilöllä on vastuuasema tai vähintään 10 prosentin omistus.
[1] Yritys = kohdejoukon yritys
[2] Tähän ryhmään kuuluu ns. yrityskauppiaita, joilla voi olla kaupparekisteriin merkitty vastuuasema jopa sadoissa eri yrityksissä

Kohdejoukon organisaatiohenkilöistä 23 prosentilla on vain yksi yritysyhteys. Korkeintaan yhdeksän yhteysyritystä on 86 prosentilla organisaatiohenkilöstä. Yli kymmenen vastuuyritystä on 14 prosentilla organisaatiohenkilöitä.

Kaavio 17. Verovelkaisten yritysten osuus vastuuyritysten lukumäärästä. Lähde: Verohallinto 5 ja 7/2014.

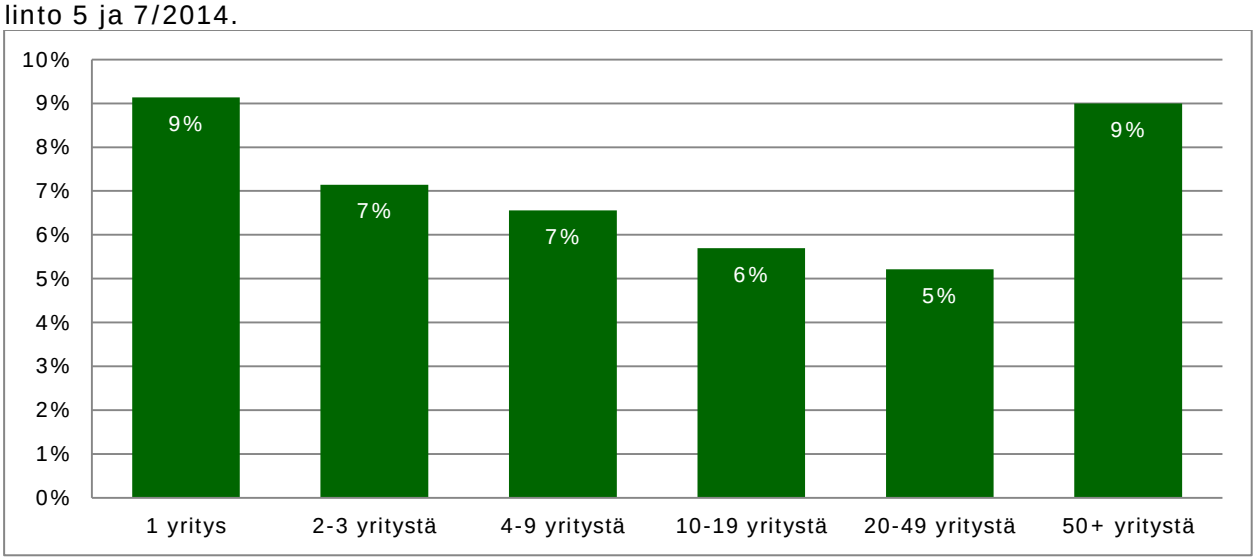

Rajaukset: Organisaatiohenkilöiden kaikki verovelkaiset vastuuyritykset ml. kohdejoukon yritykset.
Tietosisältö: Verovelkaisten osuudet vastuuyritysten lukumäärän mukaisissa luokissa.

Verovelkaisten vastuuyritysten suhteellisen osuuden ja vastuusuhteiden lukumäärän välillä havaittiin negatiivinen riippuvuus kun yritysten määrä vaihteli 1 ja 49 välillä. Näissä ryhmissä eniten verovelkaisia vastuuyrityksiä oli niillä organisaatiohenkilöillä joilla oli vain yksi vastuuyritys (kohdejoukon yritys, 9 prosenttia) Vähiten verovelkaisia vastuuyrityksiä (5 prosenttia) oli niillä organisaatiohenkiöillä, joilla oli 20–49 vastuusuhdetta. Ryhmässä yli 50 yritystä verovelkaisten yritysten osuus oli kohonnut, 9 prosenttia.

Seuraavasta kaaviosta havaitaan, että konkurssiyritysten osuus oli lähes sama riippumatta vastuusuhteiden lukumäärästä.

Kaavio 18. Konkurssivaiheisten yritysten osuus vastuuyritysten lukumäärästä. Lähde: Verohallinto 5 ja 7/2014.

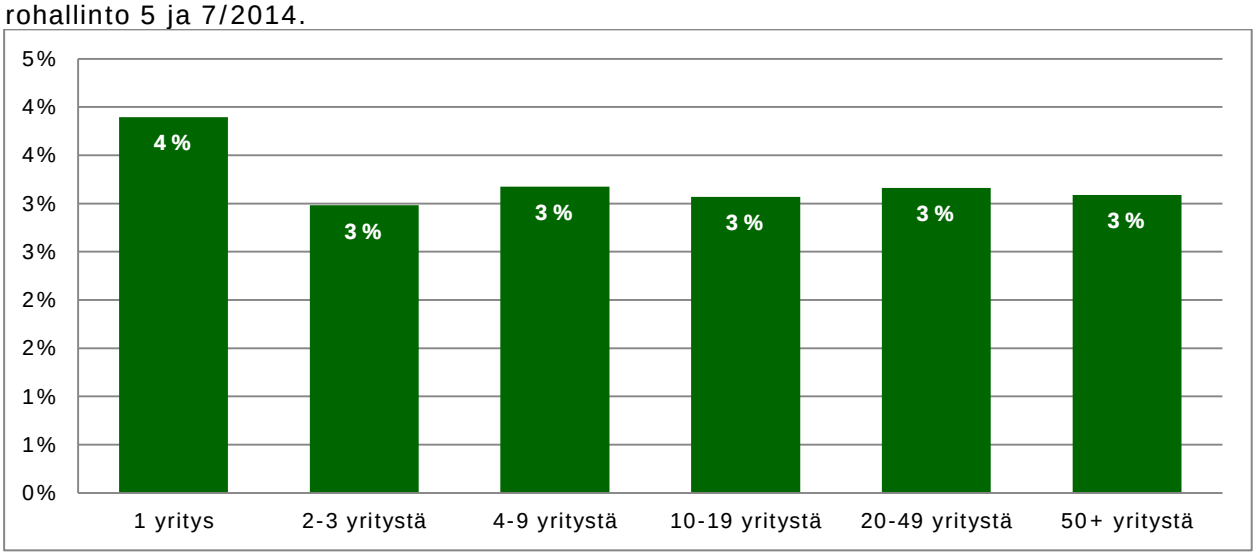

Rajaukset: Organisaatiohenkilöiden kaikki konkurssivaiheiset vastuuyritykset ml. kohdejoukon yritykset. Tietosisältö: Konkurssivaiheisten osuudet vastuuyritysten lukumäärän mukaisissa luokissa.

Kohdejoukon yritysten ja muiden yritysten konkurssit ja verovelat

Taulukko 46. Organisaatiohenkilöiden muiden yritysten verovelat ja kohdejoukon yritysten verovelat. Lähde: Verohallinto 5 ja 7/2014.

		Kohdejoukon yrityksellä verovelkaa?	
		KYLLÄ	EI
Muulla yrityksellä verovelkaa?	KYLLÄ, osuus muista yrityksistä	21 %	7 %
	EI, osuus muista yrityksistä	79 %	93 %
Organisaatiohenkilön muiden yritysten lkm yhteensä		7 896	43 549

Yllä olevan taulukon 46 mukaisesti yritysten verovelkariskien välillä on tilastollinen yhteys, jos yrityksillä on yhteinen organisaatiohenkilö: jos organisaatiohenkilön kohdejoukon yrityksellä on verovelkaa, niin muilla yrityksillä on verovelkaa 21 prosentin todennäköisyydellä. Jos organisaatiohenkilön kohdejoukon yrityksellä ei ole verovelkaa, niin muilla yrityksillä on verovelkaa 7 prosentin todennäköisyydellä.

Taulukko 47. Organisaatiohenkilöiden muiden yritysten konkurssivaiheet ja kohdejoukon yritysten konkurssivaiheet. Lähde: Verohallinto 5 ja 7/2014.

		Kj yrityksellä konkurssivaiheita?	
		KYLLÄ	EI
Muulla yrityksellä konkurssivaiheita?	KYLLÄ, osuus muista yrityksistä	10 %	3 %
	EI, osuus muista yrityksistä	90 %	97 %
Organisaatiohenkilön muiden yritysten lkm yhteensä		5 530	44 717

Taulukko 47 osoittaa, että verovelan lisäksi myös yritysten konkurssiriskien välillä on tilastollinen yhteys, jos yrityksillä on yhteinen organisaatiohenkilö. Jos organisaatiohenkilön kohdejoukon yrityksellä on konkurssivaihe, niin muilla yrityksillä on konkurssivaiheita 10 prosentin todennäköisyydellä. Jos organisaatiohenkilön kohdejoukon yrityksellä ei ole konkurssivaiheita, niin muilla yrityksillä on konkurssivaiheita 3 prosentin todennäköisyydellä.

5.7 Helsingin kaupungin maksamat palkat organisaatiohenkilöille ja työntekijöille

Intressiyhteys luo mahdollisuuden talouden riskeille ja saattaa vääristää kilpailua julkisella sektorilla. Selvityksessä tutkittiin, kuinka monella henkilöllä on ollut organisaatiohenkilöasema Helsingin kaupungille palveluja myyneissä yrityksissä ja samanaikaisesti palkanmaksusuorituksia Helsingin kaupungilta. Lisäksi tutkittiin eri rajauksin kuinka monella henkilöllä on palkanmaksua päätoimesta sekä Helsingin kaupungilta että kohdejoukon yritykseltä.

Taulukoiden 48–50 tarkastelut koskevat kohdejoukon organisaatiohenkilöitä, jotka ovat saaneet palkkaa Helsingin kaupungilta.

Taulukko 48. Organisaatiohenkilöt, jotka saivat palkkaa tai muita suorituksia Helsingin kaupungilta. Lähde: Verohallinto 2/2015.

Suorituslaji	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	yht.
Organisaatiohenkilöt yhteensä	105	94	110	82	91	90	66	420
Palkka päätoimesta	53	45	62	47	49	42	36	199
Palkka sivutoimesta	49	45	49	32	36	39	26	165
Perhehoitajan tai omaishoitajan palkkio jne.	5	4	6	6	8	8	6	22
Työkorvaus	7	8	6	6	4	7	3	34

Rajaukset: Huomioitu yritykset, joilla on ollut myyntiä Helsingille vuosittain. Vuoden 2013 luvuista puuttuu osakkaat. Helsingin kaupungin kokonaan tai osittain omistamien osakeyhtiöiden organisaatiohenkilöt on poistettu tarkastelusta.
Tietosisältö: **Henkilöiden määrä** suorituslajeittain ja vuosittain.

Aineistossa oli kaikkiaan 420 kohdejoukon organisaatiohenkilöä, jotka saivat palkkaa tai muita suorituksia Helsingin kaupungilta vuosina 2007–2013. Henkilöt olivat vastuuhenkilön asemassa kohdejoukon yrityksessä ja Helsingin kaupungilla oli ostoja kyseiseltä yritykseltä samana vuonna kuin kaupunki maksoi palkkoja. Tarkastelusta poistettiin Helsingin omistamat tytäryhtiöt. Tarkasteluaikana palkkaa päätoimesta sai 199 henkilöä ja sivutoimesta 165 henkilöä. Riskinarvioinnin kannalta merkittävimmän ryhmän muodostavat päätoimiset palkansaajat, joilla on organisaatiohenkilöyhteys.

Taulukko 49. Toimiala ja oikeudellinen muoto – vastuuhenkilö on saanut palkkaa päätoimesta Helsingin kaupungilta 2013. Lähde: Verohallinto 2/2015.

Toimiala	Yhteensä	Osakeyhtiö	Muu oikeudellinen muoto
Kaikki yhteensä	41	32	9
18 Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	3	3	-
46 Tukkukauppa (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörienkauppa)	1	1	-
52 Varastointi ja liikennettä palveleva toiminta	1	-	1
59 Elokuva-, video- ja televisio-ohjelmatuotanto, jne.	1	-	1
64 Rahoituspalvelut (pl. vakuutus- ja eläkevakuutustoiminta)	1	1	-
68 Kiinteistöalan toiminta	2	2	-
69 Lakiasiain- ja laskentatoimen palvelut	1	1	-
71 Arkkitehti- ja insinööripalvelut; tekninen testaus ja analysointi	**10**	9	1
73 Mainostoiminta ja markkinatutkimus	1	1	-
74 Muut erikoistuneet palvelut liike-elämälle	**5**	3	2
80 Turvallisuus-, vartiointi- ja etsiväpalvelut	1	-	1
81 Kiinteistön- ja maisemanhoito	1	1	-
85 Koulutus	3	1	2
86 Terveyspalvelut	**5**	4	1

Rajaukset: Huomioitu yritykset, joilla on ollut myyntiä Helsingille vuonna 2013. Helsingin kaupungin kokonaan tai osittain omistamat osakeyhtiöt on poistettu tarkastelusta.
Tietosisältö: Niiden **yritysten määrä**, joiden vastuuhenkilö on saanut palkkaa päätoimesta Helsingin kaupungilta (=henkilöt taulukon 48 solussa ”2013–palkka päätoimesta”), **toimialoittain** (TOL 2008) **ja oikeudellisen muodon mukaan** luokiteltuina.

Vuonna 2013 palkkaa päätoimesta saaneet organisaatiohenkilöt toimivat kaikkiaan 41 kohdejoukon yrityksessä, jotka olivat pääasiassa osakeyhtiöitä. Toimialan mukaan jaoteltuna suurimmat ryhmät olivat arkkitehti- ja insinööripalvelut, muut liike-elämän palvelut sekä terveyspalvelut. Kaiken kaikkiaan tarkasteluun rajautuvien yritysten toimialajakauma on laaja, kuten taulukosta 49 on todettavissa.

Taulukko 50. Toimiala – osakas on saanut palkkaa päätoimesta Helsingin kaupungilta 2007–2012. Lähde: Verohallinto 2/2015.

Toimiala	2007	2008	2009	2010	2011	2012	yht.dist.
Yhteensä	20	16	20	20	21	17	60
71 Arkkitehti- ja insinööripalvelut; tekninen testaus jne.	3	2	4	5	2	3	17
86 Terveyspalvelut	4	6	5	3	5	4	11
43 Erikoistunut rakennustoiminta	1	1	1	3	4	3	4
70 Pääkonttorien toiminta; liikkeenjohdon konsultointi	2	-	1	1	1	-	4
87 Sosiaalihuollon laitospalvelut	2	1	1	1	1	1	4
41 Talonrakentaminen	-	1	-	1	2	-	3
62 Ohjelmistot, konsultointi ja siihen liittyvätoiminta	1	-	-	-	1	-	2
74 Muut erikoistuneet palvelut liike-elämälle	1	1	1	-	-	-	2
81 Kiinteistön- ja maisemanhoito	2	1	2	2	-	1	2
90 Kulttuuri- ja viihdetoiminta	1	-	2	-	-	-	2
18 Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	-	-	-	-	-	1	1
28 Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	1	-	-	-	-	-	1
32 Muu valmistus	-	-	1	1	1	1	1
56 Ravitsemistoiminta	-	-	-	-	1	1	1
68 Kiinteistöalan toiminta	1	1	1	1	1	1	1
72 Tieteellinen tutkimus ja kehittäminen	-	-	-	1	-	-	1
78 Työllistämistoiminta	1	1	1	1	1	1	1
85 Koulutus	-	1	-	-	-	-	1

Rajaukset: Huomioitu osakkaat, joilla on vähintään 10 prosentin omistusosuus hankintoja tuottaneesta yrityksestä, sekä osakeyhtiöt, joilla on ollut myyntiä Helsingille vuosittain. Helsingin kaupungin kokonaan tai osittain omistamat osakeyhtiöt on poistettu tarkastelusta.
Tietosisältö: Niiden **yritysten määrä**, joiden osakas on saanut palkkaa päätoimesta Helsingin kaupungilta, **toimialoittain** (TOL 2008) **ja vuosittain** luokiteltuina.

Lopuksi tarkasteltiin yhtiöiden osakkaita, jotka ovat saaneet palkkaa päätoimesta Helsingin kaupungilta. Toimialoina suurimmat ovat rakentamiseen liittyvät tukipalvelut ja rakentaminen, sosiaali- ja terveyspalvelut sekä konsultointipalvelut.

Taulukoissa 51–53 on tarkasteltu henkilöitä, jotka ovat saaneet palkkaa Helsingin kaupungilta ja kohdejoukon yrityksistä. Mukaan on rajattu kohdejoukon yritykset, joilla on ollut ko. vuonna myyntiä Helsingille. Helsingin omistamat tytäryhtiöt on suljettu tarkastelun ulkopuolelle.

Taulukko 51. Palkkaa päätoimesta Helsingiltä ja kohdejoukon yritykseltä vuonna 2013. Lähde: Verohallinto 3/2015.

Henkilöiden lukumäärä vuonna 2013		Kohdejoukon yritysten maksamat palkat päätoimesta					
		Alle 3t€	3-10t€	10-30t€	30-50t€	Yli 50t€	Yhteensä
Helsingin maksamat palkat päätoimesta	Alle 3t€	264	129	111	35	19	558
	3-10t€	219	133	90	18	2	462
	10-30t€	248	120	90	12	9	479
	30-50t€	118	38	14	5	-	175
	Yli 50t€	10	8	-	1	-	19
	Yhteensä	859	428	305	71	30	1 693

Rajaukset: Henkilö on saanut palkkaa päätoimesta Helsingiltä ja palkkaa päätoimesta osakeyhtiöltä vuonna 2013. Huomioitu osakeyhtiöt, joilla on myyntiä Helsingille vuonna 2013. Helsingin kaupungin kokonaan tai osittain omistamat osakeyhtiöt on poistettu tarkastelusta.
Tietosisältö: palkkaa päätoimesta saaneiden henkilöiden määrä.

Vuonna 2013 on ollut yhteensä 1 566 henkilöä, jotka ovat saaneet palkkaa päätoimesta sekä Helsingin kaupungilta että kohdejoukon yrityksiltä. Osa henkilöistä sai palkkaa päätoimesta useammalta kuin yhdeltä kohdejoukon yrityksiä, mistä johtuen taulukossa 51 esitetty henkilöiden kokonaismäärä on 1 693 – toisin sanoen osa tarkasteluun valikoituneista henkilöistä esiintyy taulukossa useammin kuin kerran. Esimerkiksi henkilöitä, jotka ovat saaneet Helsingin kaupungilta palkkaa 30–50 tuhatta euroa ja samaan aikaan asiakasyritykseltä 10–30 tuhatta euroa on ollut vuonna 2013 yhteensä 14 kappaletta. Tarkastelussa huomioitiin vain yritykset, jotka ovat myyneet Helsingin kaupungille palveluja ja jotka eivät ole Helsingin omistamia tytäryhtiöitä.

Taulukko 52. Palkkaa päätoimesta Helsingiltä ja kohdejoukon yrityksiltä vuonna 2013. Lähde: Verohallinto 3/2015.

Henkilöiden lukumäärä vuonna 2013		Kohdejoukon yritysten maksut Helsingin työntekijöille					
		Alle 3t€	3-10t€	10-30t€	30-50t€	Yli 50t€	Yhteensä
Helsingin maksamat palkat	Alle 3t€	31	20	20	6	3	80
	3-10t€	19	18	17	5	-	59
	10-30t€	46	17	17	2	3	85
	30-50t€	37	13	5	1	-	56
	Yli 50t€	2	3	-	-	-	5
	Yhteensä	135	71	59	14	6	285

Rajaukset: Henkilö on saanut palkkaa päätoimesta Helsingiltä ja palkkaa päätoimesta osakeyhtiöltä **sekä 2012 että 2013** sekä maksuja kummaltakin vuotta aiemmin. Huomioitu osakeyhtiöt, joilla on myyntiä Helsingille vuonna 2013. Helsingin kaupungin kokonaan tai osittain omistamat osakeyhtiöt on poistettu tarkastelusta.
Tietosisältö: Palkkaa päätoimesta saaneiden henkilöiden määrä.

Taulukossa 52 toistetaan edellisen taulukon tarkastelu, lisäämällä rajausehto, että palkkaa päätoimesta on maksettu sekä vuonna 2012 että vuonna 2013. Peräkkäisten vuosien tarkastelulla on haluttu poistaa työpaikan vaihdon mahdollisuus. Taulukkoon harmaalla rajatulla alueella on korostettu merkittävät palkkasummat.

Taulukko 53. Palkkaa päätoimesta Helsingiltä ja kohdejoukon yritykseltä 2008-2013. Lähde: Verohallinto 3/2015.

Kj yritysten maksut	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Alle 3t€	40	44	55	62	70	85
3-10t€	21	23	25	37	28	33
10-30t€	15	10	16	24	13	22
30-50t€	-	4	4	1	5	3
yli 50t€	-	-	1	1	1	3
Merkittävät havainnot yhteensä	15	14	21	26	19	28
Kaikki yhteensä	76	81	101	125	117	146

Rajaukset: Henkilö on saanut palkkaa päätoimesta Helsingiltä yli 10 000 euroa ja palkkaa päätoimesta osakeyhtiöltä tarkasteluvuonna sekä palkkaa päätoimesta kummaltakin vuotta aiemmin. Huomioitu osakeyhtiöt, joilla on myyntiä Helsingille ko. vuonna. Helsingin kaupungin kokonaan tai osittain omistamat osakeyhtiöt on poistettu tarkastelusta.
Tietosisältö: palkkaa päätoimesta saaneiden henkilöiden määrä.

Taulukossa 53 toistetaan edellisen taulukon tarkastelu aikasarjana vuosille 2008–2013. Sekä kohdejoukon yritys että Helsingin kaupunki ovat maksaneet palkkaa päätoimesta tarkastelu vuonna ja vuotta aiemmin. Helsingin kaupungin maksamat palkat ovat olleen yli 10 tuhatta euroa tarkasteluvuonna. Merkittävien havaintojen lukumäärä kasvoi tarkastelujaksolla ollen 15 vuonna 2008 ja 28 vuonna 2013.

6 YHTEENVETO

6.1 Havaintoja

Selvityksessä on tutkittu Helsingin kaupungille vuosina 2007–2013 palveluja tuottaneiden yritysten taloudellista luotettavuutta ja talouden kehitystä. Lisäksi selvityksessä on tutkittu julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön ja tilaajavastuulain kehitystarpeita harmaan talouden torjumiseksi. Yhtenä lähtökohtana oli selvittää kuinka Helsingin kaupungin asiakkuus ja kaupungin 2011 aloittama harmaan talouden torjuntaohjelma on vaikuttanut kohdejoukon yritysten talouteen.

Kohdejoukon yrityksiä oli 4 739, joista osakeyhtiöitä oli 88 prosenttia. Yritykset jakautuivat liikevaihtoluokkiin seuraavasti: alle 400 tuhatta euroa 32 prosenttia, 400 tuhatta–2 miljoonaa euroa 32 prosenttia, 2–10 miljoonaa euroa 25 prosenttia ja 10–40 miljoonaa euroa 11 prosenttia.

Helsingin kaupungin ostot muodostivat merkittävän osan kaupunkiin asiakassuhteessa olevien elinkeinonharjoittajien ja henkilöyhtiöiden liikevaihdosta. Mediaanihavainnon perusteella kohdejoukon yrityksistä suurimman joukon muodostivat yritykset, joilla kaupungin ostojen osuus oli välillä 15–30 prosenttia liikevaihdosta. Osakeyhtiöillä vastaava havaintoväli oli 2–8 prosenttia liikevaihdosta.

Eniten kohdejoukon yrityksiä sijoittui hankintaluokkaan 7,5–40 tuhatta euroa. Tähän luokkaan kuului 48 prosenttia kohdejoukosta eli 6 982 yritystä vuosien 2006–2013 aikana.

Havaintoaineistossa korostuivat pitkät asiakassuhteet. Vuoden 2006 voimassa olleista asiakassuhteista jatkui vielä 2013 kaikkiaan 44 prosenttia. Uusien asiakassuhteiden määrä väheni tarkastelujaksolla tasaisesti. Uusia asiakkuuksia tuli vähemmän kuin vanhoja päättyi. Hankintaluokasta riippuen yli 10 vuotta vanhojen yritysten osuus kohdejoukosta oli 68–84 prosenttia. Mitä suuremmasta hankintaluokasta oli kyse, sitä suurempi oli yli 10 vuotta vanhojen yritysten osuus. Vuoden 2011 jälkeen perustettujen yritysten osuus kohdejoukosta vaihteli kahdesta kolmeen prosenttiin eri hankintaluokissa. Suurimmassa hankintaluokassa yli 2 miljoonaa euroa, uusia alle kaksi vuotta toimineita yrityksiä ei ollut lainkaan.

Hankinnoista 56 prosenttia oli rakentamista tai rakentamiseen liittyviä tukipalveluja, kuten suunnittelua.

Kohdejoukon yritysten taloutta tutkittiin jakamalla kohdejoukon yritykset kahteen ryhmään sen mukaan, oliko niillä myyntiä Helsingin kaupungille kyseisenä vuonna tai ei.

Tunnuslukuvertailun perusteella voidaan päätellä, että Helsingin kaupungin hankinnat tukevat yrityksen taloutta ja parantavat yritysten taloudellista asemaa ja tuloksen muodostusta.

Tunnuslukujen erot kahden ryhmän välillä eivät ole suuria, mutta sen sijaan ne ovat systemaattisia. Yritykset, joilla on ollut myyntiä Helsingille, ovat pärjänneet useimpien tunnuslukujen osalta paremmin kuin yritykset, joilla ei ole ollut myyntiä Helsingille.

Liikevaihdolla ja henkilöstömäärällä tarkasteltuna Helsingin kaupungin palveluntarjoajien koko pysyy lähes muuttumattomana vuosien 2007–2013 välillä. Siirtymää suuriin yksiköihin ei ole näillä kriteereillä havaittavissa.

Jos yrityksellä ei ollut myyntiä Helsingille, havaitaan sen arvioverotusriskin olevan 2–8 -kertainen verrattuna yritykseen, jolla oli myyntiä Helsingille. Helsingin kaupungin asiak-

kuusyrityksillä oli vähemmän arvioverotushavaintoja kuin niillä, joilla ei ollut asiakkuutta Helsingin kanssa.

Kohdejoukon yritysten 70,7 miljoonan euron verovelasta 98 prosenttia oli osakeyhtiöillä. Yrityksistä oli verovelkaisia 518, joista 395:llä oli verovelkaa yli 5 000 euroa. Näistä 395 yrityksestä 315 oli ilman maksusuunnitelmaa verohallinnon kanssa.

Vuoden 2011 jälkeen verovelan määrä on pudonnut yrityksillä, joilla on ollut myyntiä Helsingille. Näiden yritysten verovelan yhteenlaskettu määrä oli 5,3 miljoonaa euroa vuonna 2013. Yritysten, joilla ei ollut myyntiä Helsingille, verovelan yhteenlaskettu määrä oli 49,3 miljoonaa euroa. Vastaavasti vuonna 2013 verovelan mediaani oli 8 tuhatta euroa yrityksillä, joilla **on myyntiä**, ja 27 tuhatta euroa niillä, joilla **ei ole myyntiä** Helsingille.

Helsingin kaupungin 2011 aloittamalla harmaan talouden torjuntaohjelmalla on ollut selkeitä vaikutuksia, jotka ovat havaittavissa palveluja tarjoavien yritysten talouden tunnusluvuissa ja veroveloissa. Yritykset, joilla on ollut myyntiä Helsingin kaupungille näyttävät olevan tilinpäätöstunnuslukujen perusteella hieman kannattavampia ja vakavaraisempia. Lisäksi näillä yhtiöillä on alhaisemmat verovelat, kuin niillä, joilla ei ole ollut myyntiä Helsingille.

Kohdejoukon yritysten verotarkastuksista luokiteltiin kuusi prosenttia harmaan talouden tarkastuksiksi. Verohallinnon harmaan talouden tarkastusten keskimääräinen osuus on tarkasteluvuosina ollut noin 20 prosenttia. Arvioverotettujen yritysten osuus on viime vuosina ollut yhden prosentin tasoa.

Voimassa oleva liiketoimintakielto oli 21 organisaatiohenkilöllä. Näistä viiden henkilön vastuuasema näytti jatkuvan liiketoimintakiellosta huolimatta ja tietoa vastuusuhteen päättymisestä ei ollut kirjattu kaupparekisteriin.

Kohdejoukon organisaatiohenkilöillä oli henkilökohtaista verovelkaa 20 miljoonaa euroa ja avointa ulosottovelkaa 67,9 miljoonaa euroa. Avoimista ulosottoasioista on tilitetty velkojille 4,1 miljoonaa euroa.

Niiden organisaatiohenkilöiden, joilla oli henkilökohtaista verovelkaa, kohdejoukon vastuuyrityksistä 31 prosenttia oli verovelkaisia. Niiden organisaatiohenkilöiden, joilla ei ollut henkilökohtaista verovelkaa, kohdejoukon vastuuyrityksistä 7 prosenttia oli verovelkaisia.

Kohdejoukon yrityksillä havaittiin tilastollinen yhteys organisaatiohenkilön kohdejoukon yritysten verovelkojen ja tämän muiden vastuuyritysten verovelkojen välillä. Jos organisaatiohenkilön kohdejoukon yrityksellä oli verovelkaa, niin muilla yrityksillä oli verovelkaa 21 prosentin todennäköisyydellä. Jos kohdejoukon yrityksellä ei ollut verovelkaa, vastaava luku oli 7 prosenttia. Kaikissa Suomen verovelkaisissa vastaava suhde on 28/6. [30]

Tilastollinen yhteys havaittiin organisaatiohenkilöiden kohdejoukon yritysten ja muiden yritysten konkurssivaiheiden välillä. Mikäli organisaatiohenkilön kohdejoukon yrityksissä oli konkurssivaiheita, oli 10 prosentin todennäköisyydellä muissa yrityksissä konkurssihavaintoja. Jos henkilön kohdejoukon yrityksellä ei ollut konkurssivaiheita, niin muista yrityksistä vain 3 prosentilla oli konkurssihavaintoja.

Selvityksen aineistossa oli kaikkiaan 420 kohdejoukon yritysten organisaatiohenkilöä, jotka saivat palkkaa tai muita suorituksia Helsingin kaupungilta vuosina 2007–2013. Tarkasteluaikana palkkaa päätoimesta sai 199 henkilöä ja sivutoimesta 165 henkilöä. Palkkatietojen perusteella vuonna 2013 on ollut yhteensä 1 566 henkilöä, jotka ovat saaneet palkkaa pää-

[30] Harmaan talouden selvitysyksikön julkaisu: ”Harmaa talous 2014” s.12

toimesta Helsingin kaupungilta sekä yrityksiltä, jotka ovat myyneet Helsingin kaupungille palveluja. Esimerkiksi henkilöitä, jotka ovat saaneet Helsingin kaupungilta palkkaa 30–50 tuhatta euroa ja samaan aikaan asiakasyritykseltä 10–30 tuhatta euroa on ollut vuonna 2013 yhteensä 14 kappaletta.

6.2 Kehittämisehdotuksia

Suurinta osaa julkisista hankinnoista koskee laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä ja sen säännösten mukaiset velvollisuudet selvittää palvelua tarjoavan julkisten velvoitteiden hoitamista koskevia tietoja. Lisäksi hankintalaissa on todettu, että ehdokas, joka on laiminlyönyt velvollisuutensa maksaa verojaan, voidaan sulkea tarjouskilpailun ulkopuolelle.

Koska julkisia hankintoja tekevillä viranomaisilla ei ole tiedonsaantioikeutta viranomaisten rekistereissä oleviin salassa pidettäviin tietoihin, joutuvat nämä edellyttämään, että kilpailutukseen osallistuva hankkii ja toimittaa heille itse vastaavat tiedot. Tämä lisää kilpailutuksiin osallistuvien yritysten hallinnollista taakkaa ja lisää myös viranomaisten resurssitarpeita.

Usein kilpailutuksiin osallistuu uusia, vasta perustettuja organisaatioita, joista ei vielä ole tietoja viranomaisten rekisterissä. Jotta tällaisten palveluntarjoajien luotettavuus voitaisiin arvioida, tulisi tilaajan voida selvittää myös organisaatiohenkilöiden ja näiden muun yritystoiminnan velvoitteiden hoitamista. Tilaajavastuulain mukainen selvitysvelvollisuus ei ulotu palvelua tarjoavien organisaatioiden vastuuhenkilöihin taikka näiden muuhun yritystoimintaan, joten selvityksiä näistä tiedoista ei voida edellyttää myöskään kilpailutukseen osallistuvilta.

Selvitysyksikkö esittää harkittavaksi, että julkisia hankintoja tekeville viranomaisille säädettäisiin tiedonsaantioikeus palveluja tarjoavien organisaatioiden julkisten velvoitteiden kuten verojen, eläke-, työttömyys- ja tapaturmavakuuttamisen sekä tullin perimien maksujen hoitamiseen liittyviin tietoihin.

Samassa yhteydessä voitaisiin arvioida palveluntarjoajien vastuuhenkilöiden sekä näiden muun yritystoiminnan velvoitteidenhoitoon liittyvien tietojen merkitys julkisia hankintoja tehtäessä.

Lähdeluettelo:

Harmaan talouden tila ja torjunta Helsingin kaupunkikonsernissa. Helsingin kaupunki 2011

Julkiset hankintamarkkinat ja epäterveen kilpailun torjunta: Pekka Lith, Artikkeli 7.5.2013

TEM raportteja 23/2013

Tilinpäätöksen tulkinta: Jarmo Leppiniemi, Raili Leppiniemi; WSOYpro 2006

Selvitys 11/2014, Harmaan talouden selvitysyksikkö 11.6.2014.

Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi: Yritystutkimus Ry, Gaudeamus 2012